

Rettighedsproblemer i forskningssamarbejder - en vejledning fra UBVA

af professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen, Københavns Universitet, og konsulent, cand. jur. Eva Hau, AC, i samarbejde med arbejdsudvalget for AC's Udvalg til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA)

Akademikernes Centralorganisation 1998

1. Indledning
2. Typer af forskningssamarbejder
3. Forskningssamarbejdets retsgrundlag
4. Eneretsbeskyttelse af forskningsresultater
5. Hvem har retten til forskningsresultatet?
6. Publicering og kreditering
7. Hvordan bør man aftale sig til rette?

Bilag.

AC's minimumstakster og aftaleregler
EU's standardkontrakt for forskningsprojekter (uddrag)
Markedsføringsloven (uddrag)
Ophavsretsloven (uddrag)
Patentloven (uddrag)
UVVU-reglerne
Vancouverreglerne
Domsregister
Litteratur
Kolofon

Indledning

Bag ethvert forskningsprojekt lurer risikoen for lammende uoverensstemmelser. Denne vejledning giver råd om, hvordan man fra starten undgår denne risiko. Den tager sigte på samarbejde mellem flere forskere, der arbejder med henblik på akademisk offentliggørelse af forskningsresultaterne.

Behov for samarbejde

En stor del af den videnskabelige forskning bliver til i et samarbejde mellem flere forskere. Det kan der være mange årsager til. Forskningsprojektet er for omfattende til at kunne håndteres af en enkelt. Der kan være behov for forskellige former for faglig ekspertise. Enkeltpersoner kan spille en rolle ved deres anseelse, stillingsforhold eller evne som fund raisers.

Risici

Ethvert samarbejde rummer risikoen for samarbejdsproblemer og uoverensstemmelser. Denne risiko er særligt nærliggende i forskningssamarbejder, hvor parterne er individualister, og hvor man arbejder mod mål, man ikke nødvendigvis kender ved udgangspunktet. Problemerne kan få særligt indgribende betydning, hvis projektets udkomme ventes at være meriterende for de involveredes stillingskarriere. Går projektet i stykker p.g.a. uoverensstemmelser, kan dette hæmme muligheden for efterfølgende fast ansættelse på grundlag af det. Hertil kommer, at forskningsprojekterne ofte er forbundet med store omkostninger. Målet er at be- eller afkræfte opstillede hypoteser, men ofte skuffer forskningsresultatet.

Vejledningens grundlag

UBVA, AC's Udvalg til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde, er ofte blevet kontaktet af forskere, der har ønsket bistand til at løse samarbejdsproblemer, der er udsprunget af videnskabelige samarbejdsforhold. Der er utvivlsomt tale om et stort praktisk problem. Derfor har UBVA besluttet sig til at udsende denne vejledning, hvor nogle af de sager, UBVA har behandlet, er refereret som eksempler. Vejledningen skal dels hjælpe forskere til at undgå problemer af denne art, og dels give råd om, hvorledes problemerne kan løses, når de alligevel opstår.

Mange samarbejdsformer

Forskningsprojekter kan adskille sig i mange væsentlige henseender (retligt, organisatorisk, videnskabeligt, teknisk etc.). For nogle forskningsprojekter spiller patenteringsmulighederne en afgørende rolle. For andre er det retten til at publicere, og for endnu andre er det forfatterrettighederne.

Vejledningens sigte

Vejledningen tager ikke sigte på en bestemt type forskningsprojekt. Den tager derimod udgangspunkt i følgende situation:

samarbejder

Der må for det første foreligge et samarbejde mellem flere forskere, der hver for sig har et delansvar for forskningsresultatet. Et samarbejde, der er af rent mekanisk eller laboratoriemæssig art, f.eks. molekylærbiologens samarbejde med sin laborant, falder altså uden for vejledningen.

der er akademiske

Dette samarbejde må for det andet have rod i et akademisk miljø, der enten er baseret på tilhørsforhold til en akademisk institution (højere læreanstalt, sektorforsk-

ningsinstitution el.lign.), eller en bevillingsrelation til en videnskabelig bevillingsgiver (forskningsråd m.v.). Rent kommercielle forsknings- og udviklingssamarbejder falder dermed udenfor.

m.h.p. offentliggørelse

Som følge af den akademiske fundering er der både en pligt og en tilskyndelse for de involverede til at fremlægge forskningsresultater for offentligheden, typisk ved at publicere dem. Udenfor falder dermed rent private eller kommercielle eksperimenter.

Både F & U

Vejledningen angår både forskning og udvikling. Med forskning menes i denne sammenhæng enhver indsats, der sker for at øge den menneskelige viden inden for et bestemt område. Udvikling betegner den mere målrettede proces, der sigter på at udvikle viden, der kan føre til ny produktionsteknologi m.v.

Typer af forskningssamarbejder

I juridisk henseende kan man sondre mellem det projekforløb, der styres centralt (f.eks. af en institutleder eller bevillingsgiver) og det, der helt og holdent hviler på parternes aftale. Risikoen for uoverensstemmelser er størst, når parterne ved deres aftale har skabt deres eget - mere eller mindre fuldkomne - retsgrundlag.

Et forskningssamarbejde kan enten blive til ved, at parterne selv finder sammen i en aftale eller ved, at de bringes sammen gennem styring udefra, f.eks. ved tjenestebefaling fra arbejdsgiver eller institutleder. Reglerne for samvirket afhænger af, hvilken mulighed, der anvendes.

Indgår man en aftale, gælder den, uanset om aftalen er mundtlig eller skriftlig. Mundtlige aftaler kan være vanskelige at bevise, men ligger bevisforholdene fast, er de fuldt ligeså gyldige som skriftlige aftaler.

Aftaletilfælde

Når parterne har indgået en aftale, gælder den. Aftaler er efter dansk ret gyldige, uanset om de er skriftlige eller mundtlige. Mundtlige aftaler kan være vanskelige at bevise, når der opstår uenighed om, hvorvidt de er indgået, eller hvad de går ud på. Men ligger bevisforholdene fast, er der ingen forskel mellem den mundtlige og den skriftlige aftale. Så længe aftalen ikke strider imod ufravigelige retsregler, skal den lægges til grund mellem parterne som "parternes lov".

Uklare aftaler

Ingen aftale kan tage stilling til alt. Er aftalen uklar eller tvetydig, og rejses der efterfølgende tvivl om dens indhold, vil en domstol søge at finde frem til et resultat, som harmonerer med, hvad parterne er gået ud fra. Da de forudsætninger, parterne har lagt til grund for aftalen, derfor får betydning for aftalefortolkningen, kan det være nyttigt at give udtryk for dem. I nogle aftaler gør man f.eks. dette ved at skrive en indledningstekst ("præambel"), hvor parterne i bredere vendinger fortæller, hvad de vil opnå med aftalen, og hvad de særligt har lagt vægt på. I en efterfølgende vurdering af, hvordan en utvetydig aftale skal forstås, spiller det også ind, hvordan parterne rent faktisk har efterlevet aftalen. I mange tilfælde må man konstatere, at en nedfældet aftale senere er blevet ændret ved en ny aftale, f.eks. i

konsekvens af de vedtagelser, man har gjort under projektgruppemøder el.lign. Derfor spiller referaterne fra sådanne møder også en stor rolle for aftalefortolkningen.

Styring

Nogle forskningsprojekter bliver til i kraft af en central styring, der f.eks. kan ud-mønte sig i "tjenestebefalinger" el. lign. I juridisk henseende er sådanne projektførelser grundlæggende anderledes end aftaleprojekter. Opstår der problemer, spørger man ham eller hende, der har kompetence til at bestemme over projektet, frem for at søge sådanne spørgsmål løst ved aftale. Hvis magten til at beslutte forskningsprojektets skæbne således ligger ét sted, må det også være her, man finder svar på de uoverensstemmelser, der måtte opstå.

Modifikationer

Der er dog grænser for, hvad man kan styre. Universitetsloven giver kun institutlederen begrænsede styringsbeføjelser, se nærmere lovens § 7, og det er almindeligt antaget, at disse beføjelser bør udøves med varsomhed. I det omfang styringen udspringer af et aftaleforhold, må institutlederen i alle tilfælde respektere sådanne, gyldigt bestående aftaler. Som anført nedenfor er dette f.eks. aktuelt, når aftalen foreligger i form af en bevillingsklausul.

Universitetsloven § 7, stk. 3:

Institutlederen varetager efter bemyndigelse fra rektor og efter retningslinier fastlagt af bestyrelsen instituttets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver. Institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder.

Mellemtilfælde

Mange forskningsprojekter styres både centralt og ved aftale. Dette er f.eks. tilfældet, når et forskningsprojekt formelt set er sammensat efter institutlederens bestemmelse, men hvor rammen reelt er valgt ud fra et ønske blandt de involverede selv om at samarbejde. I sådanne tilfælde vil institutlederen sjældent have noget selvstændigt ønske om at styre, idet hans - formelle - beslutninger bæres af ønsket om at tilgodese de involveredes interesser. Den formelle ramme kan imidlertid blive reel, hvis enigheden mellem de involverede ophører. Institutlederen vil da være tvunget til at træffe en afgørelse, og denne afgørelse bør han da så vidt muligt træffe i overensstemmelse med de intentioner, der blev lagt til grund for samarbejdet. Hermed opnår han nemlig en afgørelse, som de involverede vil anse for acceptabel, og som dermed vil lette den efterfølgende afslutning af projektet.

Forskningssamarbejdets retsgrundlag

Afhængigt af, hvilken type forskningssamarbejde, der er tale om, beror retsforholdet mellem parterne på forskellige typer af regler: De regelsæt værtsinstitutionen er underlagt, bevillingsklausuler, immaterialretlige regler og regler om "god skik".

Institutionsregler

Lovregler

Når forskningssamarbejdet udføres inden for rammerne af en lovreguleret institution (f.eks. et universitet eller en sektorforskningsinstitution), gælder reglerne for denne. Reglerne findes på flere planer i det retlige hierarki. På øverste niveau finder

man ofte - men ikke altid - et lovgrundlag. For de institutioner, der har til formål at beskæftige sig med forskning - universiteter og sektorforskningsinstitutioner - er det relevante lovgrundlag universitetsloven og sektorforskningsinstitutionsloven. Reglerne heri tager stilling til grundlæggende styrings- og bevillingsmæssige forhold. Men lovregulering kan også findes i det bevillingsmæssige grundlag for en institution (bl.a. gennem tekstanmærkninger på finansloven), ligesom særlovgivningen på en række områder kan indeholde vigtige bestemmelser.

Institutionsregler

I kraft af det institutionelle hierarki, der gælder på en offentlig institution, kan der eksistere interne, institutionelle regler. I den statslige og kommunale forvaltning benytter man undertiden ordet "tjenestebefalinger" for sådanne interne forskrifter. Hermed markeres det, at forskriften har rod i en kompetence til at afgive befalinger over for adressaten i tjenesteforhold. Denne term er mindre anvendt i universitetsmiljøet, hvor tjenesteforholdet spiller en mindre fremtrædende rolle i styringen. Som ansat i en institution har man pligt til at overholde de tjenestebefalinger, der gyldigt afgives af overordnede, og denne pligt gælder, uanset om tjenestebefalingen direkte benævnes som sådan.

Tjenestebefalinger

Tjenestebefalinger kan kun udstedes inden for områder, hvor der består et over-/underordningsforhold. Denne begrænsning er væsentlig at markere, når der er tale om spørgsmål, der enten er afgjort udtømmende i lovgivningen, eller som falder helt uden for ansættelsesforholdet. Hvis loven f.eks. foreskriver, at en medarbejder (f.eks. en Ph.D.-studerende) har pligt til at offentliggøre resultaterne af sin forskning, kan en tjenestebefaling ikke uden videre ophæve denne pligt. Ligeledes kan en medarbejders opfinderret til en patenterbar opfindelse ikke elimineres gennem en institutleders tjenestebefaling.

Bevillingsregler

Retlig status

Når et forskningsprojekt er finansieret med en bevilling fra en offentlig eller privat bevillingsgiver, er der som regel knyttet en række klausuler til denne bevilling. Disse klausuler er i almindelighed vilkår for brugen af bevillingen, som bevillingsmodtageren accepterer ved at modtage bevillingen, hvis de ikke allerede er accepteret ved ansøgningen. Klausulerne er derfor som hovedregel gyldige for bevillingsmodtageren. I modsætning til de regler, der udstedes af institutionen, slår denne gyldighedsvirkning også igennem over for lovregler (f.eks. om ejerskab til opfindelser m.v.), der kan fraviges ved aftale. Retsforholdene vedrørende den accepterede bevillingsklausul må således betragtes som en bindende aftale.

(AC-sag 1995-8231-4): En forskningsassistent ansat på et forskningsprojekt, som bestod i en empirisk undersøgelse baseret på interviews og deltagerobservation, var i tvivl om, hvorvidt han havde ret til helt eller delvist at anvende og evt. udgive sin del af den rapport, han havde udarbejdet under ansættelsen, og som opdragsgiver havde ytret tvivl om ville blive offentliggjort. Det fremgik af den tilgrundliggende bevillingsskrivelse, at der var to bevillingsmodtagere, hvoraf forespørgeren var den ene. Projektet tilhørte dermed også ham. UBVA tilkendegav, at det arbejde, der kom ud af projektet, ville kunne videreføres på baggrund af den tekst, forskningsassistenten havde produceret, med respekt af den anden bevillingshavers arbejder. UBVA anbefalede, at forskningsassistenten orienterede bevillingsgiver om sin evt. videreførelse af arbejdet.

Bevillingsklausuler må som regel betragtes som vilkår, som bevillingsmodtageren accepterer ved at modtage bevillingen, hvis ikke allerede ved ansøgningen. En accepteret bevillingsklausul må derfor betragtes som en bindende aftale. Klausulerne kan dog kun gennemtvinges overfor dem, der gennem en sådan accept er parter i "bevillingsaftalen".

Gennemtvingelse

Bevillingsklausulerne kan ikke gennemtvinges over for parter, der ikke har gjort sig til en del af aftalen. Eksempel: Hvis A-fonden har givet professor B en bevilling til et forskningsprojekt med vilkår om, at A-fonden har option på de patenterbare opfindelser, projektet udvirker, og B herefter tilknytter stipendiat C til at bistå sig, vil C kun være forpligtet til at afstå sin opfinderret til A-fonden, hvis C selv har accepteret bevillingsaftalen. Derimod ligger det klart, at C's vægren ved at skulle afstå sin opfinderret vil betyde, at B har misligholdt bevillingsaftalen. A-fonden kan i konsekvens heraf rejse krav mod B, typisk i form af krav om tilbagebetaling af bevillingsbeløbet. Med andre ord: B skal sørge for, at vilkårene fra A-fonden fremgår af C's ansættelsesbrev.

Immateriælsregler

Hvis forskning resulterer i information, der kan beskyttes gennem ophavsretlige regler, patent eller andre af immateriælsrettens eneretsregler, opstår der en række komplicerede juridiske problemer, der behandles i den immateriælsretlige lovgivning. Særligt komplekse er de regler, der gælder for de såkaldt industrielle enerettigheder (patenter, brugsmodeller, mønstre m.v.), og hvor eneretten opnås gennem registrering. Disse rettigheder er forbundet med en række formelle krav, hvis tilside-sættelse kan betyde, at retten ikke erhverves eller bortfalder. Hvis en forsker f.eks. publicerer den idé, som han kunne tænke sig at få patenteret, mister han patentmuligheden. Ligeledes bestemmer disse love, hvordan man forholder sig, hvis der opstår uenighed om ejerskabet til den pågældende ret. Immateriælsrettens kompli-cerede regler er kort skitseret i vejledningens afsnit 4.

Kollegiale regler og sædvaner

Behovet

Ikke alle akademiske miljøer er lige gearede til at skulle efterleve eller håndhæve bindende retsregler m.v. Man efterkommer derfor ofte behovet for styring gennem forskrifter, som efterleves på frivillighedens grundlag og med den mulige sanktion, der kan ligge i at blive miskrediteret eller udskudt af et akademisk fællesskab.

Fremtrædelsesformer

Indholdet af den slags "soft law"-regler varierer fra forskningsområde til forskningsområde. I enkelte tilfælde er regelsættene nedfældet af centrale instanser inden for en forskningssektor, f.eks. et af de statslige forskningsråd. Det forekommer også, at en forskningsinstitution udsteder regler herom. Et eksempel herpå er Rigshospitalets trykte og offentliggjorte forskningspolitik, der dog også indeholder forpligtende regler for de personer, der er underlagt et tjenesteforhold på institutio-nen.

Kendetegn

Uanset hvor forpligtende sådanne regler kan føles blandt de involverede aktører, viser deres karakter af "soft law" sig i en manglende gennemslagskraft ved kollision

med egentlige retsregler på området. Selvom det f.eks. må siges at være god praksis, at man i en bestemt sammenhæng krediterer en person, der har været konsulteret under gennemførelsen af et forskningsprojekt, skal den pågældende ifølge ophavsretsloven kun krediteres, hvis han/hun har en medophavsret til den færdige publikation.

Regler om videnskabelig uredelighed mv.

Anvendelsesområdet

På det sundhedsvidenskabelige område har forskere, vejledere og evt. andre medvirkende en gensidig informationsforpligtelse vedrørende de originale forsøgsresultater, deres bearbejdning og fortolkning. Der findes to sæt regler herom: Et for udformning af undersøgelsesplaner, datadokumentation og opbevaring af data inden for klinisk og klinisk-epidemiologisk forskning. Et andet for udformning af forsøgsprotokoller, forsøgsrapporter, datadokumentation og opbevaring af data inden for sundhedsvidenskabelig basalforskning. Reglerne, der senest er revideret i juni 1996, fastlægger, hvad der må anses for god skik ("redelighed") inden for det sundhedsvidenskabelige område. Selv om der ikke er tale om immaterialretlige regler, og selv om reglerne ikke gælder uden for det sundhedsvidenskabelige område, kan de dog få en vis indirekte betydning for en række af de generelle spørgsmål, der behandles i denne vejledning.

Protokollering m.v.

Reglerne angiver for det første, at forsøgsprotokoller, forsøgsrapporter, undersøgelsesplaner, datadokumentation m.m. skal udformes og opbevares mest hensigtsmæssigt, således at forskeren, projektvejlederen o.a. kan opfylde deres informationsforpligtelse. Det er forfatterens ansvar, at protokoller, rapporter og bilag m.m. opbevares forsvarligt i mindst 10 år i en form, der er umiddelbart tilgængelig for alle medvirkende, og at index ajourføres regelmæssigt. Indhentede tilladelser skal gemmes i henhold til gældende lovgivning, og anvendte koder til anonymisering skal ligeledes gemmes, i den udstrækning lovgivningen tillader det.

Ejerskab til data

Reglerne tager også stilling til forskerens ret til indsamlede data. Det anføres således, at "de deltagende forskere kan disponere over egne kopier", og at "den projektsansvarlige skal have adgang til at medtage kopi af data ved ansættelsens ophør". I nærværende vejledning behandles dette problem nærmere nedenfor under 5. Hvem har retten til forskningsresultatet?

UVVU

Hvis en forsker på det sundhedsvidenskabelige område finder, at han i forløbet af ansøgnings-, forsknings- eller publikationsprocessen har været udsat for videnskabelig uredelighed, kan han anmelde sin klage skriftligt over for Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed, Forskningsrådene, Bredgade 43, 1260 København K. Videnskabelig uredelighed omfatter alle bevidst svigagtige handlinger i ovennævnte forløb samt så grove tilfælde af sjusk, at de må anses at udgøre en tilsvarende belastning af den videnskabelige troværdighed. Om der er tale om videnskabelig uredelighed, vil afhænge af en konkret bedømmelse, hvor der bliver set på alvoren af handlingen, og hvor det bliver vurderet, om det videnskabelige budskab bliver forvredet eller forfalsket, eller om der er sket en fremhævelse af forskerens indsats på et falsk grundlag.

I UVVU's vedtægter af 18. december 1992 (§ 2, stk. 3) afgrænses gerningsindholdet, som UVVU's arbejdsområde inddrager, til følgende forhold:

- konstruktion af data
- selektiv og skjult kassation af uønskede resultater
- substitution med fiktive data
- bevidst fejlagtig anvendelse af statistiske metoder med det formål at kunne drage andre konklusioner, end data giver basis for
- forvredet fortolkning af resultater og forvridding af konklusioner
- plagiering af andres resultater eller hele artikler
- fordrejet gengivelse af andres resultater
- uretmæssig forfatterrolle
- vildledende ansøgninger

UVVU har i sine beretninger for årene 1993, 1994, 1995 og 1996 resumeret de sager, der har været behandlet om videnskabelig uredelighed. Flere af UVVU's sager omtales nedenfor.

Eneretsbeskyttelse af forskningsresultater

Som udgangspunkt kan information spredes fri for retlige bånd. Dette udgangspunkt modificeres af de immaterialretlige regler, der knytter "intellektuelle ejendomsrettigheder" til forskellige informations-frembringelser. Afsnittet behandler de immaterialretlige regler, der har størst betydning for den akademiske forskning, nemlig beskyttelsen af ophavsretlige værker, databaser, patenter, brugsmodeller, plantenyheder, mønstre, navne/varemærker, erhvervshemmeligheder og forskningshemmeligheder.

Udgangspunktet

Begrundelse

Der gælder en almindelig grundsætning om, at information er fri - i såkaldt "public domain" - medmindre det modsatte er bestemt. Det er i tråd med grundlæggende betragtninger om ytringsfrihed m.v., at der bør gælde en sådan formodning. Den menneskelige civilisation er udviklet, fordi vi har kunnet frembringe nye teknologier og forfine vore kundskaber. En konsekvent gennemført regel om, at enhver tanke eller ethvert udsagn skulle "tilhøre" frembringeren, ville få ulidelige konsekvenser. Der er også økonomisk/rationelle argumenter for princippet: Kun hvis information spredes, bliver den brugt, og kun hvis den bliver brugt, opnår den sin værdi for samfundet. Informationsfrihed er for så vidt en nødvendig ingrediens i et samfundssystem, hvor optimal ressourceudnyttelse forventes at ske under markedsvilkår.

Modifikationer

Alligevel er det klart, at man på en række områder må fravige princippet om informationens frihed. Fravigelser er bl.a. nødvendige på områder, hvor samfundet har en væsentlig interesse i, at nogen investerer de ressourcer, der skal til for at kunne frembringe ny information. Hvis man ikke kan sikre sig resultatet af den væsentlige investering, der skal præsteres for f.eks. at udvikle et nyt lægemiddel, vil sådanne udviklingsprojekter ikke kunne udføres på kommercielt grundlag. Opmærksomheden retter sig derfor mod de retsregler, der netop gør undtagelse fra det almindelige princip ved at knytte enerettigheder til forskellige typer af information. Udgangspunktet om informationens frihed gælder, når man ikke befinder sig inden for et sådant område eller inden for rammerne af en anden lovregel eller aftale.

Ophavsret

Lovgrundlaget

Ophavsretsloven, lov nr. 395 af 14. juni 1995, med senere ændringer, beskytter den indsats, der ligger bag skabelsen af et værk. Loven anvendes på et meget omfattende område, og beskyttelsen er i praksis ganske vidtfavnende.

Litterære værker

Den, der har frembragt ny forskning, vil typisk søge at publicere en artikel herom, holde et foredrag eller på anden måde udbrede kendskabet til den. Det litterære manifest heraf - den skrevne tekst - vil i almindelighed være beskyttet som litterært værk efter § 1 i ophavsretsloven. Bestemmelsen fastslår, at frembringeren har ophavsret til sit værk, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller faglitterær fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk eller fotografisk værk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde. Kort, tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art samt værker i form af edb-programmer henregnes til litterære værker.

Ingen idébeskyttelse

Loven beskytter kun det konkrete værk, d.v.s. artiklen, indlægget, bogen, fotografiet etc. De ideer, der kommer til udtryk i artiklen, kan ikke beskyttes ophavsretligt. I relation til edb-programmer betyder dette, at man ikke opnår beskyttelse for de principper for programmeringen, man har anvendt, uanset hvor originale eller nyskabende de måtte være. Ideen bag regnearksprogrammer kan f.eks. ikke beskyttes som ophavsret. I det hele taget er der kun begrænsede muligheder for at beskytte den tese el.lign., som en videnskabelig artikel handler om (se f.eks. nedenfor om patent- og brugsmodebeskyttelse). Kan sådanne former for retsbeskyttelse ikke anvendes, forspildes muligheden for at hævde "ejerskab" til videnskabelige teser almindeligvis ved offentliggørelsen.

Ophavsretten beskytter frembringelser, der er resultatet af en original indsats. Eksempler herpå er videnskabelige artikler, edb-programmer samt visse fotografier. Beskyttelsen omfatter ikke selve den idé eller tese, der fremlægges i værket. Hvor det typisk er enkelt at bevise, at en akademisk fremstilling er original, volder originalitetskravet problemer i relation til andre værker, f.eks. edb-programmer og fotografier.

Krav om originalitet

Værket beskyttes kun, hvis det har den fornødne originalitet. Rene banaliteter beskyttes ikke, men kun frembringelser, der er resultatet af en egen selvstændigt skabende, intellektuel indsats. Kravet om originalitet vil sjældent give anledning til problemer i relation til faglitterære frembringelser. Sådanne problemer kan derimod opstå i relation til to værkstyper, der ofte indgår som led i videnskabelig forskning: Edb-programmer og fotografier.

Edb-programmer

Kravet om originalitet kan give anledning til problemer i relation til edb-

programmer. Ved programudvikling, der involverer et større antal programmører, der hver for sig programmerer små elementer af programmet efter på forhånd fastsatte kriterier, må hver enkelt programmør kunne bevise, at han eller hun har skabt en del af programmet (eller været med til at skabe en sådan del), der er "ophavsmandens egen intellektuelle frembringelse". Kan han eller hun ikke føre dette bevis, anses vedkommende ikke som rettighedshaver.

Højesterets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1993, side 17 f. Fem edb-baserede tips-systemer kunne ikke beskyttes efter bestemmelserne om ophavsret, idet "der ikke [kan] blive tale om ophavsret til et system, medmindre konstruktionen er baseret på særligt originale kombinationer, som ligger ud over de grundlæggende ideer og metoder, således at det må forekomme i hvert fald mindre sandsynligt, at to konstruktører uafhængigt af hinanden når frem til samme system".

Fotografier

Visse videnskabelige fotos kan rumme et kommercielt potentiale. Et farvestrålende mikroskopisk foto kan f.eks. anvendes i reklamer og undertiden besidde æstetiske kvaliteter, der gør det egnet til en videre offentliggørelse. For fotografier skelner man mellem fotografiske værker, der er beskyttet efter lovens §1, og fotografiske billeder, der - uden at der stilles krav om kendskab el. lign. - er beskyttet efter lovens § 70. Fotografiske billeder kendetegnes ved at blive til ved lysbølgers indvirkning på lysfølsomme materialer. Eksempelvis er fotografier optaget ved infrarøde stråler og billeder i videoteknik omfattet af begrebet, hvorimod fotokopiering, mikrofotografering og billeder fremstillet udelukkende ved hjælp af edb ikke falder ind under begrebet.

Røntgenfotos

Røntgenbilleder og andre teknisk fremstillede billedformer kan i visse tilfælde være fotografiske værker. Som nævnt kræver dette, at der ved frembringelsen er udøvet en så selvstændig kreativ indsats, at værket kan siges at reflektere en ophavsmands personlighed. Denne indsats skal f.eks. bestå i, at røntgenbilledet er afgrænset, fokuseret eller iøvrigt påvirket på en måde, der ikke dikteres af det umiddelbare formål med billedoptagelsen (f.eks. konstatering af metastatisk væv i en organisme eller metaltræthed i et metallisk materiale). Er en sådan indsats ikke præsteret, må billedet i stedet betragtes som fotografisk billede. Det er nok den praktiske hovedregel, at røntgenbilleder betragtes som fotografiske "billeder", og altså ikke som fotografiske "værker".

Bearbejdnings

Et særligt problem opstår, når man skal afgrænse, hvad der er ophavsretlige "værker", og hvad der er "data" i public domain. Et sådant afgrænsningsproblem opstår f.eks., når den videnskabelige indsats består i at forædle en tekst, f.eks. ved at tyde og oversætte et håndskrevet brev fra en historisk person, transponere et nodesæt eller redigere et historisk kildemateriale. Ophavsretslovens kriterium for, om forskeren opnår rettigheder til sådanne arbejder er, om han har "oversat", "omarbejdet" eller på anden måde "bearbejdet" originalværket. I tvivlstilfælde vil man formentlig skulle lægge vægt på, om resultatet af forskerens indsats er givet eller ikke. Vil - og bør - to forskere med de fornødne kvalifikationer nå frem til et identisk resultat, må man frakende bearbejdningen ophavsretlig originalitet, uanset hvor kvalitativ denne indsats er. Er der derimod, som tilfældet er ved oversættelser mellem sprog, rum for fortolkning eller i øvrigt overladt bearbejderen en individuel

indsats, vil der være en formodning om, at oversættelsen beskyttes med en ophavsret.

(AC-sag 1993-8231-3): Der opstod uenighed mellem et universitetscenter og en akademisk medarbejder, der var tilknyttet centret i henhold til Arbejdsministeriets bekendtgørelse om arbejdstilbud til ledige, om retten til et transskriptionsmateriale (omskrivning af ældre gotisk håndskrift), som medarbejderen havde oparbejdet under ansættelsen. Baggrunden for ansættelsen var et projekt, som medarbejderen, der havde specialiseret sig i at tyde gotisk håndskrift, forinden havde forberedt med en kollega. Der forelå ingen særlig aftale om ansættelsesforholdet, men det havde været en grundlæggende forudsætning for medarbejderens arbejde, at denne havde fuld frihed til selv at tilrettelægge arbejdet og metodevalget. Det var UBVA's opfattelse, at ansættelsesforholdet mellem medarbejderen og centret ud fra de foreliggende oplysninger måtte bedømmes efter de regler, der gælder for videnskabeligt ansatte medarbejdere ved universiteter og højere læreanstalter. For ansatte i sådanne forskningsstillinger er det en fæstnet retsopfattelse, at ophavsretten til de værker og værkselementer, der udspringer af ansættelsesforholdet, tilhører den ansatte. En foreliggende aftale om, at medarbejderens løn betaltes fra jobtilbudsordningen, måtte efter UBVA's opfattelse ligestilles med en fondsfinansiering. UBVA fandt endvidere, at en transskription som den, medarbejderen havde foranstaltet, var at ligne med en oversættelse eller bearbejdelse, for hvilken oversætter/bearbejder har ophavsret i medfør af ophavsretslovens § 4, stk. 1. Ligeledes var det UBVA's opfattelse, at den færdige transskription måtte falde ind under bestemmelsen i den tidligere ophavsretslovs § 49, nu § 71, der omhandler "kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger". UBVA instruerede medarbejderen om, at denne ikke havde nogen forpligtelse til på nuværende tidspunkt at afgive det foreløbige produkt af arbejdet med transskriptionen.

Dobbeltfrebringelser

Ophavsretten beskytter ikke mod dobbeltfrebringelser. Skriver man noget, der er identisk med, hvad andre allerede har skrevet, eller - måske mere praktisk - udarbejder et kort eller en tegning, svarende til, hvad andre tilfældigvis også måtte have skabt, kan begge ophavsmænd gøre retten gældende til hver sit værk. Sandsynligheden for dobbeltfrebringelser af ophavsretlige værker er ikke stor, da hvert værk forudsættes hidført ved to adskilte og originale tankevirkomheder. At der foreligger en dobbeltfrebringelse, rummer i sig selv en bevisformodning om, at der i virkeligheden foreligger bevidst plagiat. Hvis der i relation til en bestemt type værker (f.eks. fotografier eller visse aspekter af edb-programmering) er en særlig risiko for dobbeltfrebringelser, kan dette begrunde en skærpeelse af kravet til værkers "originalitet".

Beskyttelsestiden

Uanset hvilken type værk der er tale om, varer ophavsretten indtil 70 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår, jf. ophavsretslovens § 63. Beskyttelsestiden for fotografiske billeder varer, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet, jf. ophavsretslovens § 70, stk. 2.

Citat-ret

Ophavsretsloven rummer en række begrænsninger i eneretten. Af et offentliggjort værk (f.eks. en publiceret artikel) er det således tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet. Under samme betingelser

er det tilladt at gengive offentliggjorte kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art i kritiske eller videnskabelige fremstillinger i tilslutning til teksten. Sker der gengivelse i alment oplysende fremstillinger, som f.eks. leksika og almindelige kunstbøger, har ophavsmanden krav på vederlag. Det har han derimod ikke, når gengivelsen sker i en videnskabelig fremstilling.

Ophavsretsloven § 22:

Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

(AC-sag 1997-8231-2): En overlæge havde publiceret et "letter to the editor" i et internationalt medicinsk tidsskrift, hvor hun i artiklen havde foretaget et antal beregninger på grundlag af tal, der havde været offentliggjort i et dansk selskabs årsrapport. I noteapparatet til artiklen henviser overlægen ikke til den pågældende årsrapport, hvorimod der i det afsluttende afsnit parentetisk henvises til kildematerialet. Selskabet tog afstand fra den af overlægen valgte fremgangsmåde og meddelte, at selskabets registerudvalg havde fundet, at hendes aritmetiske behandlinger af data fra årsrapporten stred mod uskrevne, kollegiale vedtægter vedrørende anvendelse af registerets data. Endvidere var det fundet beklageligt, at overlægen ikke på behørig vis havde refereret til årsrapporten. Overlægen bad UBVA vurdere, hvorvidt hun efter udvalgets mening havde misbrugt de af selskabet publicerede data. UBVA tilkendegav, at overlægen efter reglerne i ophavsretsloven havde haft fuld frihed til at anvende de pågældende data i en beregning som den foretagne, samt at der ikke kunne være tale om et citat, når der som her var tale om at udføre beregninger på grundlag af publicerede data.

Databaser

På områder, hvor der ikke er ophavsretlig beskyttelse, kan der efter omstændighederne gøres en beskyttelse gældende efter reglerne om kataloger. "Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger", men som ikke (nødvendigvis) opfylder de ophavsretlige krav, beskyttes af § 71 (tidligere § 49) i ophavsretsloven. Bestemmelsen omtales almindeligvis som "katalogreglen", fordi den først og fremmest sigter på tekstfrembringelser med katalogpræg. Beskyttede kataloger må ikke "eftergøres" uden samtykke af den, som har fremstillet dem, før der er gået 10 år efter udgangen af det år, da arbejdet blev offentliggjort. Denne beskyttelse er langt snævrere end den ophavsretlige beskyttelse, der også værner mod eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse i "ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik." Selvom ordet "eftergørelse" umiddelbart antyder, at beskyttelsen kun dækker en fuldstændig gengivelse af kataloget, er det almindeligt antaget, at rettighedshaveren også kan modsætte sig gengivelser af kataloget med mindre ændringer. Et katalog kan også beskyttes som ophavsretligt værk, hvis det opfylder kravene. Den ene beskyttelse udelukker altså ikke den anden.

Ved Rådskonklusion 96/9/EF af 11. marts 1996 har Europa-Parlamentet og Rådet givet et direktiv om Retlig beskyttelse af Databaser. Direktivet beskytter databaser (d.v.s. samlinger af værker, data eller andet selvstændigt materiale, der er struktureret systematisk eller metodisk og kan konsulteres individuelt ved brug af elektronisk udstyr eller på anden måde), uanset deres form, men med forbehold for andre EU-regler på immaterialretsområdet (bl.a. om edb-programmer). Hvis en database kan betragtes som "ophavsmandens egen intellektuelle frembringelse", beskyttes den efter reglerne om ophavsret, jf. ovenfor. Herudover er der hjemmel til en be-

skyttelse af særlig - d.v.s. ikke-ophavsretlig - art (også kaldet "sui generis-ret") af databasens indhold, "når indsamling, kontrol eller præsentation af en databases indhold ud fra et kvalitativt eller kvantitativt synspunkt er udtryk for en væsentlig investering". Denne beskyttelse forbyder udtræk og/eller genanvendelse af hele basens indhold eller en væsentlig del deraf, vurderet kvalitativt eller kvantitativt.

Katalogkrav?

Det er den almindelige opfattelse i dansk ret, at et katalog ikke skal opfylde særlige kvalitetskrav for at opnå beskyttelse. Omvendt kræves det, at der er lagt en vis arbejdsindsats i udarbejdelsen af kataloget:

Vestre Landsrets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1975, s. 258: To journalister havde udarbejdet en liste over præmierne fra et fællesdyrskue. Listen indgik som en integreret del af en pressereportage fra skuet og var frembragt således, at de to journalister indsamlede de bedømmelser, der forelå fra dyrskuedommerne. Bedømmelserne blev pr. bud bragt hen til presselokalet, efterhånden som de blev færdige. Journalisterne samlede og sammenstillede dem herefter i en præmieliste, der i formen opfyldte kravene til et avismanuskript. Ved byrettens dom fik journalisterne medhold i, at præmielisten måtte anses som et katalog, jf. den tidligere ophavsretslovs § 49, nu § 71. Retten tilkendte herefter journalisterne erstatning for tab. Vestre Landsret bedømte sagen anderledes. Landsretten lagde vægt på, at præmielisten havde kunnet tilendebringes på få timer "hvilket formentlig er noget mindre end af lovgiveren ved bestemmelsens anvendelse på kataloger, tabeller og lignende forudsat".

Honorering

Den økonomiske værdi af en ophavsret kommer til udtryk i det vederlag, ophavsmanden aftaler sig til som modydelse for hel eller delvis overdragelse af de rettigheder, han har til sit værk. Medlemmer af organisationer tilknyttet AC kan henholde sig til Minimumstakster og aftaleregler, fastsat af AC den 29. juni 1973. Foruden regler om forfatterens royalt (normalt 15% af bogladeprisen ekskl. moms) er det bl.a. fastslået heri, hvorledes rettighederne fordeles mellem flere ophavsmænd (f.eks. flere forfattere, eller mellem forfatter, faglig redaktør, illustratører e.lign.). Ophavsretten har også økonomisk aktualitet, hvis en artikel kopieres uden samtykke. Ophavsmanden har da krav på en godtgørelse og/eller erstatning efter ophavsretslovens regler.

Patentret

Patentsystemet

Patentloven, lovebekendtgørelse nr. 824 af 13. september 1996, med senere ændringer, giver regler for opnåelse af patentretlig beskyttelse, som er retssystemets stærkeste industrielle eneret. Hvis en opfinder har gjort en opfindelse, som kan reproduceres under nærmere angivne betingelser og udnyttes industrielt, og er kendskabet til opfindelsen ikke allerede udbredt, kan han efter reglerne i patentloven få en tidsbegrænset eneret til den - et patent. Patentretten varer i 20 år fra datoen for indgivelsen af patentansøgningen, forudsat at patentansøgeren betaler en årsafgift. Patentet opnås gennem en procedure, under hvilken det undersøges, om opfindelsen opfylder patentlovens materielle krav om opfindelseshøjde og nyhed samt visse krav af formel karakter. Patentet udstedes, hvis disse krav anses for opfyldte, og opfindelsen offentliggøres. Offentliggørelsen kommer almenheden til gavn og kan dermed anskues som patenthaverens modydelse til samfundet for den eneret, patentet giver ham.

Patentret opnås til opfindelser, der er nye, som ikke er nærliggende for en fagmand på området, og som har industrielle anvendelsesmuligheder. Retten opnås gennem ansøgning i hvert enkelt land eller ved indlevering af international patentansøgning.

Patentformer

Rækkevidden af et patent beror på, hvad det dækker. Et produktpatent (også kaldet stofpatent) dækker et bestemt fænomen, f.eks. et kemikalie, en styreanordning eller en mikroorganisme. Eneretten omfatter retten til at "fremstille, udbyde, bringe i omsætning eller anvende et produkt, der er genstand for patent, eller importere eller besidde produktet med sådant formål". Et produktpatent krænktes typisk ved, at en konkurrent skaber et helt tilsvarende produkt. Et fremgangsmådepatent forbyder tredjemand "at anvende en fremgangsmåde, der er genstand for patent, eller udbyde den til anvendelse her i landet, såfremt den, der udbyder fremgangsmåden, ved, eller omstændighederne gør det åbenbart, at fremgangsmåden ikke må anvendes uden patenthaverens samtykke". Man kan også opnå patent på den anvendelse, d.v.s. den opfindelse, der udmønter sig i kendskabet til særlige virkninger af et produkt (selv om dette er kendt).

Brugsmodeller

Brugsmodelloven, lov nr. 130 af 26. februar 1992, beskytter "enhver frembringelse, som kan udnyttes industrielt, og som indebærer en løsning på et teknisk problem". Beskyttelsen opnås ved en registrering, der dog ikke er forbundet med samme prøvelse som den, der gælder ifølge patentloven. Dernæst har loven nedtonet patentlovens krav til opfindelseshøjde, idet det alene kræves, at den brugsmodelbeskyttede frembringelse adskiller sig "tydeligt" fra det kendte (modsat patentlovens krav om "væsentlig" adskillelse). Patentdirektoratet skal alene påse, at ansøgningen opfylder betingelserne om, at frembringelsen kan udnyttes industrielt og indebærer en løsning på et teknisk problem. Dernæst skal det sikres, at den ikke falder inden for lovens særligt udelukkede områder m.v., ligesom visse formelle krav kontrolleres. Derimod skal direktoratet ikke - som i patentretten - foretage nogen prøvelse af, om frembringelsen er ny i forhold til, hvad der var kendt før ansøgningens indleveringsdag. De formelle regler om overdragelse af brugsmodel-rettigheder svarer til de patentretlige.

Plantenyheder

Lovgrundlaget

Lov om plantenyheder, nr. 866 af 23. december 1987 med senere ændringer, rummer en bred, men i forhold til patentsystemet ikke særlig stærk, beskyttelse af visse plantesorter. Efter loven må en plantenyhed kun anvendes til erhvervsmæssig formering med henblik på salg af formeringsmateriale med rettighedshaverens (kaldet sortsejerens) tilladelse, og kun på de vilkår, denne har fastsat. Disse vilkår må alene vedrøre den erhvervsmæssige formering af plantenyheden, udbud til og salg af formeringsmateriale af planten, samt spørgsmål om licensafgift. Vilkårene skal være rimelige og ens for alle producenter. Plantenyhedsnævnet udsteder et beskyttelsesbrev, der har en gyldighed på et år. Gyldigheden kan forlænges for et år ad gangen i indtil 25 år, regnet fra datoen for udstedelsen af beskyttelsesbrevet.

Betingelser

For at opnå plantenyhedsret til en ny plantesort skal sorten være distinkt. Den må adskille sig fra andre kendte sorter i henseende til mindst én vigtig egenskab. Den

skal dernæst være ensartet, således at de enkelte eksemplarer indenfor den beskyttede sort ikke frembyder uligheder. For det tredje skal den nye sort være stabil, således at de karakteristiske egenskaber ikke ændres ved forplantning. Plante-nyhedsloven stiller derimod ikke - som patentloven - krav om opfindeshøjde. Det er tilstrækkeligt, hvis sorten objektivt set kan adskilles fra allerede kendte sorter. Planteformidleren behøver i øvrigt ikke afsløre den metode, der har bragt ham frem til resultatet, og får tilsvarende heller ikke beskyttelse for denne metode.

EF-sortsbeskyttelse

Ved forordning nr. 2100/94, (EFT 1994 L 227/1) er der udstedt regler om en EF-sortsbeskyttelse. Hermed indføres en EF-sortsbeskyttelse som eneste og eksklusive form for EF-beskyttelse af industriel ejendomsret. Forordningen begrænser ikke medlemsstaternes ret til at meddele national sortsbeskyttelse. Dog må der ikke meddeles nogen form for national sortsbeskyttelse eller noget patent for en sort, for hvilken der allerede er meddelt EF-sortsbeskyttelse. En ret, der er meddelt i strid med dette forbud, er uden virkning.

Mønsterbeskyttelse

Et mønster er ifølge mønsterlovens § 1 (jf. lovbekendtgørelse nr. 251 af 17. april 1989 med senere ændringer) "forbilledet for en vares udseende eller for et ornament". Ifølge samme bestemmelses stk. 2 kan den, der har frembragt et mønster, eller den, til hvem hans ret er overgået, ved registrering erhverve "eneret til erhvervsmæssigt at udnytte mønsteret". Mønsterretten anvendes ikke særlig hyppigt, dels fordi beskyttelsen har en begrænset rækkevidde, og dels fordi de fænomener, der beskyttes, ofte kan beskyttes (bedre) gennem andre regler, herunder navnlig de ophavsretlige og markedsføringsretlige. Mønsterretten opnås ved registrering og efter en prøvelsesprocedure. Den varer i 5 år fra ansøgningstidspunktet, men dette tidsrum kan forlænges to gange, således at den samlede beskyttelsestid kan blive 15 år fra registreringen.

Navne og varemærker

Regler om beskyttelse af navne og varemærker følger af varemærkeloven (og fællesmærkeloven) og af de særlige navneregler, der findes i lovgivningen om navne, erhvervsdrivende virksomheder og selskaber. Hertil kommer den bredere beskyttelse af forretningskendetegn, der følger af markedsføringslovens §§ 1 og 5. Som denne vejledning er afgrænset, spiller disse i hovedsagen kommercielle beskyttelsesregler nok ikke den store umiddelbare rolle for forskningssamarbejdet. Der kan dog opstå en indirekte betydning, når man vælger at give forskningsprojektet et navn, der f.eks. anvendes overfor bevillingsgivere m.fl. Hvis forskningssamarbejdet efterfølgende går i opløsning, vil det være nødvendigt at tage stilling til, hvem der skal have ret til at videreføre dette navn.

Erhvervshemmeligheder

Begreb

Med erhvervshemmeligheder forstås information, som en virksomhed anvender i sin produktion, udvikling eller afsætning. En information, som ikke er alment tilgængelig, og som virksomheden tager faktiske eller retlige skridt til at skjule for omverdenen. Begrebet spænder fra den forholdsvis "uskyldige" information om samarbejdspartnere, over mere strategisk information, f.eks. pris- og kundelister, og til kvalificerede hemmeligheder, f.eks. særlige produktionsmetoder og forretningskoncepter.

Lovgrundlaget

Erhvervshemmeligheder er værnede ved markedsføringslovens § 10, stk. 1-2, og til dels ved straffelovens § 263, stk. 3. Det fremgår af markedsføringslovens § 10, stk. 1-2, at den, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold til en virksomhed eller udfører et hverv for denne, ikke på utilbørlig måde må skaffe sig eller forsøge at skaffe sig kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder (i form af "industrispionage" eller ved brud på en aftalt hemmeligholdelse). Har den pågældende fået kendskab til - eller fået rådighed over - virksomhedens erhvervshemmeligheder på retmæssig måde, må den pågældende ikke ubeføjet viderebringe eller benytte sådanne hemmeligheder.

Strafsanktionen

Det strafsanktionerede forbud varer i 3 år efter tjenesteforholdets, samarbejdsforholdets eller hvervets ophør. For at opnå beskyttelsen, er virksomheden nødt til at etablere et vist retligt og faktisk værn om den pågældende oplysning. Retligt etableres et sådant værn gennem aftaler, der pålægger ansatte og samarbejdspartnere pligt til hemmeligholdelse, jf. herom ovenfor. Faktisk, ved at virksomheden omgås de pågældende oplysninger med særlig forsigtighed. Graden af denne forsigtighed varierer efter virksomhedens og hemmelighedens karakter. I medfør af straffelovens § 263, stk. 3, betragtes det som en strafforhøjende omstændighed, at en husfredskrænkelse er gennemført med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder.

Følsom know how

Visse kvalificerede erhvervshemmeligheder beskyttes uden tidsbegrænsning i medfør af markedsføringslovens § 10, stk. 3. Det drejer sig om "tekniske tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller eller lignende". Patenterbare forskningsresultater vil typisk kunne beskyttes efter denne regel. For at opnå denne beskyttelse, må hemmeligheden imidlertid bevares effektivt. I det øjeblik den publiceres, fortaber man altså ikke alene patenteringsmuligheden, men også muligheden for at opnå beskyttelse som erhvervshemmelighed.

Forskningshemmeligheder

Som lovens § 10 er formuleret gælder den udelukkende de hemmeligheder, der skabes og anvendes af erhvervsvirksomheder. Markedsføringsloven har ingen udtrykkelig beskyttelse af forskningshemmeligheder, der for så vidt befinder sig i et "retstomt rum". Domstolene har i visse tilfælde anvendt markedsføringsloven uden for sit direkte anvendelsesområde, se således U1997.644Ø, hvor en privatskoles navn blev beskyttet efter den "grundsætning", der kommer til udtryk i lovens § 5. Når det gælder muligheden for at straffe for brud på en hemmeligholdelsesforpligtelse er muligheden for på denne måde at slutte "analogt" dog mindre. Den type retsbrud kan derfor ikke straffes efter markedsføringslovens § 10. Derimod kan den berettigede få dom for, at aftalen skal overholdes, og denne dom kan gennemtvinges, f.eks. ved tvangsbøder, jf. nærmere reglerne i retsplejelovens kapitel 48.

Et retstomt rum: Der findes ingen regler, der specifikt tager sigte på "tyveri" af videnskabelige forskningsresultater. Sker tyveriet i forbindelse med et aftalebrud, kan forholdet muligvis rammes efter en analogi af reglerne i markedsføringsloven om erhvervshemmeligheder. Vi har endnu ikke set domme om spørgsmålet herhjemme.

Anden retsbeskyttelse

Selvom immaterialretten hviler på et grundlæggende princip om, at "intellektuelle ejendomsrettigheder" skal have udtrykkelig lovhjemmel, er der formentlig nogle få tilfælde, hvor der kan hævdes en eneret, uanset denne ret ikke har udtrykkelig hjemmel i en lovtekst. I enkelte tilfælde har domstolene således ud fra forholdets natur afskåret en part fra at anvende en bestemt informationstype på en bestemt måde, fordi man ud fra en afvejning af de involverede interesser har anset dette resultat for rigtigst. Der er grund til at tro, at domstolene vil anlægge tilsvarende overvejelser, når man befinder sig på et område, der er "retstomt", fordi den pågældende problemstilling er lovreguleret med sigte på kommercielle beskyttelsesformer.

Højesterets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1982, s. 179, handlede om Danmarks Radios transmission af oplysninger om, hvorledes spillede kampe blev afviklet. Sådanne oplysninger er i sig selv hverken kataloger eller ophavsretligt beskyttede værker, og da der heller ikke på andet grundlag kan søges hjemmel til nogen særlig eneret, måtte sagen afgøres i en slags retstomt rum. Højesteret fandt imidlertid, at Danmarks Radio "ud fra almindelige retsgrundsætninger" var afskåret fra at bringe oplysninger om forløbet af spillede fodboldkampe før efter deres afslutning, fordi sådanne oplysninger kunne have betydning for antallet af tilskuere ved disse kampe og dermed for klubbernes økonomi.

Hvem har retten til forskningsresultatet?

"Retten" til et forskningsresultat beror på, om der er immaterialrettigheder inde i billedet. De enkelte immaterialretslove tager ikke alene stilling til, hvem retten tilkommer (ophavsmanden, opfinderen o.s.v.), men også til, hvornår denne ret passerer over til andre. Der er en almindelig formodning for, at alle samarbejdsparter bør have adgang til dataansamlinger m.v. hidrørende fra videnskabelige samarbejdsforhold. At en part, f.eks. p.g.a. dennes rolle ved dataindsamlingen, har rådighed over forsøgsprotokoller el.lign., giver altså ikke vedkommende nogen ret til at modsætte sig, at de øvrige også får adgang hertil.

Problemstillingen

Som led i et forskningsprojekt må der nødvendigvis udveksles information mellem de involverede, inden man skrider til publicering. Dette fører til to hovedproblemer.

Hvem skaber?

For det første kan man spørge, hvem der er den oprindelige "indehaver" af den pågældende information. Er informationen retsbeskyttet, følger det ofte af regelsættet for den pågældende enerettighed, hvem der kan gøre informationen gældende. Er der tale om fri information, vil der ofte være aftalt eller forudsat visse begrænsninger i, hvordan deltagerne i forskningsprojektet skal kunne disponere over den.

Hvem ejer?

Det andet spørgsmål er, hvem der har retten til informationer. Indehaveren af en immaterialret kan vælge at overdrage retten til andre. Denne overdragelse kan enten følge af en aftale indgået mellem indehaveren og erhververen, eller af særlige lovregler. Herudover vil det i en række tilfælde fremgå af forudsætningerne bag den relation, der består mellem to parter, at retten er gået over fra A til B. Det er

f.eks. tilfældet i ansættelsesforhold.

Retsgrundlaget

Svarene på mange af de spørgsmål, der her er stillet, ligger i en kombination af flere regelsæt. Dette er vigtigt at holde sig for øje, når dette led i vejledningen læses. Selv om en person f.eks. ikke har krav på at optræde som medforfatter efter ophavsretlige regelsæt, kan det tænkes, at han har det efter de kollegiale regelsæt, der gælder på det pågældende område. Ligeledes er det vigtigt at slå fast, at parternes aftale - og i almindelighed også deres forudsætninger for den - står i fokus for vurderingen af de spørgsmål, der drøftes. De særlige problemer vedrørende publicering og kreditering omtales nedenfor under 6. Publicering og kreditering.

Ikke-beskyttet information

Som nævnt ovenfor s. 19 er det udgangspunktet i dansk og fremmed ret, at information er fri eller - med et ofte anvendt udtryk - i public domain. Dette udgangspunkt gælder, medmindre andet fremgår af lovgivningen. Dette betyder bl.a., at selve den videnskabelige iagttagelse eller tese ikke uden videre beskyttes med en juridisk eneret. Det forhold, at man efter reglerne i ophavsretsloven kan hævde ret over databaser med resultatet af sådanne iagttagelser, indebærer ikke også en "ret" til de konklusioner, der kan drages af disse data. Når der ikke er nogen immaterialret, er der ikke noget at "eje", og derfor heller ikke noget at "overdrage".

Videnskabelige iagttagelser kan ikke i sig selv "ejes". Det samme gælder om sådanne data, der indsamles via apparatur eller ved systematisering af svar på spørgeskemaer, aflæsning af måleapparatur, opstilling og gennemførelse af mikrobiologiske forsøg m.v.

Råderet over dataansamlinger

Problemstillingen

Selvom man ikke har nogen "immateriel" ret til den information, de pågældende data repræsenterer, kan det tænkes, at man kan hævde en "materiel" ejendomsret til det medium, hvorpå informationen manifesteres, f.eks. fordi det er en selv, der har ført den forsøgsprotokol, eller frembragt den edb-diskette eller det kartotek, hvorpå dataene ligger. Dermed opstår spørgsmålet, om man kan benytte denne ejendoms- eller råderet over mediet (eller over de lokaliteter, hvor mediet befinder sig) til at afskære andre fra at få adgang til de pågældende data. Retten i Århus afsagde den 11. december 1996 dom (utrykt) i en straffesag, hvor der blev taget stilling til spørgsmålet:

En fhv. overlæge, der i en årrække havde haft forskellige ansættelser som underviser og forsker på et patologisk institut, havde fjernet 4.100 frosne vævsprøver med tilhørende emballage fra instituttets laboratorium i en periode, hvor han var midlertidig ansat som gæsteprofessor. Vævsprøverne var indkommet til diagnostisk undersøgelse, navnlig fra hospitaler i Århus amt og omkringliggende amter, som instituttet havde indledt samarbejde med. De opbevarede prøver blev journaliseret i laboratoriets eget journalsystem, og nogle prøver fik tilføjet et V for videnskabeligt. I journalen, der blev ført på edb, blev patientens navn, CPR-nr., vævsart, diagnose m.v. angivet, og en sikkerhedskopi af journalen blev opbevaret hos laboratorielederen. Fjernelsen blev politianmeldt, og anklagemyndigheden rejste tiltale for overtrædelse af straffelovens § 291, stk. 1, og nedlagde påstand om bødestraf. Der var ikke under sagen rejst krav om erstatning. Lægen nægtede sig skyldig og gjorde gældende, at han havde haft ret til at disponere over de pågældende vævsprøver,

idet der var tale om forskningsmateriale, han selv havde samlet og igennem årene havde besluttet at opbevare til forskningsformål. Han fandt, at materialet ikke - eller ikke længere - havde diagnostisk betydning. Retten lagde imidlertid til grund, at de frosne vævsprøver, som i det væsentlige var samlet i tiltaltes diagnostiske arbejde som overlæge ved hospitalet og var blevet emballeret, opbevaret og journaliseret for hospitalets regning i laboratoriet, stadig udgjorde et patientrelateret og til dels følsomt journalmateriale, og at det som sådant fortsat var undergivet hospitalsledelsens overordnede ansvar og instruktionsbeføjelse. Retten fandt endvidere, at materialet fortsat kunne være af diagnostisk betydning, og at der kunne være knyttet en offentlig videnskabelig interesse til bevaringen i netop et tilgængeligt offentligt system. I præmisserne hedder det bl.a.: "Retligt set var de frosne vævsprøver således hverken tiltaltes ejendom eller undergivet hans frie dispositionsret. Han havde derfor ikke ret til at fjerne prøverne fra laboratoriet som sket." Ved strafudmålingen tog retten hensyn til, at der er en væsentlig offentlig og lægefaglig interesse i, at det til dels personfølsomme og smittefarlige vævsmateriale forblev på hospitalet. På den anden side blev der også taget hensyn til, at der ikke var fastsat regler for opbevaring af frosne vævsprøver på laboratoriet, og at samlingen for så vidt var oparbejdet på tiltaltes initiativ. Det tillagdes også betydning, at sådanne vævssamlinger, biobanker, ikke var nærmere regel- eller normreguleret. Lægen blev straffet med 20 dagbøder á 500 kr. Ifølge dagspressen har lægen efter dommen leveret et par tusinde vævsprøver tilbage til hospitalet pr. fragtmand.

UBVA-praksis

UBVA har i talrige sager fastslået, at den, der "blot" råder over en dataansamling, ikke uden videre kan benytte denne rådighed til at effektuere en slags indirekte ejerskab til de data, der findes herpå. Det har formodningen imod sig, at den person, der - tilfældigvis - råder over eller betjener det pågældende udstyr, skulle kunne blive en slags rettighedsmæssig "flaskehals" til skade for de øvrige i projektet. Fordi man i et videnskabeligt samarbejdsforhold har sat en forsøgsopstilling op og registreret de data, der er frembragt herved, skal man ikke kunne sætte sig på data, der er frembragt i fællesskab med andre.

Den person, der har sat en forsøgsopstilling op og registreret de data, der er frembragt herved, og som derfor råder over de indsamlede data, må ikke blive en rettighedsmæssig "flaskehals" til skade for de øvrige i projektet ved at sætte sig på data, der er frembragt i fællesskab med andre. Gør man det alligevel, kan de andre deltagere i projektet, bevillingsgiveren eller institutlederen efter omstændighederne gøre gældende, at der foreligger aftalebrud.

(AC-sag 1994-8231-6): En læge, der havde været fondsansat i en 2-årig stilling på et hospitalsprojekt under ledelse af to overlæger, og som på grund af samarbejdsvanskeligheder ikke fik forlænget sin ansættelse, ønskede at få adgang til at bearbejde undersøgelsens forskningsdata med henblik på opgørelse og publikation i fagtidsskrifter. Den ene af de to overlæger havde inden lægens fratrædelse skriftligt stillet forskellige betingelser for anvendelsen af de indsamlede data, og havde bl.a. påpeget, at ansættelsesstedet havde ejendomsretten til det pågældende projekt og til de resultater, der måtte komme ud af projektarbejdet, og at projektdata i form af originaldokumentation derfor ikke måtte fjernes fra hospitalsafdelingens område. Ifølge overlægen måtte sådanne data kun udleveres til projektdeltagere, der skriftligt var tildelt brugsret, og da kun i form af papirudskrifter. Der var endnu ikke taget stilling til kriterierne for uddeling af sådanne brugsrettigheder. UBVA meddelte lægen, at det juridiske grundlag for den foreliggende problemstilling i hovedsagen er ulovreguleret, idet kun det færdige litterære eller kunstneriske værk nyder be-

skyttelse efter ophavsretsloven. Den supplerende beskyttelse for "kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger", fandtes kun at have betydning i tilfælde, hvor et datamateriale foreligger i systematiseret og "færdig" form. For UBVA var det derfor afgørende, hvilke aftaler og forudsætninger (forventninger) de involverede projektdeltagere havde for forskningsprojektet. Efter de foreliggende oplysninger syntes det klart, at det fra starten havde været forudsat, at lægen som ansat på projektet ikke kunne hævde nogen eksklusiv ret til de pågældende data, samt at hendes krav måtte tage hensyn til de øvrige projektdeltageres interesser. Da de to overlæger, der var ansvarlige for projektet, endnu ikke havde taget stilling til spørgsmålet om brugsretten, fandt UBVA ikke anledning til at gå nærmere ind i dette spørgsmål, hvis besvarelse måtte bero på en helt konkret stillingtagen til sagens omstændigheder.

Hvis man uventet træder ud af et forskningsprojekt, har man som udgangspunkt ret til at modtage de data, som det oprindeligt var meningen, at man skulle bearbejde, dog under respekt af de aftaler og forskrifter, der i øvrigt er gældende for samarbejdsforholdet.

(AC-sag 1995-8231-5): Under arbejdet på et EU-finansieret forskningsprojekt blev en forskningsassistent på grund af opståede samarbejdsvanskeligheder og deraf følgende ansættelsesophør inden projektets færdiggørelse bedt om at aflevere kopier af de interviews og fotos, som hun havde indsamlet under sin ansættelse. UBVA blev bedt om at vurdere, om forskningsassistenten kunne nægte aflevering eller forhindre andre i at anvende hendes materiale i forbindelse med projektets færdiggørelse. Det fremgik af den individuelle kontrakt, at de opnåede resultater var kontrahenternes ejendom, og at projektdeltagerne skulle stille deres data til rådighed, således at resultaterne kunne anvendes i forbindelse med forskning under fællesskabets FTU-programmer. Et diagram vedrørende deltagerstrukturen viste endvidere, at forskningsassistenten var i en form for tjenesteforhold til kontrahenten for Danmark, der tillige stod som projektkoordinator, og at forskningsassistenten skulle referere til denne. UBVA mente, at forskningsassistenten måtte aflevere rådata, samt rapporter og lignende materiale, men at den omstændighed, at hun afleverede det indsamlede materiale, ikke afskar hende fra at arbejde videre med materialet i andre sammenhænge. Hun fandtes berettiget til at tage en kopi af de indsamlede data m.v.

Sanktioner

Undlader man - i strid med disse principper - at afgive data, som de øvrige forskere i projektet bør have adgang til, kan dette betragtes som en misligholdelse af samarbejdsaftalen. Udføres forskningsprojektet i institutionelt regi vil en undladelse kunne blive betragtet som en tjenestepligtforsømmelse, og dette kan efter omstændighederne give grundlag for, at der rettes aftaleretlige (ophævelse) eller tjenstlige (påtale eller bortvisning) sanktioner mod den pågældende.

UVVU

Praksis ved UBVA er i overensstemmelse med den praksis, der følges i Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed,UVVU:

En overlæge klagede over videnskabelig uredelighed udvist af en reservelæge, der ifølge påstanden havde fjernet en database og fortsat med, uden forudgående aftale, at publicere videnskabelige resultater fra afdelingen, efter at vedkommende havde forladt denne. Klagen blev fulgt op af to andre overlæger ved et andet hospi-

tal. De anførte, at reservelægen uretmæssigt havde angivet deres afdeling som oprindelsessted for en artikel. UVVU konkluderede, at det måtte anses for kritisabelt, at reservelægen havde fjernet videnskabelige originaldata fra afdelingen uden ledelsens accept. Forholdet var i nogen grad afbødet ved, at databasen senere blev genoprettet. Endvidere fandtes det kritisabelt, at reservelægen ikke havde udvist tilstrækkelig omhu med at skelne imellem oprindelsessted for et arbejde og forfatterens korrespondanceadresse. UVVU fandt ikke, at der kunne konstateres uredlighed fra reservelægens side. (UVVU's beretning for 1993, s. 37-38.)

I beretningen kommenteres sagen således:

"Sagen giver anledning til at understrege, at det alment bør gælde, at den originale database for projekter skal bero i den institution, hvor arbejdet udføres, men at forskere bør kunne disponere over en kopi af de data, de selv har været med til at frembringe, bearbejde eller på anden måde har andel i. Der bør altid foreligge klare aftaler herom mellem projektledelse og medarbejdere. Endvidere vil UVVU anføre betydningen af præcis angivelse af oprindelsessted for arbejder. Det bør være tydeligt præciseret, hvis forfatterens korrespondanceadresse afviger fra arbejdets oprindelsessted. Offentliggørelse af arbejder fra en institution forudsætter altid godkendelse fra denne."

Videreudnyttelse

Når data efter disse regler udleveres til de øvrige deltagere i forskningsprojektet, eller tidligere er blevet formidlet til disse, opstår spørgsmålet om, hvilke begrænsninger disse øvrige deltagere er underlagt i den videre udnyttelse af dataene. Udgangspunktet er her, at de pågældende kan disponere over disse data til ethvert formål, der falder inden for forskningsprojektet, og under respekt af de aftaler og forskrifter, der i øvrigt er gældende for dette. Det samme gælder, hvis den pågældende information er tilgængelig i materiale, der enten er offentliggjort eller fremlagt på en måde, så offentligheden kan få kendskab hertil (f.eks. som en Ph.D.-afhandling). Om reglerne for publicering henvises til omtalen i afsnittet Publicering og kreditering.

Uventede resultater

Et særligt spørgsmål opstår om den information, som kommer til verden som en slags sidegevinst i forskningsprojektet. Her er de øvrige parters interesse i informationen ikke begrundet i ønsket om at kunne gennemføre det fælles forskningsprojekt; informationen kommer nærmest som en appelsin i turbanen. Men er der ikke indgået anden aftale, er det altså i turbanen for den, der finder frem til denne information, at retten placeres.

Retsbeskyttet information

De nævnte konklusioner tegner sig noget anderledes, når vi ser på den information, der er beskyttet af en immaterialret. Svarene beror her på, hvilken immaterialret, der er tale om. De forskellige lovregler herom fastslår nemlig ikke alene om, der består en ret, men også hvem, der kan gøre denne ret gældende.

Når det gælder de immaterialrettigheder, der opstår som følge af forskningssamarbejdet, gælder der særlige regler for hver enkelt rettighedsform.

Ophavsrettigheder

Ophavsretslovens regler om, hvem der har retten til beskyttede værker, fremstår

umiddelbart som forholdsvis enkle. Ifølge lovens § 1 er det den, der "frembringer" værket, der har ophavsret til det. Ophavsretten indehaves af den person, der har udført den skabende indsats. Har den pågældende ved aftale overført retten til andre, f.eks. en industriel samarbejdspartner, indtræder denne i retten.

Fællesværker

Hvis værket har to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser, jf. lovens § 6. Et eksempel på et fællesværk er en artikel, som to personer skriver i et ping-pong spil, hvor man i et gensidigt forløb korrigerer og supplerer hinandens udkast. Når artiklen er færdig, vil man ikke kunne uddrage bestemte afsnit endsige sætninger, som "tilhører" henholdsvis den ene eller den anden ophavsmand. Og skulle man endelig gennemføre en sådan udskillelse, ville det litterære formål forspildes. Antologien er omvendt et eksempel på et samleværk. Her er det uden videre muligt at uddrage de enkelte elementer i det samlede værk, uden at noget ødelægges. Loven sonderer altså mellem på den ene side de værker, der sammenstilles af bidrag, der ikke kan udskilles i bestanddele eller komponenter m.v. (såkaldte fællesværker), og på den anden side de, der kan (såkaldte samleværker).

Hvem er ophavsmand?

Undertiden kan det volde tvivl, om en person overhovedet kan siges at have medvirket som ophavsmand til artiklen. Det er f.eks. åbenbart, at den videnskabelige forfatter ikke skal dele ophavsretten med den sekretær, der har skrevet artiklen ind - heller ikke selv om sekretæren retter et par kommaer og foreslår sproglige forbedringer. Men grænsen mellem den rent "tekniske" og "ukreative" medhjælp og det medvirkende forfatterskab kan være hårfin. I tvivlstilfælde må man se på, hvor original bistanden er. Det afgørende er, hvilke grænser, "medhjælpen" er underlagt i sine valgmuligheder, og dermed i sin mulighed for at udfolde individualitet. Forestiller vi os f.eks. en tegner, der rentegner tegningen til en bygning efter et på forhånd givet paradigme, hvor målestoksforholdene er klart angivet, synes det overvejende sandsynligt, at der ikke kan påvises nogen valgmuligheder, der afspejler ophavsmandens individualitet.

Højesterets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 1016: En Bistro-kande var blevet til efter en række drøftelser mellem to designere, A og B. Som grundlag for projektet lå bl.a. en beslutning fra producenten, om at kaffekanden skulle bygge på samme princip som den franske Melior-kande, d.v.s. have en cylindrisk glasbeholder rummende 1 liter til 8 kopper kaffe og et metalstempel med filter. Dog skulle den af hensyn til prisen være af plastic. Begge designere var anført som designere og fremstillere i en erklæring, der overdrog mønsterretten til producenten, samt i brochure- og annoncemateriale. Sagen var rejst af A's fraskilte ægtefælle, der under en bodeling havde fået rettighederne til kanden udlagt. B ville imidlertid ikke anerkende medophavsret, idet han bl.a. fastholdt, at A primært havde været beskæftiget med design af emballagen. Ifølge et afholdt syn og skøn var der "afgørende lighed i helhedspræget" mellem den oprindelige kande og senere udviklede kander til andre størrelser (3 hhv. 12 kopper sml. oprindelig 8 kopper). A havde herefter andel i ophavsretten til samtlige kander. Såvel Sø- og Handelsretten som Højesteret gav A's fraskilte hustru medhold. Dommerne lagde vægt på parternes forklaringer om, hvorledes 8-koppers kaffekanden blev til, og påpegede bl.a., at begge var anført i mønsteransøgning og i brochure- og annoncemateriale.

Billeder

Det er den, der har fremstillet det fotografiske billede (har betjent kameraet), der har eneret til at fremstille eksemplarer af det og gøre det tilgængeligt for almenheden. Retten til et billede tilkommer den eller de personer, der har været sammen om at foretage optagelsen. Normalt vil der kun være tale om én fotograf per foto. Den person, der trykker på udløsermekanismen efter ordre fra en anden person, vil derimod som hovedregel ikke være rettighedshaver. Den person, der efter eget valg selv trykker på udløsermekanismen efter at have placeret den fotografiske anordning og det fotofølsomme materiale, vil derimod skulle anses som rettighedshaver. Hvis andet ikke er oplyst, anses den person som fotograf, hvis navn, firma eller alment kendte signatur på sædvanlig måde er påført eksemplarer af billedet eller angives, når billedet vises offentligt.

Patenter og brugsmønstre

Lov om arbejdstageres opfindelser (herefter kaldet "opfinderloven") indeholder regler om, hvem der i et ansættelsesforhold har retten til opfindelser og frembringelser, der kan patenteres eller brugsmønstrebeskyttes, jf. nedenfor. Ifølge lovens § 1, stk. 3, gælder denne ikke for lærere og andet videnskabeligt personale ved universiteter og andre højere læreanstalter. Denne personkreds anses nemlig ikke som "arbejdstagere", hvilket betyder, at de har den fulde ret til de af dem gjorte opfindelser, medmindre andet måtte være bestemt ved lov eller følge af aftale.

Forskere

Det er almindeligt antaget, at undtagelsesbestemmelsen for det videnskabelige personale i opfinderlovens § 1, stk. 3, ikke gælder for sektorforskningsinstitutioner som f.eks. Risø og Statens Seruminstitut, se Mads Bryde Andersen: Lov om arbejdstageres opfindelser med kommentarer (1995), s. 38 f. På sådanne institutioner finder man ofte regelsæt, der fastslår, hvorledes man skal forholde sig ved patentering, herunder hvilken kompensation den innovative medarbejder kan gøre krav på, hvis en patenteret opfindelse giver økonomisk afkast.

Hvor opfinderloven gælder, har arbejdsgiveren ret til at få rettighederne til en opfindelse overdraget til sig for et eller flere lande, hvis opfindelsen er gjort af arbejdstageren gennem hans tjeneste (lovens § 5). Denne ret forudsætter dog, at en udnyttelse af opfindelsen falder inden for virksomhedens arbejdsområde. Arbejdstageren har krav på godtgørelse for at skulle afstå opfindelsen, medmindre værdien af den ikke overstiger, hvad han under hensyn til sine arbejdsforhold i det hele med rimelighed kan forudsættes at skulle præstere (lovens § 8). Denne ret gælder, selvom andet måtte være aftalt.

Hvornår er man medopfinder?

Kravet til medopfinderskab formuleres ofte således, at personer, der blot har udøvet en mere uselvstændig bistand, ikke anses som medopfindere, se hertil Kockvedgaard: Lærebog i immaterialret (1996), s. 222 og Niklas Bruun i NIR 1993.590 ff. Problemet er imidlertid, at opfattelsen af, hvad der er "selvstændigt", ofte vil være helt subjektiv. I retsbehandlingen er det imidlertid nødvendigt med objektive kriterier.

Også her kan man nærme sig problemstillingen ved at fokusere på de forskelligartede valg, der fører til opfindelsen. Disse valg kan være mere eller mindre målret-

tede og styrede. Jo mere målrettede, styrede og forudsigelige valgene i den opfin- deriske proces er, jo mindre resulterer de i en medandel i opfindelsen. Jo mere kre- ative, frigjorte og uforudsete de er, i jo højere grad kan de føre til et medopfinder- skab.

Til illustration af, hvilke former for "valg", der udfolder sig under en innovativ pro- ces, kan man sammenligne med det "projekt", det er at bevæge sig fra en by til en anden. På det overordnede plan må et sådant projekt indebære en beslutning om, hvilken by der rejses fra, hvilken by der rejses til, transportvejen, transporttiden og omkostningsfaktoren. Inden for hvert af disse del-valg kommer så en række mere eller mindre specifikke valgmuligheder, der er undergivet forskelligartede grænser. Er det af forskellige (f.eks. budgetmæssige) grunde nødvendigt at rejse med tog, må de rejsende overholde køreplanen, og dette transportmiddel står nu engang kun til rådighed der, hvor togskinneerne ligger. Men når rejsen er begyndt, har den rej- sende principielt en række muligheder for at frigøre sig fra den nedfældede plan og dermed forbedre rejsens økonomi, f.eks. ved at benytte genveje og skifte trans- portmidler. Hvis disse valg giver nyttige og overraskende effekter, opstår der - til- bage i patentsituationen - måske en medandel i det samlede intellektuelle resultat.

I begge tilfælde er der dog nogle yderpunkter.

Idé-grundlag

I det ene yderpunkt må man antage, at en generelt formuleret idé ikke i sig selv kan udgøre et patent, eller føre til ejerskab til et patent. Det er altså ikke givet, at den proces, der fører fra en abstrakt idé til en konkret løsning (som med ordene fra patentloven § 8, stk. 2, er så "tydelig, at en fagmand på grundlag deraf kan udøve opfindelsen"), begrunder et patent. Problemet er, at den generelt formulerede idé ikke i sig selv "kan udnyttes industrielt" (patentloven § 1, stk. 1). Patenterbarhed opnås derfor først, hvis de efterfølgende skridt, der bringer idéen i industriel an- vendelse, er nye og opfylder kravene til opfindeshøjde. Men hvis en spontan op- findelse er så operativ, at den med ganske få nuanceringer kan give grundlag for en patentansøgning, kan den begrunde et medejerskab. Den idé, der nu har fået de fleste kontorfolk til at anvende små gule huskesedler, sikrer altså ikke medandel i patentet på dette færdige industriprodukt ved blot at blive undfanget. Inden en så- dan idé kan patenteres, skal de øvrige komponenter, der indgår i opfindelsen udvik- les, f.eks. valg af lim og papirmaterialer.

Højesteretsdom trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1993, side 130. Sagen angik en granulatmaskine til brug for den grafiske branche. Maskinen var udviklet af A på grundlag af et idéoplæg fra B. A skulle bære udviklingsomkostningerne, og B salg- omkostningerne i forbindelse med projektet. Selv om maskiner almindeligvis ikke er undergivet ophavsret, procederede både A og B på ophavsretlige synspunkter. På grundlag heraf lagde landsretten til grund, at der i mangel af aftale om ophavsret ikke kunne tilkomme B "ophavsret" for at have fremsat idéen om fremstilling af granulatorens. Spørgsmålet blev ikke påkendt af Højesteret, hvor der kun var rejst spørgsmål om opsigelsesvarslets længde og om, hvorvidt der forelå misligholdelse.

Målrettet forskning

I det andet yderpunkt kan man tænke sig et forskningsprojekt, der bliver til som resultat af en målrettet indsats, og hvor der efter en fast plan allokeres medarbej- dere og andre ressourcer til forskningsområdet. Her vil de medvirkende forskere kunne definere nogle på forhånd givne naturlovmæssige barrierer for projektet, og

man vil på dette grundlag kunne konstatere, at patentet er hjemme, hvis man overkommer disse barrierer. Omvendt må man sige, at det innovative arbejde, der resulterer i, at barrieren er forceret, typisk vil vise sig som en gradvist fremadskridende proces. Den omstændighed, at der er mange medarbejdere om at gennemføre dette projekt, er ikke ensbetydende med, at der ingen "opfinder" er, jf. dommen i sagen General Motors Corp. v. Toyota Motor Co., Ltd., som omtalt nedenfor s. 52.

To sager - en ældre landsretsdom og en nyere højesteretsdom - belyser problemer om rettighedsstridigheder til et patent.

Højesteretsdom trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1988, side 991. Direktøren for et symaskinefirma, A, havde på vej hjem i en flyvemaskine fået idéen til en cylinder med symmetrisk justerbar variabel stoplængde. Han nedfældede idéen på bagsiden af sin flybillet, og gav den videre til ingeniør B, da han kom hjem. B fik herefter til opgave at videreudvikle den til et redskab, der kunne anvendes i forbindelse med virksomhedens symaskineproduktion. Videreudviklingen skete i nært samarbejde mellem A og B. Der forelå ingen aftale om patentrettigheder, men i en patentansøgning var B angivet som opfinder. Denne ansøgning gav anledning til et fælles søgsmål fra A og symaskinevirksomheden mod B. I landsretten vandt B. Landsretten fandt, at A i hvert fald havde inspireret B til at udføre opfindelsen, men at opfindelsen - i mangel af bevis for det modsatte - i det hele var udført af B. Derimod fandt Højesteret, at retten til "opfindelsen" under de foreliggende omstændigheder (herunder det manglende aftalegrundlag) måtte tilkomme parterne i forening.

Østre Landsrets dom trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1965, side 720. Sagen angik rettighederne til et typehus fremstillet af præfabrikerede sektioner, hver med selv-bærende stålkonstruktion og indrettet til sammenkobling på byggepladsen. Tegnarbejdet var udført af arkitekt A, der havde været ansat som timelønnet assistent hos arkitekt B. B havde afholdt udgifterne ved fremstillingen af udstillingshuset og havde medvirket til den endelige udformning af dette. Patentansøgning var indgivet med begge som ansøgere, og systemet blev markedsført med en brochure, der gav udtryk for det fællesskab, der bestod mellem parterne. Da parterne siden blev uenige, opstod der tvist om retten til projektet - en tvist, der i øvrigt pådømtes sammen med en række ansættelsesretlige uoverensstemmelser mellem parterne. Østre Landsret, der bl.a. henviste til, at patentansøgning var indgivet af begge parter i forening, antog, at der bestod et sådant fællesskab mellem parterne, at ingen af dem kunne antages at have den udelukkende ret til projektet.

USA

Amerikansk retspraksis indeholder et righoldigt bidrag til belysning af dette problem, der her betegnes som "joint inventorship".

Den hyppigst citerede amerikanske retsafgørelse på området er Monsanto v. Kamp, 269 F.Supp. 818 (1967). Sagen angik en belægningsmetode til brug for produktion af plastic-flasker til lægemidler. Såvel arbejdsgiveren som nogle tidligere medarbejdere hos denne søgte patent på metoden, hvorved sagen opstod. Retten antog, at der forelå en joint invention. I sine præmisser gengiver appelretten for District of Columbia reglerne om joint inventorship således (s. 824): "A joint invention is the product of collaboration of the inventive endeavors of two or more persons working toward the same end and producing an invention by their aggregate efforts. To constitute a joint invention, it is necessary that each of the inventors work on the same subject matter and make some contribution to the inventive thought and to

the final result. Each needs to perform but a part of the task if an invention emerges from all of the steps taken together. It is not necessary that the entire inventive concept should occur to each of the joint inventors, or that the two should physically work on the project together. One may take a step at one time, the other an approach at different times. One may do more of the experimental work while the other makes suggestions from time to time. The fact that each of the inventors plays a different role and that the contribution of one may not be as great as that of another, does not detract from the fact that the invention is joint, if each makes some original contribution, though partial, to the final solution of the problem."

Det ligger i forudsætningen om, at der skal foreligge en form for samarbejde, at den blotte omstændighed, at en person tilvejebringer et fysisk materiale, der siden danner grundlag for en opfindelse, ikke udløser medopfinderskab. I sagen Regents of University of California v. Synbiotics Corp., 849 F. Supp. 740 (1993) havde en person overladt nogle af sine katte til et universitetslaboratorium, fordi hun konstaterede, at de havde nogle AIDS-lignende symptomer. På grundlag af analyser af kattenes bakterier gjorde universitetet herefter en opfindelse, som kattenes ejer hævdede ret til, fordi hun havde været årsag til, at opfindelsen blev gjort. Retten fandt imidlertid, at man ikke opnår medejerskab til en opfindelse ved at fremsætte et idégrundlag for den. Afgørelsen blev truffet i forbindelse med anmodning om en summary judgment (et foreløbigt retsskridt). Den er fulgt op med afgørelsen i University of California v. Synbiotics, 866 F.Supp. 439 (1994), hvor retten anså det for "evident that [ejeren af kattene] did not contribute to the conception of the inventions".

Præmisserne fortsætter dernæst: "Viewing plaintiff's contentions in the most favorable light, and ignoring disputes as to the extent of plaintiff's contribution... she at most played a substantial role in the discovery of [den pågældende virus]. The patents in this case do not claim discovery of the virus, however; they claim isolation and substantial purification of the virus, as well as methods for diagnosing the virus...".

Sewall v. Walters, 21 F.3d 411 (1994) angik en situation, hvor en konsulent under sin rådgivning af en virksomhed havde udført en specifikation til en computer tomografi-scanner (CT-scanner). Retten lagde til grund, at det arbejde, virksomheden efterfølgende måtte udføre for at omsætte denne specifikation til patentkrav, lå inden for, hvad en almindelig fagmand ville kunne udføre. Derfor havde konsulenten ret til patentet. Retten udtalte: "Conception is complete when one of ordinary skill in the art could construct the apparatus without unduly extensive research or experimentation." (s. 415).

Af særlig interesse for universitetsforskere er dommen i The Boots Co. plc v. Analgesic Association, 26 U.S.P.Q. 2d 1144 (1993). To læger havde som konsulenter hjulpet en medarbejder ved medicinalfirmaet The Boots Co., Dr. John A. Rees, med nogle medicinske eksperimenter, der skulle udforske virkningen af et lægemiddel. Den ene læge anbefalede bl.a., at Rees tilføjede en nøjagtigt angiven ekstradosis af det pågældende stof for at give "a far more accurate picture of the new compound". Med netop denne dosis viste stoffet sig overraskende stærkt virkningsfuldt. Ingen var umiddelbart i stand til at give en fornuftig forklaring på det. Boots nægtede imidlertid at anføre Rees som medopfinder, og patentskriftet anførte derfor kun de to konsulterede læger som sådanne. Retten fandt, at Rees som den, der forestod hele eksperimentet, måtte betragtes som medopfinder. Anbefalingen om at øge dosis havde til formål at tydeliggøre resultaterne af eksperimentet - ikke at opnå den virkning, der rent faktisk indtrådte.

I *General Motors Corp. v. Toyota Motor Co., Ltd.*, 667 F.2d 504 (1981) havde tre opfindere ved General Motors udviklet en benzinkatalysator. Opfindelsen blev patenteret, men patentet blev angrebet af Toyota, der ikke mente, at det opfyldte kravene til opfindeshøjde, fordi antallet af opfindere var så stort, at ingen kunne siges at have "gjort" opfindelsen. Heri fik Toyota ikke medhold. Dommen er interessant p.g.a. følgende udtalelse (s. 507): "Under the facts of this case, where numerous "inventors" all worked under the aegis of one employer toward a common goal, it is appropriate to define the concept of joint invention broadly. It is not realistic to require in such circumstances that joint inventors work side-by-side, and that each step in the inventive process be taken by all the firm's collaborators."

Publicering og kreditering

Opstår der tvivl om, hvem der skal have æren for et forskningsresultat eller ret til at anvende de ufærdige forsøgsresultater, er der ikke megen hjælp af hente i retssystemet. Vi har ingen retsregler på området, og retsstillingen beror derfor i høj grad på, hvad der er aftalt og forudsat ved aftaleindgåelsen, samt hvad man på det pågældende forskningsområde anser for at være "god skik". Bl.a. har UBVA gennem sin praksis forsøgt at afstikke visse retningslinjer.

Publikationens formål og virkninger

Flere interesser

Publicering er en nødvendig del af den akademiske forskning. Hvis de videnskabelige forskningsresultater ikke bringes ud til offentligheden, mister forskningen sin akademiske karakter. For den enkelte forsker gælder mundheldet "publish or perish". Når disse spørgsmål skal afgøres, opstår en række problemer, der er velkendte for det videnskabelige forskningssamarbejde: Der kan opstå uenighed om publikationens indhold, om hvor der skal publiceres, hvor meget og hvornår.

Offentliggørelsen

En videnskabelig publikation vurderes ikke alene ud fra dens indhold, men nok så meget ud fra de ydre rammer for dens offentliggørelse, herunder det valgte tidsskrift, dets målgruppe m.v. Valget af, hvor, hvornår, hvordan og af hvem der publiceres, kan være essentielt for det gennemførte forskningsprojekt og for de involverede forskere, der ikke nødvendigvis har samme interesser. For den ene kan det f.eks. være afgørende blot at få publiceret (f.eks. til brug for en stillingsansøgning), andre kan have interesse i at vente med at publicere, til det optimale resultat kan fremlægges. Og hvis projektet involverer kommercielle interesser, kan en præmatur publicering være ensbetydende med, at man mister muligheden for at patentere de opfindelser, der ligger i forskningsresultatet.

Udgangspunktet

Som udgangspunkt kan forskere på højere læreanstalter frit vælge deres forskningsopgaver og publicere, som de vil. Udgangspunktet for publicering afhænger dog allerede af rent faktiske forhold. Et originalt videnskabeligt arbejde, der angår pionerforskning inden for sundhedsvidenskaben og de tekniske discipliner, kan som udgangspunkt kun offentliggøres én gang. De fleste videnskabelige tidsskrifter vil afslå at offentliggøre arbejder, der allerede har været offentliggjort andetsteds, jf. nærmere Vancouver-reglernes afsnit om "Redundant or duplicate publication". Det samme gælder til en vis grad også ved andre arbejder, når disse arbejder afrappor-

terer samme resultater som det nu foreliggende. Da der for så vidt kun er "ét skud i bøssen", må parterne i et videnskabeligt forskningsprojekt enes om, hvornår de kan og vil publicere deres resultater. Man kan ikke blot give hver af deltagerne ret til at publicere parallelt. Ligeledes kan udgangspunktet være fraveget ved særlige regler eller aftaler. Herom handler de følgende afsnit.

Enhver deltager i et forskningsprojekt har ret og pligt til at publicere sine forskningsresultater. Indskrænkninger i denne ret, der ikke er afgrænset tidsmæssigt eller i henseende til særlige typer af information, som ikke har at gøre med selve forskningsprojektet, bør i almindelighed ikke accepteres.

Aftalte begrænsninger

Hemmeligholdelse

Retten til at publicere kan i et vist omfang begrænses ved aftale. Det er ikke ualmindeligt, at en industriel samarbejdspartner ved indledningen til et samarbejdsforhold med en forsker ved en højere uddannelsesinstitution foreslår, at parterne indgår en aftale om diskretion og hemmeligholdelse. Det er problematisk med den slags forpligtelser i et akademisk miljø, fordi akademisk forskning og offentliggørelse er så nært forbundet med hinanden. På den anden side er det nødvendigt at hemmeligholde et forskningsresultat, indtil der er indgivet patentansøgning, da enhver offentliggørelse af opfindelsen inden da vil afskære patentering (bortset fra USA og enkelte andre lande).

Medmindre en sådan aftale ligefrem afskærer deltagernes ret til at publicere, jf. ovenfor, er den som udgangspunkt gyldig.

(AC-sag 1996-8231-4): En forskningsassistent havde under sin ansættelse på et forskningsinstitut haft til opgave at gennemføre en sociologisk undersøgelse tilknyttet et større videnskabeligt projekt. Undersøgelsen var ikke blevet færdig i ansættelsesperioden, men der lå fra forskningsassistentens side et stort analytisk arbejde i udarbejdelsen af spørgeskemaer og interviewguides. UBVA blev bedt om at vurdere, om en delvis færdiggjort analyse af halvdelen af datamaterialet gav ret til at optræde som medforfatter på den endelige rapport og en evt. artikel. Forskningsinstituttet havde i forbindelse med forskningsassistentens fratræden forelagt samtlige medarbejdere ved projektets sociologiske del et forslag til en gensidighedsaftale, med bl.a. følgende indhold: "NN er medforfatter på alle rapporter og publikationer, som afrapporterer originaldata fra den sociologiske del af projektet. NN fraskriver sig retten til selvstændigt, og som hovedforfatter, at publicere data fra undersøgelsen. En undtagelse herfra er data om XXX, som NN til foråret 19.., efter nærmere aftale med og i samarbejde med projektlederen, kan vurdere muligheden for at publicere separat. YY og ZZ er medforfattere på en sådan publikation." UBVA fandt instituttets aftaleforslag afbalanceret, og at instituttet med denne aftale gav medlemmet en kulant behandling. UBVA anbefalede medlemmet at tiltræde aftalen.

Godkendelsesvilkår

En særlig variant af hemmeligholdelsesaftalen er vilkår om, at der først kan publiceres efter godkendelse af en central styregruppe, der indbefatter repræsentanter for den industrielle samarbejdspart. Sådanne ordninger må respekteres, for så vidt de kun udstrækkes til den tid, der rimeligvis kan gå med at vurdere patenteringsmulighederne.

(AC-sag 1993-8232-5): UBVA fik forelagt en samarbejdskontrakt, der indeholdt be-

stemmelse om, at alle resultater, der fremkom i projektet, skulle forelægges en styregruppe inden eventuel publicering eller anden offentliggørelse, og at industrivirksomhedens repræsentant i styregruppen kunne forlange resultater hemmeligholdt i op til 90 dage for nærmere at undersøge, om industrivirksomheden ønskede dem holdt fortrolige. Industrivirksomheden havde endvidere mulighed for inden udløbet af de 90 dage at meddele, om de pågældende resultater fortsat skulle betragtes som fortrolige resultater. Det var UBVA's opfattelse, at det kan være et naturligt led i en samarbejdsaftale, at enkeltpersoner påtager sig fortrolighedsforpligtelser som led i samarbejdsforhold, som de selv har umiddelbare fordele af. Men UBVA understregede samtidig, at sådanne forpligtelser bør nuanceres, således at der tages højde for hver enkelt type information, ligesom reglerne om sanktion og varighed bør afpasses herefter. Bestemmelsen om hemmeligholdelse forekom vidtgående i betragtning af, at der var tale om forhold til forskere, der fungerede i et akademisk miljø. Efter UBVA's opfattelse bør forskere efter omstændighederne kunne påtage sig en sådan forpligtelse til hemmeligholdelse i en periode efter "disclosure", og selv om en periode på 90 dage i visse tilfælde bør kunne accepteres, var den foreliggende udformning klart uacceptabel, da hemmeligholdelsesforpligtelsen kunne blive stedsevarende, såfremt industrivirksomheden måtte ønske dette.

Urimelige aftaler

Som ovennævnte tilkendegivelse viser, bør det være den almindelige regel, at enhver deltager i et forskningsprojekt har ret (og pligt) til at kunne publicere - eller medvirke ved publiceringen af - sine forskningsresultater. Indskrænkninger i denne ret, der ikke er afgrænset tidsmæssigt eller til særlige typer af information, som ikke har at gøre med selve forskningsprojektet, kan i almindelighed ikke accepteres. Aftaler indgået i strid med disse regler vil hyppigt kunne tilsidesættes som ugyldige i medfør af aftalelovens § 36.

Aftaleloven § 36:

En aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Det samme gælder andre retshandler.

Stk. 2. Ved afgørelser efter stk. 1 tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder.

Retlige begrænsninger

Fortrolige data

For forskere, der virker som læger, vil reglerne om tavshedspligt hindre offentliggørelse af fortrolige oplysninger. Det følger af straffelovens § 152. En oplysning er fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, "eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser".

Efter § 152a gælder denne regel også for personer, som er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med en offentlig myndighed. Ligeledes gælder reglen (jf. § 152b) for den, der udøver eller har udøvet en virksomhed eller et erhverv i medfør af offentlig beskikkelse eller anerkendelse, og som uberettiget videregiver eller udnytter oplysninger, som er fortrolige af hensyn til private interesser, og hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab.

Institutionsregler

I visse tilfælde vil mere generelle aftaler forhindre, at forskningen kan offentliggøres. Det kan f.eks. følge af ansættelsesaftaler. Medarbejdere i industrien, der vil være undergivet arbejdsgiverens sædvanlige ret til at lede og fordele arbejdet, vil typisk være underlagt skrappe regler for, hvad de må publicere. I nogle tilfælde vil en sådan begrænsning blot ligge i forholdets natur. Forholdene i visse sektorforskningsinstitutioner vil efter omstændighederne svare hertil. Ifølge bilag til bekendtgørelse nr. 356 af 7. maj 1996 om vedtægter for sektorforskningsinstitutioner kan udgivelse af publikationer i institutionens navn således kun finde sted med godkendelse af direktionen eller den fagligt ansvarlige.

Hvem skal krediteres?

Spørgsmålet om, hvem der skal krediteres for et videnskabeligt arbejde, kan bedømmes efter flere regelsæt.

Ophavsretten

Består der en medophavsret til et ophavsretligt værk, f.eks. en artikel, betyder det, at hver enkelt ophavsmand har krav på at blive krediteret som forfatter "i overensstemmelse med god skik". Hvad der er god skik afgøres af de sædvaner og handleforestillinger, der er gældende i det pågældende videnskabelige miljø. At der i kraft af sådanne normforestillinger også er praksis for at kreditere medvirkere, der ikke er ophavsmænd, har ingen ophavsretlig betydning og kan derfor ikke gennemtvinges efter ophavsretslovens regler. Lovens krediteringspligt gælder kun for ophavsmænd.

Vestre Landsrets dom trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1995, side 782 (AC-sag 1990-8231-9). Sagen angik en biologs ret til navngivelse på en rapport, som hun havde udfærdiget under sin ansættelse i en amtskommune. Vestre Landsret fandt, at god skik krævede, at biologen blev navngivet som forfatter på alle eksemplarer af rapporten "Mess Sø og Elværk Sø 1988-90", da det var godtgjort, at det i hvert fald i et vist omfang var sædvanligt i andre amtskommuner at anføre ophavsmændenes navne på lignende rapporter, og da der ikke var anført grunde, der afgørende talte herimod.

Kollegiale regler

Det vil ofte følge af videnskabskollegiale regler, at den forsker, der har æren for et videnskabeligt forskningsresultat, også skal krediteres behørigt for det. Den person, der fik idéen til en videnskabelig tese, opnår altså en særlig paternitet til den, en slags intellektuelt faderskab. Det betyder f.eks., at han skal krediteres ved den første offentliggørelse eller i forbindelse med en patentering.

(AC-sag 1997-8231-3): En videnskabelig komité bad UBVA vurdere et forslag til løsning af en samarbejdskonflikt, der var opstået mellem en Ph.D.-studerende og dennes vejledere. Ifølge løsningsforslaget ville den Ph.D.-studerende blive udelukket fra videre medvirken og frataget sit medforfatterskab. Det var ubestridt, at den Ph.D.-studerende havde ret til at få en kopi af de data, hun selv havde været med til at fremstille. UBVA tilkendegav som sin opfattelse, at en forfatters ophavsretlige ret til at fremstå som medforfatter på et værk, som han eller hun har været med til at frembringe, ikke kan fortabes ved brud på alment accepterede principper, herunder normer for gensidig hensynsfuldhed og respekt. Det blev endvidere pointeret, at retten til at blive krediteret for sine litterære værker er en fundamental ret, som forfatteren kun kan give fra sig ved aftale - og da kun i begrænset omfang - eller såfremt der er udtrykkelig lovhjemmel hertil. UBVA meddelte endvidere, at i

det omfang, der er tale om at kreditere for arbejdsindsats, og ikke for forfatter-skab, kan en person, der har handlet i strid med en gældende standard for kollegial respekt og hensynsfuldhed, fortabe sin ret til at fremstå som medforfatter på en artikel, som den pågældende i øvrigt ikke har været med til at skrive. Retsstillingen vil altså i en sådan situation være den, at den udskilte person, som har frembragt de pågældende data sammen med de tilbageværende medlemmer af forskergruppen, må leve med, at disse data publiceres i en artikel, som skrives fra "bunden" af de tilbageværende medlemmer alene. Omvendt kan de tilbageværende medlemmer heller ikke modsætte sig, at det udskilte medlem ligeledes publicerer de pågældende data i en artikel skrevet af ham eller hende selv uden forfatterangivelse af de tilbageværende medlemmer.

Vancouver-reglerne

Inden for det sundhedsvidenskabelige område har man forsøgt at opstille visse generelle principper for, hvordan forfattere til videnskabelige afhandlinger bør krediteres. I 1979 udgav International Committee of Medical Journal Editors de såkaldte Vancouver-regler, som siden har vundet tilslutning fra mere end 400 tidsskrifter.

Som udgangspunkt har hver enkelt ophavsmand krav på at blive krediteret som forfatter "i overensstemmelse med god skik". Hvad der er god skik afgøres af de sædvaner og handleforestillinger, der er gældende i det pågældende videnskabelige miljø. På det sundhedsfaglige område har man forsøgt at opstille generelle retningslinier for, hvordan forfattere til videnskabelige afhandlinger bør krediteres i de såkaldte Vancouver-regler, der gælder for mere end 400 tidsskrifter.

Reglerne har siden været underkastet revision, og deres seneste udformning (5. version) foreligger som særtryk af Nordisk Medicin, nr. 2, februar 1997. Reglerne, der er vedlagt som bilag til denne vejledning, indeholder bl.a. følgende bestemmelser om Authorship:

All persons designated as authors should qualify for authorship. Each author should have participated sufficiently in the work to take public responsibility for the content.

Authorship credit should be based only on substantial contributions to (a) conception and design, or analysis and interpretation of data; and to (b) drafting the article or revising it critically for important intellectual content; and on (c) final approval of the version to be published. Conditions (a), (b) and (c) must all be met. Participation solely in the acquisition of funding or the collection of data does not justify authorship. General supervision of the research group is not sufficient for authorship. Any part of an article critical to its main conclusions must be the responsibility of at least one author.

Endvidere foreslår reglerne visse retningslinjer for, hvordan og hvornår artikelforfatteren skal udtrykke anerkendelse for anden bistand end medforfatterskab til det videnskabelige arbejde (Acknowledgments):

At an appropriate place in the article (the titlepage footnote or an appendix to the text; see the journals requirements) one or more statements should specify (a) contributions that need acknowledging but do not justify authorship, such as general support by a departmental chair; (b) acknowledgments of technical help; (c) acknowledgments of financial and material support, which should specify the nature of the support and (d) relationships that may pose a conflict of interest (see Conflict of Interest).

Persons who have contributed intellectually to the paper but whose contributions do not justify authorship may be named and their function or contribution described, for example scientific adviser, critical review of study proposal, data collection, or participation in clinical trial. Such persons must have given their permission to be named. Authors are responsible for obtaining written permission from persons acknowledged by name, because readers may infer their endorsement of the data and conclusions.

Technical help should be acknowledged in a paragraph separate from those acknowledging other contributions.

I UVVU's beretning for 1993, s. 37-38, bemærkes det i relation til en konkret sag, at medforfatterskaber skal være accepteret af medforfatteren, samt at forfatterskaber ikke må tilbydes som foræringer til medarbejdere. Udvalget betoner, at der forudsættes en indsats, som det fremgår af den forfatterdefinition, der er udformet af International Group of Medical Journal Editors (Vancouvergruppen).

Forholdet belyses ved den sag, der er omtalt i UVVU's beretning for 1993, s. 53-55. En student klagede over at være blevet uretfærdigt behandlet i et spørgsmål om medforfatterskab til en videnskabelig artikel. Klageren var i forløbet af publikationsprocessen blevet slettet som medforfatter uden at være blevet orienteret og ønskede UVVU's hjælp til at udrede sagen. UVVU fandt det kritisabelt, at studenten ikke var blevet holdt underrettet om sin medarbejderstatus, og at der ikke var truffet en forudgående aftale om de nærmere betingelser herfor. Dette forhold fandtes dog ikke at have karakter af videnskabelig uredelighed.

Her skal endvidere omtales en sag, der er refereret i UVVU's beretning for 1994, s. 57-58, hvor et amerikansk farmaceutisk informationsfirma havde tilbudt en dansk ekspert at blive forfatter til en færdigskreven artikel bestemt for et internationalt videnskabeligt tidsskrift, uanset at eksperten ikke havde skrevet artiklen. Forskeren afslog dette "spørgelses-forfatterskab". Han fandt, at der var tale om tilskyndelse til uredelighed, og overgav sagen til UVVU. UVVU udtalte, at der var tale om en bevidst tilskyndelse til uredelighed af to grunde:

1. Firmaet ønskede at give falsk indtryk af, at en oversigtsartikel som anbefalede et bestemt firmas produkt, var skrevet af en uafhængig og upartisk ekspert, mens den i virkeligheden var skrevet af forfattere, som må antages at have tilknytning til firmaet.
2. Firmaet tilskyndede til overtrædelse af internationale regler for forfatterskab, hvoraf det fremgår, at forfatterskab ikke må påberåbes, uden at der er ydet en betydelig og selvstændig indsats i artiklens udarbejdelse.

Overlægen som medforfatter

Situationen for forskere, ansat på hospitalsafdelinger eller i klinikker mv. (f.eks. kliniske assistenter) kan være anderledes på dette punkt. Bag ansættelsen af sådanne forskere kan det enten være udtrykkeligt aftalt eller utvetydigt forudsat, at forskningen sker på overlægens eller bevillingshaverens gode navn og rygte med den virkning, at artikler udgået fra stedet godkendes og "medforfattes" af denne. Hvorvidt den heraf følgende begrænsning ret beset hviler på den juridiske aftaleret, jf. ovenfor, eller på "den stærkes ret" (frygten for at blive uvenner med de forkerte!) står nok hen.

Der er ikke regler i dansk lovgivning om dette spørgsmål og ej heller nyere trykte

afgørelser fra danske domstole, men derimod en vis indirekte regulering i kraft af vejledningerne fra UVVU og de generelle principper for kravene til forfatterskab, der er publiceret i de såkaldte Vancouver-regler. Ifølge de kriterier Vancouver-reglerne opstiller for medforfatterskab, berettiger alene overordnet supervision ikke til medforfatterskab. Man skal have bidraget væsentligt til arbejdet og kunne stå inde for artiklen i alle dens detaljer. Vancouver-reglerne er nærmere omtalt på side 62 f. Om dette spørgsmål se endvidere Povl Riis' artikel om forfatterskab og videnskabelig uredelighed, offentliggjort i UVVU's beretning for 1994, s. 33-39, og Povl Riis' & Daniel Andersens artikel om forfatterskab og medforfatterskab offentliggjort i UVVU's beretning for 1995, s. 26-32.

Bevillingsregler

Hvis forskningen hviler på offentlige bevillinger, kan der heri være fastsat begrænsninger for den kommercielle udnyttelse af forskningen. De generelle bestemmelser, der gælder for bevillinger fra forskningsrådene (december 1994), indeholder bl.a. regler om "Patentering, licensaftaler, salg af know-how og egen fabrikation". Bl.a. skal tilskudsmodtagere drage omsorg for, at patenteringsmuligheder ikke forspildes. Der må f.eks. ikke, før patentansøgningens indlevering, gives uvedkommende oplysninger om opfindelsens indhold. Både under projektets gennemførelse og efter projektets færdiggørelse skal tilskudsmodtageren holde rådet underrettet om opfindelser, planer om licensaftaler og om salg af knowhow, der udspringer af det støttede projekt. Hvis bevillingshaveren i tilknytning til et projekt, som er støttet af forskningsrådet opnår indtægter ved patentering, licensaftaler, salg af knowhow eller egen fabrikation, skal bevillingshaveren optage forhandlinger med forskningsrådet om hel eller delvis tilbagebetaling af rådets bevilling.

Indbyrdes aftale

Også andet end udtrykkeligt indgåede aftaler kan regulere adgangen til at publicere. Hvis der f.eks. på en sygehusafdeling følges en almindelig praksis for, hvordan og hvornår der må publiceres undersøgelsesresultater, der stammer fra arbejdet på afdelingen, binder denne praksis. Det samme gælder, hvis der ligefrem er givet regler på afdelingen om medarbejdernes adgang til og brug af sådanne oplysninger, jf. ovenfor side 14 om tjenestebefalinger.

Uønsket offentliggørelse

Selv om de fleste forskere nærer et almindeligt ønske om, at deres forskningsprojekt bliver omtalt mest muligt, kan vidtgående omtale føles som en belastning. Dette gælder navnlig, når forskningsprojektet anvendes som led i kommerciel markedsføring m.v.

(AC-sag 1996-8231-1): En forsker, der havde afprøvet et kommercielt produkt, viderebragte efter aftale med producenten sine erfaringer med produktet i sin fagorganisations medlemsblad. Uden at indhente tilladelse fra forskeren lod producenten herefter fagbladets bogtrykker fremstille et antal særtryk/nytryk af forskerens artikel, med indføjelser af en helsides annonce for produktet samt en bagside med en pressemeddelelse vedr. produktet. I pressemeddelelsen bragtes - ligeledes uden forskerens tilladelse - et ældre billede af forskeren. Forskeren bad UBVA vurdere hendes sanktionsmuligheder. UBVA fandt, at producenten havde krænket forskerens eneret til eksemplarfremstilling i medfør af ophavsretslovens § 2, stk. 1. Producenten havde endvidere ved at bruge forskerens artikel i reklameøjemed skabt en risiko for, at forskeren kunne blive identificeret med det kommercielle produkt,

og at producenten dermed havde overtrådt bestemmelsen i ophavsretslovens § 3, stk. 2., ifølge hvilken det ophavsretligt beskyttede værk ikke må gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære anseelse. UBVA tilkendegav, at producenten for overtrædelse af ovennævnte bestemmelser i ophavsretsloven i medfør af ophavsretslovens § 83 var pligtig at udrede et rimeligt vederlag for udnyttelsen samt en godtgørelse for den ikke-økonomiske skade, forskeren havde lidt ved krænkelsen. UBVA fandt det ikke muligt på baggrund af det foreliggende materiale at fremsætte forslag til størrelsen af henholdsvis det vederlagskrav og godtgørelseskrav, som forskeren efter UBVA's opfattelse kunne gøre gældende over for producenten.

Særligt om Ph.D.- og andre studerende

Et særligt problem knytter sig til de Ph.D.-studerende, der udfører deres projekt inden for rammerne af en erhvervsvirksomhed, der for så vidt optræder som "vært" for projektet. Her vil hensynet til stipendiaten begrunde, at forskningsresultater fra projektet offentliggøres sammen med Ph.D.-afhandlingen. Uden en sådan offentliggørelse kan stipendiaten nemlig ikke erhverve den akademiske grad, der var baggrunden for projektets iværksættelse.

I en konkret sag i UBVA gav dette spørgsmål anledning til en principiel diskussion. Som følge heraf har Forskerakademiet udarbejdet et regelsæt om stipendiaters rettigheder, som UBVA har fundet dækkende. I bevillingskrivelsen vedrørende det samfinansierede stipendium finder man nu følgende bestemmelse:

"Forskerakademiet gør opmærksom på, at det er uafklaret, om Lov om Arbejdstageres Opfindelser finder anvendelse på de samfinansierede kandidatstipendier.

Aftaleparten bør derfor ved ansættelsen af en stipendiat sørge for, at der mellem stipendiaten og aftaleparten er en klar aftale om, hvem, der har rettighederne til en eventuel opfindelse eller lignende, der udspringer af projektet.

Såfremt det aftales, at stipendiaten underlægges arbejdsstedets regler, skal den pågældende have de samme rettigheder som de øvrige ansatte på arbejdsstedet, og reglerne skal ved ansættelsens start udleveres til stipendiaten.

Ingen regler på dette område må forhindre, at stipendiaten kan afslutte stipendiatiden med præstation af en Ph.D.-afhandling inden for rammerne af Ph.D.-bekendtgørelsen."

Tilsvarende har Forskerakademiet udarbejdet følgende udkast til bestemmelse i ansættelseskontrakterne:

"Forskerakademiet gør opmærksom på, at det er uafklaret, om Lov om Arbejdstageres Opfindelser finder anvendelse på de samfinansierede kandidatstipendier.

Det henstilles derfor, at De ved ansættelsens start aftaler med..... hvem der skal have rettighederne til en eventuel opfindelse eller lignende, der udspringer af projektet."

På tilsvarende måde må det antages, at studerende har rettigheder til deres eksamensprojekter. Ved cirkulære nr. 169 af 16. juli 1973 har Undervisningsministeriet givet regler om anvendelsen af de studerendes opgaver og deres rettigheder i forbindelse hermed. Reglerne omhandler hovedsagelig ophavsretlige spørgsmål. I

overensstemmelse med ophavsretslovens almindelige regler fastslår cirkulærets § 1, at den studerende skal give samtykke til udgivelse eller anden form for offentliggørelse af sine skriftlige arbejder. Hvis der indvindes økonomisk udbytte ved publiceringen, skal de studerende have deres del heraf, udmålt efter den enkeltes indsats. Cirkulærets § 3 lyder således:

"De studerende er berettigede til at disponere over deres egne arbejder, herunder også deres eksamensopgaver, når og på den måde de finder det ønskværdigt. Arbejdet kan dog være frembragt i et sådant samarbejde med andre, f.eks. vedkommende lærer, at retten til offentliggørelse m.v. indehaves af disse i fællesskab. Det kan endvidere forekomme, at det materiale, der ligger til grund for arbejdet, er fortroligt, i hvilket tilfælde offentliggørelse kun kan ske med samtykke fra den, der har krav på hemmeligholdelse."

Hvordan bør man aftale sig til rette?

Den foregående redegørelse har givet et billede af, hvordan hovedparten af de problemer, der opstår mellem parterne i et videnskabeligt samarbejdsforhold, kan løses ved på forhånd at aftale sig til rette. Det er ikke muligt at udarbejde én aftaleformular for alle typer af videnskabelige samarbejdsforhold. Hvordan man vil aftaleregulere, og hvor intenst, beror på samarbejdsforholdets parter og på, hvilke værdier, der er på spil. I dette kapitel gives nogle ideer til, hvordan forskellige aspekter af samarbejdsforholdet kan søges reguleret.

Det er ikke muligt at udarbejde en generel standardaftale for forskningssamarbejder, der vil kunne dække alle samarbejdsformer af denne art. Derimod findes en række vejledninger med forslag til aftaler vedrørende forskningssamarbejder. Dansk Industri udarbejdede i 1992 - i samarbejde med advokatfirmaet Bech-Bruun & Trolle - en vejledning med titlen Samarbejde mellem universiteter og private virksomheder om forskning, udvikling og teknologioverførsel. I denne publikation bringes bl.a. en række forslag til vigtige aftalebestemmelser.

På det internationale plan kan nævnes vejledningen Guide for drawing up an international research and development contract, udstedt af den europæiske jernindustri fællesorganisation, ORGALIME. Denne vejledning henvender sig primært til virksomhedens rådgivere. Endvidere har Industriens Arbejdsgivere i nordisk regi udgivet en standardaftale - med tilhørende vejledning - der har titlen NUA87. NUA87 kan bl.a. anvendes, når en forskningsopgave delegeres til et konsulentfirma.

Problemstillingen

At indgå aftale er som at lovgive for sig selv. Ved at tiltræde aftalens vilkår, etablerer man det retsgrundlag, som en dømmende instans senere vil lægge til grund for afgørelser, hvis der opstår uenighed. Dette retsgrundlag kan ikke blot tage sigte på de temaer, der er rejst i det foregående (fordeling af immaterialrettigheder, hemmeligholdelse, ret til at medtage data, kreditering m.v.), men også på en række forhold af almen beskaffenhed (aflønning, tiltrædelse, opsigelse, nøglefaciliteter, misligholdelse, konfliktløsning o.m.a.)

Behovet for at regulere beror på en række faktorer, som varierer fra det ene aftaleforhold til det andet: Hvor længe skal samarbejdet vare? Hvor godt kender parterne hinanden? Hvilke værdier er på spil? Hvad vil være konsekvensen af at skulle afbryde samarbejdet? Hvilken mulighed er der for at få stridigheder afgjort af bevil-

lingsgivere, administratorer eller andre? Ligeledes beror det på det enkelte forskningsprojekt, hvilke retlige problemer der overhovedet er behov for at aftaleregulere. Angår projektet f.eks. data, som ikke kan give grundlag for patentering, er patentrettens regler selvsagt uden betydning.

På grund af denne variationsrigdom er det ikke muligt at udarbejde et sæt standardvilkår for alle forskningssamarbejder. Hverken hvad angår karakteren af det nødvendige "fodtøj" eller "skostørrelse", er der en art eller størrelse, der passer alle. En generel standardaftale vil blive meget generel og tilsvarende indholdsløs. Derfor begrænser det følgende afsnit sig til at anbefale en række konkrete formuleringer af bestemte aftaletemaer. Det er så op til brugeren efter behov at supplere og kombinere disse formuleringer, så de modsvarer behovet for aftaleregulering i det enkelte tilfælde.

Hvornår aftale?

Behovet for at aftaleregulere bør afvejes mellem hensynet til, hvad en senere uenighed vil "koste" i forhold til det besvær, der vil være forbundet med selve aftalereguleringen.

På spørgsmålet om, hvordan man bedst muligt sikrer sig mod senere uoverensstemmelser i et samarbejdsforhold, vil de fleste jurister intuitivt svare, at det gælder om at få så meget som muligt afklaret, vedtaget og nedskrevet, inden selve samarbejdet igangsættes. Dette råd skal også lyde her, men med den tilføjelse, at virkelighedens verden ofte vil tegne sig anderledes. Forskningsprojekter kan være mere eller mindre forpligtende og mere eller mindre omfattende. Behovet for at aftaleregulere må afvejes mellem, hvad en senere uenighed vil "koste" i forhold til det besvær, der vil være forbundet med selve aftalereguleringen.

Hensigtserklæringer og standpunktmarkeringer

Hvis man ikke ønsker at tage det mere dramatiske skridt, det kan føles at skulle regulere retsforholdene ved en skriftlig aftale, er det ofte et brugbart alternativ at afgive erklæringer til de andre involverede om, hvad man har til hensigt at gøre, og hvilke standpunkter, man indtager på forskellige, kontroversielle områder. Når en sådan markering afgives, vil modtageren være tilskyndet til at reagere, hvis vedkommende ikke er enig. Passivitet vil i denne situation efterfølgende kunne blive bedømt som udtryk for, at man er enig i den afgivne markering. Erklæringer i sig selv binder derimod ikke uden videre som en aftale.

(AC-sag 1991-8231-11): En sociolog var ansat ved et evalueringsprojekt, aflønnet af midler fra en projektgruppe, der var fondsfinansieret. Gruppen bestod af fem læger, der havde fremskaffet fondsbevillingen. Sociologen var ikke formelt medlem af den ansvarlige projektgruppe, men skulle udføre en række interviews og være med til at publicere det samlede resultat. Der forelå ikke en formel samarbejdsaftale mellem parterne. På grund af opståede faggruppekonflikter og signaler fra projektgruppen om, at denne, som financier af sociologens dataindsamling, måtte have ret til at redigere i stoffet og gøre brug af de indsamlede data, ønskede sociologen klarlagt, hvordan han ville være stillet, hvis de øvrige - lægelige - medlemmer af gruppen afskar ham fra at få optaget hans konklusioner over undersøgelsen i rapporten, henholdsvis forbød ham at publicere hans resultater og konklusioner andetsteds, f.eks. til brug for en Ph.D.-afhandling. UBVA anbefalede, at sociologen - i stedet for en egentlig samarbejdsaftale - nedfældede sine ønsker om det fremtidige samarbejde i en slags hensigtserklæring til den øvrige gruppe. Bl.a. måtte han markere sit ønske om i alle tilfælde at kunne publicere de videnskabelige artikler,

han - uafhængigt af forskningsprojektet - måtte skrive på grundlag af den viden, der opbyggedes ved hans arbejde med projektet, f.eks. som led i færdiggørelsen af en Ph.D.-afhandling. Ligeledes måtte det markeres, at han skulle krediteres på fællespublikationer på lige fod med de øvrige medlemmer i projektgruppen, idet det i det mindste måtte angives, hvilke sider, han havde haft ansvaret for. Endelig fandt UBVA det hensigtsmæssigt med en indikation af, hvorledes gruppen skulle forholde sig i tilfælde af uenighed. En ordning, hvorefter det enkelte medlem kunne afgive begrundet dissens, blev foreslået som en hensigtsmæssig løsning.

En standpunktsmarkering bør gives så tidligt som muligt i samarbejdsforholdet, så de andre parter får mulighed for at revurdere dettes grundlag, hvis de finder standpunktet uforeneligt med deres interesser. Omvendt kan markeringen ikke gives, før rollerne er fordelt. Som udgangspunkt burde "sidste frist" være det tidspunkt, hvor parterne underskriver de skrivelser, der forankrer projektet udadtil, f.eks. ved en projektansøgning. Dette kan f.eks. ske som følger:

"Kære NN [projektleder]

Som aftalt returnerer jeg hermed ansøgningen i underskreven stand. Vi har ikke tidligere talt om - og dette fremgår heller ikke af ansøgningen - hvad vi gør, hvis uventede problemer afskærer os fra at færdiggøre projektet. Jeg går ud fra, at vi i en sådan situation må være berettigede til at arbejde videre med de projekt-data, vi hver for sig indsamler, idet vi frem til det tidspunkt, hvor samarbejdet ophører, må stille disse data til rådighed for hinanden. Hvis ikke vi i en sådan situation kan blive enige om, hvem der først skal publicere resultaterne af disse undersøgelser, må det vel være dig, der som projektleder træffer denne afgørelse ud fra en afvejning af projektets interesser over for den enkeltes interesse i at kunne arbejde videre med sin forskning."

Som eksemplet antyder, vil der være en naturlig begrænsning i, hvor detaljeret man kan omtale disse spørgsmål; den uformelle ramme sætter således i sig selv en begrænsning for hvor teknisk-juridisk, man kan gå frem.

Procedureregulering eller materiel regulering?

Uanset om man beslutter sig for at nedfælde sine vedtagelser, ligger det klart, at en aftale aldrig kan blive komplet. Et eller andet sted må reguleringen holde inde, fordi omkostninger og besvær ved at skulle aftaleregulere er ude af proportion med sandsynligheden for, at der nogensinde bliver behov for denne regulering. Som alternativ til en komplet aftale bør man derfor overveje, på hvilke andre måder, man kan tage højde for fremtidige uoverensstemmelser.

En måde at gøre dette på kan være at vedtage en procedure for, hvordan man vil gribe uventede situationer an, fremfor at søge at foregribe disse situationer med detailregler. I relation til opståede patenteringsmuligheder m.v. kan dette f.eks. ske ved, at man vedtager at skulle afholde løbende statusmøder - f.eks. hvert kvartal - hvor man skaber sig et overblik over den innovative stilling og i den forbindelse overvejer, hvilke beskyttelsesmuligheder, der tegner sig. En anden metode kan bestå i at henskyde spørgsmål om rettighedsfordelingen til en tredjepart, som de involverede har særlig tiltro eller tillid til.

En aftalebestemmelse af dette indhold kunne se således ud:

"Projektgruppen er enig om at afholde kvartårlige statusmøder ved udløbet af hvert kvartal. Ved disse møder skal hver af projektets parter fremlægge resultaterne af deres forskning i det forløbne kvartal samt besvare spørgsmål fra de øvrige deltagere. Hver projektdeltager kan ved disse møder begære, at der tages stilling til, om

opnåede forskningsresultater skal søges patenteret eller på anden måde eneretsbeskyttet. Afviser projektgruppen at tage sådanne skridt, og er denne afvisning ikke begrundet i praktiske overvejelser (herunder at data endnu ikke er tilstrækkeligt modne), har den part, der har frembragt de pågældende data, ret til selv at søge patentering."

Ønsker man en mere centraliseret beslutningsproces, kan sidste sætning erstattes af følgende:

"Enhver beslutning herom træffes af projektlederen."

Et vilkår om at henskyde spørgsmål om rettighedsfordelingen kan lyde som følger:

"Såfremt der under projektsamarbejdet eller ved dets ophør opstår uenighed om retten til at anvende, overdrage eller offentliggøre projektdata, kan hver af parterne anmode NN-institution om at udmelde en uvildig sagkyndig, der da afgør dette spørgsmål og størrelsen af afvigelserne endeligt og bindende for begge parter. Uenighed om fortolkning af parternes aftale, rettigheder til immaterialrettigheder og andre juridiske spørgsmål kan derimod ikke afgøres af den sagkyndige. Den sagkyndige afgør fordelingen af et eventuelt honorar til parterne under hensyn til afgørelsens udfald."

Man bør ikke udpege en institution uden at tage den i ed i forvejen. Det arbejde, der vil være forbundet med at skulle træffe en sådan afgørelse, kan være ganske krævende, ligesom det hermed følgende ansvar - moralsk såvel som juridisk - kan være belastende. Som mulige institutioner kan nævnes institutlederen, eller en faglig eller akademisk sammenslutning eller selskab. UBVA har endnu ikke været præ-senteret for et ønske om at optræde i denne rolle, og må i givet fald forventes at tage stilling til sådanne forespørgsler fra sag til sag.

Formelle reguleringstemaer

Hvis projektsamarbejdet har rod i en bevilling, vil det typisk fremgå af bevillings-skrivelsen, hvem der har det bevillingsmæssige ansvar for ydede midler m.v. Trods dette kan der være behov for at regulere bevillingsmæssige forhold i selve projekt-kredsen, herunder pligten til at medvirke ved afrapportering og eventuel kontering.

En bestemmelse af dette indhold kunne lyde:

"Hver af parterne har pligt til uden ugrundet ophold at medvirke til at afgive de oplysninger og erklæringer m.v., som kræves af bevillingsgivere, myndigheder, tids-skriftsudgivere eller andre tredjeparter, hvis dispositioner er afgørende for projek-tet."

Arbejdspligt m.v.

Et forskningssamarbejde vil ofte fungere på samme måde som et partnerskab. Når samarbejdet har ligeså indgribende betydning, som det kommercielle partnerskab ofte vil have, kan man med fordel høste inspiration i denne aftalepraksis. Et af de forhold, der ofte aftalereguleres i interessentskabsaftaler er deltagernes pligt til at præstere et arbejde, henholdsvis fremskaffe et finansieringsgrundlag. I et forsk-nings-samarbejde, der skal forløbe over længere tid, og som baserer sig på en eks-tern fondsbevilling, kan det være relevant at tage stilling til, hvem der skal præste-re arbejdet, og hvorledes bevillingen i givet fald suppleres, hvis den viser sig util-strækkelig.

En bestemmelse, der bygger på en demokratisk beslutningsproces, kan lyde såle-

des:

"Projektdeltagerne forestår i fællesskab det projekt, der er beskrevet i ansøgning af... om... og er forpligtet til at stille deres fulde arbejdskraft til rådighed for projektet. I tilfælde af uventet udtræden, sygdom eller død træffes der snarest muligt aftale om, hvorledes den i projektansøgningen forudsatte arbejdsfordeling skal revideres, og om der eventuelt skal optages nye projektdeltagere. Aftaler herom skal træffes i enighed og med godkendelse af projektets bevillingsgiver."

Ønsker man disse afgørelser henlagt til projektlederen, kan de to sidste sætninger erstattes med følgende:

"I tilfælde af uventet udtræden, sygdom eller død træffer projektlederen snarest muligt beslutning om, hvorledes den i projektansøgningen forudsatte arbejdsfordeling skal revideres, og om der eventuelt skal optages nye projektdeltagere."

Adgang til udstyr og faciliteter

Når den forannævnte rollefordeling er klarlagt, giver dette ofte svaret på, hvem der skal have adgang til udstyr og faciliteter m.v. Når man i et konkret forskningsprojekt ser, at lektor NN fra institut YY deltager, vil man typisk vide, hvilken rolle lektor NN og hans institut vil have. I visse tilfælde kan det dog være relevant at tage stilling til, hvorledes de involverede parter opnår adgang til udstyr og faciliteter på de berørte institutter m.v. Sådanne aftaler må i givet fald tiltrædes af den institutionsansvarlige (på et universitet typisk institutlederen).

Til- og fratræden

Når der ansættes medarbejdere på en projektbevilling, opstår der et traditionelt ansættelsesforhold mellem bevillingshaveren (og hvis denne er institutionsansat, dennes institution) og den tilknyttede medarbejder. Dette ansættelsesforhold er underkastet reglerne i loven om arbejdsgiverens pligt til at underrette lønmodtageren om vilkårene for ansættelsesforholdet, i daglig tale kaldet loven om ansættelsesbeviser, se lovbekendtgørelse nr. 385 af 11. maj 1994. Loven gælder for alle lønmodtagere, hvis ansættelsesforhold har en varighed på mere end en måned, og hvis gennemsnitlige ugentlige arbejdstid overstiger 8 timer. Iflg. loven skal arbejdsgiveren senest en måned efter, at ansættelsesforholdet er påbegyndt, give lønmodtageren oplysninger om en række specificerede forhold, herunder:

Arbejdsgiverens og lønmodtagerens navn og adresse

Arbejdsstedets beliggenhed

Beskrivelse af arbejdet eller angivelse af lønmodtagerens titel, rang, stilling eller jobkategori

Ansættelsesforholdets begyndelsestidspunkt og forventede varighed, hvor der ikke er tale om tidsbestemt ansættelse

Lønmodtagerens rettigheder m.h.t. betalt ferie henholdsvis løn under ferie

Opsigelsesvarsler eller reglerne herom

Den gældende eller aftalte løn, som lønmodtageren har ret til ved ansættelsesforholdets begyndelse, tillæg og andre løndelev, der ikke er indeholdt deri (f.eks. pensionsbidrag og eventuel kost og logi) samt lønnens udbetalingsterminer

Normal daglig eller ugentlig arbejdstid

Angivelse af de kollektive overenskomster eller aftaler, der regulerer ansættelsesforholdet.

Disse pligtoplysninger kan enten gives i en skriftlig erklæring, i en arbejdsaftale, eller i et ansættelsesbrev. De kan også gives i et eller flere andre dokumenter, forudsat at mindst ét af disse indeholder visse nærmere specificerede, grundlæggende oplysninger. Arbejdsgiveren skal også underrette den ansatte om ændringer af an-

sættelsesvilkårene inden for samme frist. Institutionen vil typisk have udarbejdet standardaftaler, der opfylder lovens krav.

Ejerskab og råderet over forskningsresultater

Udover de forhold, der ifølge loven om ansættelsesbeviser skal aftalereguleres, bør man tage stilling til en række af de forhold vedrørende ejerskab og råderet over information og forskningsresultater, der er omtalt i det foregående. Ved denne regulering bør man sondre mellem den viden, de medvirkende rådede over i forvejen, eller den teknologi, som de har udviklet uden sigte på projektet, men som de påtænker at nyttiggøre heri, den såkaldte "baggrundsinformation", og de resultater, som de udvikler i konsekvens af projektsamarbejdet, den såkaldte "forgrundsinformation". Det er her vigtigt at få aftalt, hvem der skal have retten og/eller det økonomiske udbytte af de forskningsresultater, der opnås i projektet. Ligeledes bør der sondres mellem rent empirisk information (som i princippet er kendt og givet, når en bestemt proces gennemføres) og information, der fremtræder som led i videnskabelig tesedannelse. Aftalen bør endelig tage stilling til, hvordan man skal forholde sig m.h.t. disse informationstyper ved den planmæssige og den uventede fratreden. Ved uventet fratreden bør der eventuelt indføres en pligt til at dokumentere, kopiere og færdiggøre indhentet empirisk information, så den fremtræder i læsbar form.

Der findes en meget detaljeret regulering af disse spørgsmål i de standardkontrakter, der anvendes i projekter, støttet af EU-kommissionen, jf. herved bilaget til denne udredning om EU's standardkontrakt for forskningsprojekter. En meget generel regulering kan evt. affattes således:

"Hver projektdeltager har ret til at anvende data, der udspringer af projektet, hvad enten disse data frembringes af projektdeltageren selv eller af andre projektdeltagere. Data, som projektdeltageren har frembragt inden projektet, skal projektdeltageren dog kun afgive til de øvrige projektdeltagere, såfremt dette er aftalt eller forudsætningsvis fremgår af projektbeskrivelsen. Ved samarbejdets uventede ophør inden projektets afslutning kan hver part arbejde videre med de projekt-data, de hver for sig har indsamlet. Data, som en part har modtaget inden samarbejdets ophør, må på begæring stilles til rådighed for de øvrige parter. Opstår der uenighed om retten til at publicere resultaterne af disse undersøgelser, gælder reglerne i pkt.... [afgørelse ved troværdig tredjepart] eller [projektleder træffer afgørelse]."

AC's minimumstakster og aftaleregler

Minimumstakster og aftaleregler fastsat af Akademikernes Central-organisation den 29. juni 1973 efter indstilling fra Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA).

I. Vedrørende betalte bidrag til videnskabelige og populærvidenskabelige værker

§ 1. Reglernes område.

Reglerne omfatter alle aftaler om udgivelse i Danmark af videnskabelige og populærvidenskabelige værker, lærebøger og skolebøger samt bidrag hertil. Undtaget er værker, der trykkes i et oplag på mindre end 1.000 eksemplarer.

§ 2. Dispensation.

I det omfang, reglerne er bindende for medlemmerne af en enkeltorganisation, kan de kun, når ganske særlige forhold taler derfor, fraviges til ugunst for forfatteren. Fravigelsen skal i så fald godkendes af arbejdsudvalget for UBVA (Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde).

§ 3. Honorar.

I. For samleværker, hvorved forstås værker, der består af enkeltbidrag fra flere forfattere, og som kræver fagligt redaktionelt arbejde (leksika, håndbøger, oversigtsværker osv.), gælder følgende honorarregler:

A. Første udgave.

Herved forstås første oplag samt sådanne uforandrede optryk heraf (med samme eller ny sats), som finder sted inden for 4 år, regnet fra udgivelsen af første oplag (ved værker i flere bind fra udgivelsen af det sidste bind), såfremt det tydeligt fremgår af forordet og/eller titelbladet, at optrykket er uforandret.

1. Grundhonoraret.

a. Leksika.

For op til 10.000 eksemplarer 41 øre og for hvert påbegyndt 1.000 eksemplarer derudover 2,4 øre pr. spaltelinie á 40 typeenheder.

b. Andre samleværker.

For op til 3.000 eksemplarer 30,60 kr. og for hvert påbegyndt 1.000 eksemplarer derudover 7,20 kr. pr. side á 3.000 typeenheder. Ved optælling af typeenheder i værket lægges gennemsnittet af et stort antal linier til grund, idet både bogstaver, tegn og mellemrum medregnes. Påbegyndte linier regnes som hele linier.

2. Reguleringstillæg.

Til de under 1 anførte satser lægges et reguleringstillæg, der pr. 1. oktober 1997 udgør 1.468,4 %.

Reguleringstillægget beregnes efter den sats, der gælder ved indgåelsen af aftalen. Hvis bidraget først publiceres mere end 4 år efter aftalens indgåelse, beregnes dog reguleringstillægget for den del af honoraret, der ikke er betalt forinden, efter den sats, der gælder ved publiceringen.

3. Procenthonorar i særlige tilfælde.

Såfremt det samlede honorar for mindst 4.000 eksemplarer, beregnet efter de under 1 og 2 anførte satser, overstiger 10% af bogladeprisen for samtlige eksemplarer (beregnet som hæftede eksemplarer; om beregningen i det hele se nærmere nedenfor under II), kan det dog aftales, at den enkelte medarbejders honorar kun skal andrage så stor en del af de nævnte 10% af bogladeprisen, som hans bidrag

udgør af hele værket.

Er der ingen aftale truffet om honorar efter procentberegning, gælder de omstændige under 1 og 2 anførte satser ubeskåret.

B. Nye udgaver.

Herved forstås senere udgivelser af værket, hvorved dette underkastes omarbejdelse, revision eller [^] jourføring, samt sådanne uforandrede optryk, der finder sted mere end 4 år efter udgivelsen af første oplag, eller hvis forord eller titelblad ikke tydeligt angiver, at der er tale om et uforandret optrykt.

Ved nye udgaver beregnes honoraret for alle bidrag påny efter de under A anførte satser uden sammenlægning med oplagstallet for første udgave. Der gælder dog herved følgende undtagelse for sådanne nye udgaver, der udsendes indenfor 4 år efter udsendelsen i første udgave (ved udsendelse af værker i flere bind regnes de 4 år fra udgivelsen af selve bidraget):

Alle bidrag, i hvilke der ikke foretages indholdsmæssige ændringer, anses ikke for nye, hvoraf følger, at honorarberegningen for sådanne bidrag sker efter reglerne for uændret optryk (med sammenlægning med oplagstallet for første udgave). Som indholdsmæssige ændringer anses i denne forbindelse ikke rent sproglige ændringer eller ændringer, der blot er [^] jourføringer (f.eks. indføjeelse af et nyt tal i en leksikonartikel). De linier, i hvilke [^] jourføring foretages, anses dog for nye.

Reguleringstillægget beregnes efter den sats, der gælder ved indgåelse af aftalen om bidragets genudgivelse. Hvis bidraget først publiceres mere end 4 år efter denne aftales indgåelse, beregnes dog reguleringstillægget for den del af honoraret, som ikke er forudbetalt forinden, efter den sats, der gælder ved publiceringen. Såfremt genudgivelse sker uden ny aftale, beregnes reguleringstillægget altid efter den sats, som gælder ved publiceringen.

Ved nye udgaver i forfatterens levetid er han berettiget til at foretage en [^] jourføring af bidraget; dog må dette ikke uden aftale med forlæggeren derved øges væsentligt i omfang. Denne regel er dog ikke til hinder for, at forfatteren på forhånd forpligter sig til at [^] jourføre sit bidrag i nye udgaver.

I tilfælde af, at en ny forfatter reviderer en ældre forfatters bidrag, deles - hvis ikke andet aftales mellem de pågældende - honoraret for de reviderede bidrag lige mellem den nye og den ældre forfatter (hhv. dennes arvinger).

II. For enkeltværker og værker af flere forfattere uden faglig redaktion (dvs. alle værker, der ikke omfattes af I) er honoraret 15% af bogladeprisen for hæftede eksemplarer.

Om beregningen af den samlede bogladepris for hæftede eksemplarer gælder følgende regler:

Udgives værket ikke i hæftet stand, eller sker sådan udgivelse kun i uvæsentligt omfang, skal prisen for hæftede eksemplarer beregnes skønsmæssigt, idet der fra bogladeprisen for det indbundne værk fratrækkes forlagets kostpris for bindet med et tillæg svarende til sædvanlig boghandlerrabat i forhold til nævnte kostpris. Såfremt bogladeprisen er ekstraordinært nedbragt ved, at forlaget har modtaget offentlige eller private tilskud (trykningstilskud o.lign.), skal sådanne tilskud normalt ved beregningen af forfatterens honorar tillægges den samlede bogladepris.

Er værket (eller en del af oplaget) ikke beregnet til salg, således at ingen normalt beregnet bogladepris findes, følges reglerne under I for hele oplagets vedkommende. Det kan dog aftales, at disse regler kun finder anvendelse på den del af værket, som ikke sælges.

§ 4. Nye oplag.

Ved oplag forstås, hvad forlæggeren på een gang lader trykke af værket. Oplag med samme sats betragtes som nyt oplag. I hvert nyt oplag skal anføres, hvilket

oplag det drejer sig om, eller det pågældende oplags størrelse i forhold til det samlede trykantal.

Når trykning af nyt oplag påbegyndes, skal forlæggeren underrette forfatteren derom samt om oplagets størrelse.

I tilfælde af nyt oplag, hvorved et værk eller bidrag hertil trykkes senere end 1 år - for samleværker 3 år - efter udgivelsen af første oplag af værket eller bidraget, skal forlæggeren indrømme forfatteren en passende tid til at foretage de ændringer i værket, som forfatteren måtte ønske.

Er der siden værkets udgivelse sket sådanne ændringer i forholdene på det videnskabelige, politiske eller andet område, som fra første færd med sikkerhed ville have afholdt forfatteren eller forlæggeren fra at udgive værket i den foreliggende form, kan hver af dem kræve, at nyt oplag ikke udgives. Ønsker nogen af parterne at udgive værket i omarbejdet form, må der træffes særlig aftale herom.

§ 5. Billedstof.

(dvs. billeder, grafiske fremstillinger o.lign.).

Alt billedstof, undtagen til leksika, skal godkendes af forfatteren. Udgifterne til fremskaffelse (tegning, fotografering, køb, bearbejdelse etc.) af billedstof betales særskilt af forlæggeren.

For honorering af billedstof gælder følgende regler:

Forlæggeren skal betale forfatteren for det til dennes værk eller bidrag hørende billedstof efter billedstoffets areal, som om det var tekst. Der gøres dog følgende undtagelser fra denne regel:

1. Forlæggeren skal intet betale til forfatteren for billedstoffet, såfremt forfatteren ikke udvælger, giver forslag til eller fremskaffer billederne.
2. Andrager billedstoffet mere end 1/3 af værkets, ved værker med bidrag fra flere forfattere bidragets, omfang, og har forfatterens arbejde ikke bestået i at fremskaffe billederne, men kun i at udvælge eller give forslag til disse, beregnes alle billeder højst som kvartsides illustrationer.
3. Farvebilag beregnes altid som sorte bilag. Såfremt honoraret i de under 1-3 nævnte tilfælde beregnes procentvis af bogladeprisen, bliver det at beregne af den bogladepris, der ville fremkomme, såfremt der ses bort fra de under 1 nævnte billeder, og såfremt billeder, hvis areal overstiger en kvart side, nedsættes hertil, og farvebilag beregnes som sorte bilag.

§ 6. Honorarets forfaldstid.

Honoraret udbetales med halvdelen - for leksika dog 2/3 - forud, hvilket gælder såvel 1. som senere oplag.

Af det honorar, der således udbetales, erlægges 3/4 senest 3 uger efter manuskriptets aflevering i behørig stand og resten ved aflevering af sidste korrektur, dog senest 1 år efter manuskriptets aflevering. Ved senere oplag sker udbetalingen af hele den del af honoraret, som forudbetales, samtidig med oplagets udsendelse.

Ved nye udgaver sker forudbetaling som for 1. udgave.

Den del af honoraret, der ikke forudbetales, afregnes een gang årligt, senest 30. september efter det konstaterede årlige salg i det foregående kalenderår, således at der afregnes for samleværker for hvert konstateret påbegyndt salg af 500 eksemplarer og for andre værker for det virkelig solgte antal eksemplarer. Forlagets opgørelse til forfatteren skal indeholde oplysninger om størrelsen af restoplaget ved begyndelsen og slutningen af året og om salget i årets løb. Hvis forfatteren senest 3 måneder efter modtagelsen af opgørelsen skriftligt udtaler ønske derom, skal der tilstilles ham en bekræftelse, der er udfærdiget af en statsaut. revisor, en autorise-

ret regnskabskyndig tillidsmand eller en af Grosserer-Societetets Komité eller lignende institution godkendt person, og som udviser, at opgørelsen er rigtig udfærdiget og er i overensstemmelse med forlæggerens bogføring. Forlæggeren er pligtig til i 5 år at opbevare kopier af de opgørelser, der er tilsendt forfatteren, og på forlangende lade forfatteren eller den, hvem han bemyndiger, få adgang til dem.

§ 7. Overskuds- og frieksemplarer.

Udover det antal eksemplarer, for hvilket honoraret beregnes, er forlæggeren berettiget til i reklameøjemed og til brug for anmeldelser, frieksemplarer til forfatteren og erstatning for eksemplarer, som bliver defekte, beskadigede eller på anden måde uegnede til salg, at trykke et antal overskudseksemplarer. Overskudseksemplarerne beregnes af hver udgave med 10% af de første 2.000 eksemplarer, 5% af de følgende 2.000 og 2% af resten. Sælges sådanne overskudseksemplarer, har forfatteren krav på en sådan forøgelse af honoraret, som ville være tilkommet ham, såfremt de solgte overskudseksemplarer oprindeligt var medregnet i salgsoplaget. Ved skolebøger kan et større antal overskudseksemplarer aftales.

§ 8. Prisfastsættelse, nedsættelser.

Forlæggeren fastsætter bogladeprisen efter samråd med forfatteren.

Når der er gået 4 år efter udgivelsen af første oplag (ved værker i flere bind, sidste binds udgivelse), må forlæggeren, hvis salget i de sidste år er under 5% af det sidste oplag, sælge restoplaget til nedsat pris. Forinden skal forlæggeren dog skriftligt og med rimeligt varsel underrette forfatteren om den påtænkte foranstaltning, medmindre der er tale om et værk med mere end 10 bidragydere. I de samme tilfælde skal forlæggeren meddele forfatteren restoplagets størrelse, incl. de fra boghandlerne hjemkaldte eksemplarer pr. 31. december, hvis nedsættelsen sker i det følgende forår, og pr. det senest mulige tidspunkt, hvis nedsættelsen sker senere på året.

Ved prisnedsættelse nedsættes forfatterhonoraret for de nedsatte eksemplarer efter forholdet mellem den oprindelige og den nedsatte bogladepris. Nedsættes bogladeprisen til 1/3 af den oprindelige bogladepris eller derunder, tilkommer der dog ikke forfatteren honorar for de til den således nedsatte pris solgte eksemplarer. Ej heller tilkommer der forfatteren honorar for de eksemplarer, som efter en nedsættelse realiseres til opkøbere til 1/6 af oprindelig bogladepris eller derunder eller makuleres.

Hvis det ved prisnedsættelsen viser sig, at der er afregnet flere eksemplarer efter den fulde pris, end der er solgt, har forlæggeren ret til at fradrage det således for meget betalte honorar i afregningen for de til nedsat pris solgte eksemplarer. Ingen del af det forudbetalte honorar kan dog kræves tilbagebetalt.

Hvis årsafregningen viser et honorartilgodehavende på indtil 25 kr., er forlæggeren berettiget til kun at afregne hvert 3. år.

Forfatteren har krav på, at forlæggeren hjemkalder kommissionseksemplarer hos boghandlerne, inden sidste kontraktlige afregning finder sted.

§ 9. Manuskript.

Manuskriptet skal ved leveringen være trykfærdigt, dvs. fuldt udarbejdet og færdigt med hensyn til indhold og form og i maskinskrevet eller letlæselig håndskrevet stand, således at der ikke på grund af manuskriptets utydelighed påføres forlæggeren ekstra trykningsudgifter.

Er manuskriptet ikke leveret inden den aftalte tid og i den anførte stand, kan forlæggeren give forfatteren en frist på 14 dage og - såfremt denne frist overskrides - hæve aftalen.

Manuskriptet forbliver forfatterens ejendom.

§ 10. Korrektur.

Forfatteren har ret og pligt til uden særlig betaling at læse korrektur på hvert oplag, som ikke trykkes med stående sats, fotografisk optryk eller lignende. Det forudsættes, at forlaget sørger for sædvanlig huskorrektur.

Hvis forfatteren, efter at værket eller bidraget er sat, ændrer det mod manuskriptet i et sådant omfang, at korrekturudgifterne udgør mere end 1 times sættearbejde i gennemsnit pr. normalark [^] 16 sider, betales det overskydende beløb af forfatteren i henhold til trykkeriets specificerede regning.

Hvis forfatteren ikke tilbagesender korrekturen indenfor en rimelig frist, betragtes den som godkendt, og forlæggeren er berettiget til at lade værket eller bidraget trykke, efter at sættefejl er rettet.

§ 11. Frieksemplarer.

For samleværker gælder, at den bidragsyder, der har leveret mindst 5% af værkets samlede stof, er berettiget til eet eksemplar af hver udgave af det samlede værk i den forekommende standardindbinding. Andre bidragsydere har krav på eet eksemplar med samme rabat som ved salg til boghandlere. Bidragsyderne skal derhos, hvor det uden urimelige ekstraudgifter for forlæggeren er muligt at fremstille særtryk, have et antal af mindst 25 sådanne gratis.

For enkeltværker samt værker af flere forfattere uden faglig redaktion har forfatteren (hhv. forfatterne) krav på i alt 25 frieksemplarer, heraf 3 i standardindbinding, af første udgave og i alt 10 af hver følgende udgave.

§ 12. Trykkeriseddel.

Umiddelbart efter trykningen af hvert oplag skal forlæggeren uopfordret tilstille forfatteren en af trykkeriets leder udfærdiget opgørelse over oplagets størrelse (trykkeriseddel). Ved værker med over 25 bidragsydere eller medforfattere tilstilles trykkeriseddel dog Akademikernes Centralorganisation.

§ 13. Forfatterretten, bidrag til konkurrerende værker.

Aftalen kan gælde forlagsretten til første udgave eller tillige en eller flere, eventuelt samtlige, senere udgaver. Er der intet andet aftalt i det enkelte tilfælde, gælder forlagsretten kun første udgave, dvs. første oplag, samt uforandrede optryk inden for 4 år efter udsendelsen af første oplag, jf. § 3, IA.

Forlagsretten kan ikke overdrages uden forfatterens skriftlige samtykke, medmindre den overdrages sammen med hele forlaget eller en fagligt afgrænset afdeling deraf. Overdrageren vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden bliver opfyldt.

Forinden en overdragelse som den her nævnte kan finde sted, skal forslag herom mindst en måned forud forelægges for forfatteren, som kan modsætte sig overdragelsen, såfremt det forlag, til hvilken overdragelsen ønskes foretaget, ikke skønnes at være i stand til og kan antages villig til at yde forfatteren i det væsentlige lige så gode salgsmuligheder og tilsvarende økonomisk sikkerhed som det overdragende forlag. Forfatteren kan også modsætte sig en overdragelse til et forlag, hvis standard ikke nogenlunde svarer til det overdragende forlags, eller som har vist sig at have en eller anden udpræget politisk eller religiøs tendens, som forfatteren ikke sympatiserer med.

Så længe forlagsretten består, må forfatteren ikke uden forlæggerens samtykke selv udgive eller til nogen anden forlægger eller udgiver levere samme værk eller bidrag. Det samme gælder et værk eller bidrag, der frembyder så store ligheder dermed, at den overdragne forlagsret krænkes.

Er værket ikke udgivet senest 18 måneder - for samleværker og andre værker af flere forfattere 2 år - efter, at forfatteren har leveret det fuldstændige manuskript, har forfatteren ret til at hæve forlagsaftalen. Forlagsretten går herefter tilbage til forfatteren, og denne er berettiget til at beholde, hvad han allerede har modtaget som honorar for værket. Er der gennem forsinkelsen tilføjlet forfatteren skade, som

ikke dækkes af det modtagne honorar, er han desuden berettiget til erstatning. Værket anses for udsolgt, hvis højst 100 - ved samleværker 25 - eksemplarer (overskudseksemplarer ikke medregnet) findes på lager, det være sig hos forlæggeren eller i kommission hos boghandlerne.

§ 14. Oversættelse m.v.

Forlæggeren har kun, såfremt særlig aftale foreligger herom, ret til at udgive værket på fremmede sprog eller videreoverdrage forlagsretten til værket til udgivelse i udlandet på originalsproget eller i oversættelse. Hvis forlæggeren ikke i løbet af 1 år efter udgivelsen har benyttet en sådan ham indrømmet ret, har også forfatteren ret til at placere værket i udlandet uden at svare afgift til forlæggeren. Såfremt forlæggeren i henhold til sådan aftale som i stk. 1 nævnt placerer værket i udlandet, har forfatteren krav på et honorar, der mindst skal udgøre, hvad der ovenfor er fastsat for udgivelse i Danmark. Dog er forlaget berettiget til at fradrage eventuelt oversætterhonorar samt en provision på 20% (af det honorar, værket indbringer forfatteren) til forlæggeren for det af ham udførte arbejde med placering af værket. Hvis forlaget anvender professionel agent, kan provisionsfradraget forhøjes til 30%. Hvis der i det pågældende land findes en til Akademikernes Centralorganisation svarende organisation, skal forfatteren i det mindste oppebære honorar i overensstemmelse med de af denne organisation fastsatte minimumstakster, dog med de før nævnte fradrag til oversættelse og provision.

I tilfælde af, at det kan dokumenteres, at den danske forfatter ikke, såfremt han skal være konkurrencedygtig overfor det pågældende lands forfattere, kan oppebære et honorar som ovenfor nævnt, kan der efter nærmere aftale med UBVA's arbejdsudvalg i hvert enkelt tilfælde gives dispensation til at gå ned til et lavere honorar.

Oversættelser skal fremkomme i sproglig mønstergyldig stand, og ændringer eller forkortelser må ikke foretages uden efter indhentet samtykke af forfatteren (eller efter hans død af en repræsentant for hans arvinger). Ved videreoverdragelse af oversættelsesretten skal bestemmelse herom indføres i kontrakten.

II. Vejledende regler vedrørende redaktionsarbejde.

Akademikernes Centralorganisation har ikke fastsat bestemte takster for sådant arbejde, som er meget varierende med hensyn til art og omfang. Udgangspunktet er dog, at redaktionsarbejdet aflønnes således, at der i alt til forfattere og redaktion udbetales mindst de 15%, som er normen for forfatterhonorar for enkeltværker. Såfremt forfatterne ved et samleværk altså kun oppebærer 10% af bogladeprisen, bør redaktørerne (redaktøren) normalt have 5%.

III. Minimumsregler vedrørende medlemmernes videnskabelige og populærvideenskabelige bidrag til tidsskrifter.

Minimumstakster for tidsskrifter med oplag på 1.000 eksemplarer eller derudover.

Honorar for normalside

ca. 3.000 typeenheder

Oplagets størrelse:

1.000 - 4.999 20,40 kr.

5.000 - 9.999 30,60 kr.

For hvert påbegyndt 1.000 eksemplarer derudover tillægges kr. 2,04.

For oplag udover 40.000 eksemplarer ydes der intet tillæg.

Dertil kommer et reguleringstillæg, der pr. 1. oktober 1997 udgør 1.468,4%.

Iøvrigt finder Akademikernes Centralorganisations minimumstakster og aftaleregler for samleværker, jf. ovenfor under I, tilsvarende anvendelse. Reglerne finder ikke anvendelse på bidrag, der ikke honoreres, eller i tilfælde, hvor der kun ydes refusi-

on af forfatterens positive udgifter.

Afvigelse fra foranstående tariffer i medlemmets disfavør kræver dispensation fra UBVA's arbejdsudvalg, såfremt minimumsreglerne er bindende for vedkommende akademikerorganisations medlemmer. Dispensation kan især gives faglige tidsskrifter, der er af en sådan karakter, at det for den enkelte forfatter har betydning at få sit arbejde publiceret gennem tidsskriftet.

EU's standardkontrakt for forskningsprojekter

Uddrag af EU- standardkontrakt
for forskningsprojekter

Commission of the European Communities

Model Contract
Cost Reimbursement
for
Community Activities in the Field of
Research and Technological Development

Note:

This model will be used when the Community funding is 50%, or close to 50%, of the costs, or where agreed by the contractors. Other models will also be used for specific activities such as concerted actions, cooperative research involving SMEs, mobility and training of researchers, and applied research and development with a Community funding of less than 40% of the costs.

26 July 1995

...

ANNEX II

GENERAL CONDITIONS¹

Part A

Implementation of the Work

Article 1 - Definitions

(1)

"Access Rights" means non-exclusive licences and user rights to Foreground or Background under this Annex.

In granting Access Rights the conditions may vary between the recipients unless otherwise specified and:

"royalty-free" means at no cost and against no conditions other than those specified in this Annex:

"transfer conditions" means conditions that have a value lower than favourable conditions, normally the cost of making the Access Rights available:

"favourable conditions" means conditions preferential to commercial conditions (open market payment and other conditions).

(7)

"Background" means Background Information and Background Rights.

(8)

"Background Information" means all information (excluding Foreground Information

and information still treated as such under a separate contract with the Community), owned or controlled by a Contractor in the same fields as, or fields related to, the Project.

(9)

"Background Rights" means patent applications, patents, registered designs, copyrights (including the copyright on software in any code) and other similar statutory rights, as well as applications for any such rights, (excluding Foreground Rights and rights still treated as such under a separate contract with the Community), owned or controlled by a Contractor in the same fields as, or fields related to, the Project.

(18)

"Foreground" means Foreground Information and Foreground Rights.

(19)

"Foreground Information" means all information generated by any Contractor, or third party working for it, in the performance of the Project.

(20)

"Foreground Rights" means patents, registered designs, copyrights (including the copyright on software in any code) and other similar statutory rights, as well as applications for any such rights, resulting from the performance of the Project.

Part B

Publicity, Exploitation and Transfer of Technology

Article 9

Ownership and Patents

9.1

Foreground shall be owned by the Contractor(s) or Associated Contractor(s) generating it.

9.2.

Contractors shall take appropriate action to protect the Foreground Information which could be used for industrial or commercial application. Where Contractors agree that there shall be joint ownership of Foreground, they shall agree amongst themselves on the action to be taken for such protection.

The Commission shall be notified, at the latest in the technology implementation plan specified in Article 10.1 of this Annex, where no protection of patentable information is to be sought in a country specified by the Commission, and shall, with the agreement of the relevant Contractor, be afforded the right to seek to protect the Information in that country. Notification shall also be given to the Commission before any such protection, sought or obtained, is abandoned, and the Community shall be afforded, on similar conditions, the right to take an assignment of any such Foreground Rights. In such cases, the Contractor waiving protection or assigning such rights shall be granted non-exclusive royalty-free licences in that country by the Community and have the right to grant non-exclusive sublicences necessary in the framework of patent cross-licensing arrangements or technology transfers undertaken by the Contractor in its normal course of business.

Agreement of the relevant Contractor under this Article shall, subject to prior contractual commitments, not be unreasonably withheld.

Assignees of Foreground Rights shall be required to comply with this Annex.

9.3

Nothing in this Annex shall affect rights of employees. Each Contractor shall, nevertheless, ensure that it is able to grant the Access Rights specified in this Annex.

Article 10

Reports

10.1

Submission of Reports

The Contractors shall submit to the Commission for approval the following reports through the Coordinator who shall consolidate and summarise the work and results of all the Contractors to the extent specified in the Annexes:

(a)

progress reports (the progress, resources employed, deviations to the work plan, and results).

Each 12 months, or such other period specified in the contract, the information in the relevant report must enable the Commission to evaluate the progress and co-operation, within the Project and with any related project:

(b)

a final report covering all the work, the objectives, the results and the conclusions, including a suitable summary of all these matters;

(c)

edited annual and final reports in a suitable form for publication by the Community and the Contractors. The publishable final report shall include sufficient information on new developments to enable third parties in the Community and Associated States to become aware of opportunities to request a licence for technology developed with the Community funding. Separate reports are not required if the full reports may be published.

Contractors shall, through the Coordinator, also submit at, or before, the end of the Project a technology implementation plan acceptable to the Commission. This plan shall indicate all potential Foreground Rights and exploitation intentions (including a timetable) taking account of Community policies, including those for the transfer of technology to SMEs, and promoting the use of generic technology.

10.2

The layout of the reports shall conform with any reasonable rules notified by the Commission. Each report shall be of a suitable quality to enable direct reproduction.

10.3

Each progress report shall be submitted within one month of the end of the relevant reporting period.

A final report shall be submitted within two months following the period specified in Article 2.1 of the contract, or the completion of the work, if earlier.

Unless there are observations by the Commission the final report shall be deemed to be approved within two months of its receipt and within one month in the case of

other reports.

Article 11

Confidentiality, Publicity and Information on Results

11.1

The Commission shall be entitled to publish general information on the Project, namely the participants, title, objective, duration, total estimated allowable costs, the Community financial contribution, and the names of the project managers.

11.2

All reports, other than those specified in Article 10.1(c) of this Annex shall remain confidential provided that:

(a)

the Commission may submit the reports to other Community Institutions on a confidential basis to the extent properly required by them:

(b)

the Commission and the Contractors shall agree, having regard to the interests of the Community and the Contractors, a policy for limited and restricted dissemination of the reports, if appropriate, on a confidential basis to Member States of the Community, Associated States, international organisations or other third parties.

11.3

Except as expressly authorised by, and subject to any obligations of, this contract, the contracting parties undertake to keep confidential any information, document or other material communicated to them as confidential or the disclosure of which may be prejudicial to any of the other contracting parties, until, or unless, the content legitimately becomes publicly available through other parties or through work or actions lawfully performed outside, and not based on activities under, this contract, or has been made available to the disclosing party by another party without any confidentiality restrictions.

11.4

Any communication or publication concerning the Project, including at a conference or seminar, shall acknowledge the participants, the financial contribution of the Commission, and the Specific RTD Programme.

11.5

Upon request, and where it is free to do so, each Contractor shall grant the Community a non-exclusive irrevocable royalty-free non-commercial right to translate, reproduce and distribute scientific and technical journal articles, conference papers and other documents published by the Contractor, or with the Contractors consent, in respect of the Project.

11.6

Subject to the confidentiality requirements, the Contractors shall wherever appropriate for up to two years after the Completion Date give reasonable information on the Project to relevant standardisation bodies notified in writing by the Commission.

Article 12

General Principles for the Use of Results, and Technology, and Granting Access Rights

12.1

Contractors shall exploit, or have exploited, Foreground in conformity with:

the principles and timescale established in the technology implementation plan specified in Article 10.1 of this Annex, and

the interests of the Community (in particular, taking account of strengthening the international competitiveness of Community industry, economic and social cohesion in the Community, the needs of other Community policies in support of which the RTD is carried out, and the existence of scientific and technical cooperation agreements between the Community and third countries or international organisations) or, for those Contractors from Associated States, the mutual interests of the Community and the Associated States. Exploitation by Third Country Project Undertakings shall not be deemed to be in the interests of the Community solely because it does not prejudice the interests of the Community.

12.2

Contractors shall grant Access Rights, subject to the following, in accordance with Articles 13 and 14 of this Annex:

Access Rights shall be granted only if requested (the other Contractors shall be given such rights without requesting them).

Access Rights granted for Foreground or Background shall be subject, where appropriate, to suitable arrangements determined by the Contractor to ensure their use only for the purpose for which they are granted and may be subject to appropriate undertakings as to confidentiality.

Access Rights for Background shall be conditional upon the Contractor being free to grant such rights.

Access Rights shall not, unless expressly agreed confer any right to sub-license.

Proprietary Information which is to be treated confidentially shall be duly marked.

Access Rights for Foreground to be granted to Associated State RTD Undertakings. Related Associated State RTD Undertakings or legal entities from Associated States shall only apply in respect of Foreground arising after the effective date of the financial contribution to the Specific RTD Programme specified in the relevant cooperation agreement concluded with the Community.

Access Rights may be granted on more preferential conditions than Articles 13 and 14 if the relevant Contractor granting rights so determines.

12.3

Consortium agreements complementing, but not conflicting with the requirements for Access Rights may be agreed between the Contractors. Any such agreement shall comply with competition policy under the Treaty establishing the European Community.

Article 13

Access Rights for RTD

Foreground for RTD

13.1

Access Rights for Foreground necessary for the performance of their own RTD work in a contract within a Community Framework Programme shall be granted:

(a)

on a royalty-free basis to the other Contractors in the same contract and those Associated Contractors established in the Community or an Associated State for their work on the Project, and to Complementary Contractors for work in the Complementary Contract,

(b)

on transfer conditions to:

(i)

Community RTD Undertakings for their work in the Specific RTD Programme or a Related RTD Programme;

(ii)

Associated State RTD Undertakings for their work in the Specific RTD Programme;

(iii)

Related Associated State RTD Undertakings for their work in the Related RTD Programme.

13.2

Subject to major business interests, Contractors shall not unreasonably refuse to grant Access Rights for Foreground, on favourable conditions to Community RTD Undertakings and Associated State RTD Undertakings where this is necessary for their own RTD work, outside a Community Framework Programme, in the same or related fields in conformity with Community interests.

Background for RTD

13.3

Access Rights for Background necessary for the performance of their own RTD work under a contract within the Community Framework Programme shall be granted:

(a)

on transfer conditions to the Contractors in the same contract for their work on the Project and to those Complementary Contractors for their work required by the Complementary Contract;

(b)

subject to major business interests, on favourable conditions for their work under the Project to those Associated Contractors established in the Community or an Associated State and working in the Project with the agreement of the relevant Contractor granting the Rights;

(c)

on favourable conditions for the use of Foreground made available under Article 13.1(b) of this Annex, to other contractors or associated contractors in other contracts and which are:

subject to major business interests, Community or Associated State RTD Undertakings, for their work in the Specific RTD Programme;

subject to business interests, Community RTD Undertakings, for their work in a Related RTD Programme;

subject to business interests, Related Associated State RTD Undertakings, for their work in the Related RTD Programme;

Access Rights for the Community

13.4

The Community shall be granted Access Rights for Foreground on a royalty-free basis for RTD work in pursuance of Community policies by its Joint Research Centre for its direct action activities in accordance with Community Framework Programmes (namely its institutional non-competitive RTD work) and by Joint Undertakings set up under Article 130n of the EC Treaty, or Article 45 of the EAEC Treaty.

Where the Community carries out part of the Project through its Joint Research Centre in a similar manner to a Contractor, the Community shall be granted Access Rights for Foreground and Background on the same conditions as the Contractors in accordance with Articles 13.1(a), 13.3 (a), 14.1 and 14.4 of this Annex, and shall be entitled to exploit all the Foreground in accordance with the said Article 14.1.

Article 14

Access Rights for Exploitation

Foreground for exploitation

14.1

Each Contractor and each Complementary Contractor shall be entitled to exploit all the Foreground, including to procure the manufacture of products by third parties for exploitation by the Contractor at its risk and account and shall grant each other Access Rights for exploitation of Foreground on a royalty-free basis.

Any Contractor not generally undertaking commercial activities and unable itself to commercialise its Foreground may grant the above Access Rights on, instead of royalty-free conditions, fair and reasonable financial or similar conditions which have regard to the Contractor's contribution to the Project and the commercialisation potential of the Foreground. Agreement shall not delay or prejudice commercialisation, and, if necessary the Access Rights to enable commercialisation to commence shall be granted prior to the final conditions being agreed. Any Contractor applying this subparagraph shall not use the Foreground in commercial activities.

14.2

Access Rights for Foreground necessary for the exploitation of the results of their own RTD work in a contract within a Community Framework Programme, shall be granted:

(a)

on favourable conditions for their work on the Project to those Associated Contractors established in the Community or an Associated State and working in the Project with the agreement of the relevant Contractor granting the Rights:

(b)

subject to major business interests (provided they do not result in abusive restrictions to the exploitation of Foreground in the Community), on favourable conditions to:

Community RTD Undertakings for their work in the Specific RTD Programme or a Related RTD Programme,

Associated State RTD Undertakings for their work in the Specific RTD Programme, and

Related Associated State RTD Undertakings for their work in the Related RTD Programme.

14.3

Access Rights for Foreground shall be granted on open market commercial conditions, to any legal entity established in the Community or an Associated State where such Rights are necessary for (a) the exploitation of its own RTD work in the same or related fields or (b) any manufacture and exploitation and subject to:

(i) the grant conforming with the interests of the Community or, in the case of a legal entity in an Associated State, the mutual interests of the Community and the Associated State, and

(ii) no adequate steps having been taken to exploit the Foreground, and

(iii) major business interests, provided they do not result in abusive restrictions to the exploitation of Foreground in the Community.

Background for exploitation

14.4

Each Contractor shall grant Access Rights for its Background necessary for the exploitation of Foreground to the other Contractors in the same contract, or to Complementary Contractors:

(i) subject to major business interests (provided they do not result in abusive restrictions to the exploitation of Foreground in the Community) on favourable conditions to Contractors or Complementary Contractors established in the Community or an Associated State;

(ii) subject to business interests, on commercial conditions to other Contractors or Complementary Contractors.

Article 15

Technology Audit

Each Contractor shall keep, and if required make available to the Commission, or its authorised representatives, information and documents to verify its compliance with the technology implementation plan and its obligations for the use of the Foreground.

Article 16

Limitations, Obligations and Restrictions Affecting Part B

Each Contractor shall use reasonable care and diligence to avoid commitments which may prejudice the application of Part B and to notify the other contracting parties and Complementary Contractors of limitations on granting rights to Background, obligations to grant rights for Foreground to a third party, or restrictions which may materially and adversely affect the granting of Access Rights.

The notification shall be made prior to the contract taking effect or promptly after any such limitations, obligations or restrictions may arise, or become relevant to the Project. The conditions in the notification shall be deemed to be accepted by the Commission unless written observations are transmitted within two months of the receipt of the notification.

Article 17

Duration and Implementation of Part B

17.1

The rights and obligations of the contracting parties resulting from Part B shall apply unless otherwise specified in the contract

(a)

for the duration of the Foreground Rights, in respect of Article 13.4 of this Annex;

(b)

for 10 years after the Completion date or earlier termination of this contract, in respect of Articles 9.2, 12.1, 13.2, 14.3 and 15 of this Annex, and Foreground Information under Article 13.4 of this Annex;

(c)

for 5 years after the Completion Date or earlier termination of this contract, in respect of the remaining Articles of this Annex.

17.2

The cessation of the rights and obligations under part B shall not affect Access Rights granted or requested prior to such cessation.

Markedsføringsloven

Uddrag af Markedsføringsloven
(lov nr. 428 af 1. juni 1994)

God markedsføringsetik

§ 1.

Loven gælder i privat erhvervsvirksomhed og offentlig virksomhed, som kan side-stilles hermed. Der må i sådan virksomhed ikke foretages handlinger, som strider mod god markedsføringsetik.

Forretningskendetegn

§ 5.

Erhvervsdrivende må ikke benytte forretningskendetegn og lignende, der ikke tilkommer dem, eller benytte egne kendetegn på en måde, der er egnet til at fremkalde forveksling med andres.

Erhvervshemmeligheder og tekniske tegninger

§ 10.

Den, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold til en virksomhed eller udfører et hverv for denne, må ikke på utilbørlig måde skaffe sig eller forsøge at skaffe sig kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder.

Stk. 2.

Har den pågældende fået kendskab til - eller fået rådighed over - virksomhedens erhvervshemmeligheder på retsmæssig måde, må den pågældende ikke ubeføjet viderebringe eller benytte sådanne hemmeligheder. Forbudet vedvarer i 3 år efter tjenesteforholdets, samarbejdsforholdets eller hvervets ophør.

Stk. 3.

Den, der i anledning af udførelsen af arbejdet eller i øvrigt i erhvervsøjemed er blevet betroet tekniske tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller eller lignende, må ikke ubeføjet benytte sådant materiale eller sætte andre i stand hertil.

Stk. 4.

Erhvervsdrivende må ikke benytte en erhvervshemmelighed, såfremt kendskab eller rådighed over den er opnået i strid med de ovenfor nævnte bestemmelser.

Ophavsretsloven

Uddrag af Ophavsretsloven
(lov nr. 395 af 14. juni 1995,
med senere ændringer)

Kapitel 1

Ophavsrettens genstand og indhold

Beskyttede værker

§ 1.

Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller faglitterær fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk eller fotografisk værk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.

Stk. 2.

Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskri- vende art henregnes til litterære værker.

Stk. 3.

Værker i form af edb-programmer henregnes til litterære værker.

Beskyttelsens indhold

§ 2.

Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Stk. 2.

Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på ind- retninger, som kan gengive det.

Stk. 3.

Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når

- 1) eksemplarer af værket udbydes til salg, udlejning eller udlån eller på anden måde spredes til almenheden,
- 2) eksemplarer af værket vises offentligt, herunder udsendes i fjernsyn, eller
- 3) værket fremføres offentligt, herunder udsendes i radio eller fjernsyn.

Stk. 4.

Som offentlig fremførelse efter stk. 3, nr. 3, anses også fremførelse i en erhvervs- virksomhed, der finder sted for en større kreds, som ellers måtte anses som ikkeof- fentlig.

§ 3.

Ophavsmanden har krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden.

Stk. 2.

Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde eller i en sammenhæng, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneri- ske anseelse eller egenart.

Stk. 3.

Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke fratage, medmindre det gæl-

der en efter art og omfang afgrænset brug af værket.

Bearbejdelser

§ 4.

Den, som oversætter, omarbejder eller på anden måde bearbejder et værk, herunder overfører det til en anden litteratur- eller kunstart, har ophavsret til værket i denne skikkelse, men kan ikke råde over det på en måde, som strider mod ophavsretten til det oprindelige værk.

Stk. 2.

Ophavsretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængigt af ophavsretten til det oprindelige værk.

Fællesværker

§ 6.

Har et værk to eller flere ophavsmænd, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser.

Kapitel 4

Ophavsrettens gyldighedstid

§ 63.

Ophavsretten til et værk varer, indtil 70 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår eller for de i § 6 omhandlede værker efter længstlevendes dødsår. For filmværker varer ophavsretten dog, indtil 70 år er forløbet efter dødsåret for den længstlevende af følgende personer:

- 1) Den ledende instruktør,
- 2) drejebogsforfatteren,
- 3) dialogforfatteren og
- 4) komponisten til musik, som er specielt frembragt til brug i filmværket.

Stk. 2.

Når et værk er offentliggjort uden angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer ophavsretten, indtil 70 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort. Består værket af flere dele, bind, hæfter, numre eller serier, gælder der en særskilt beskyttelsestid for hver enkelt del.

Stk. 3.

Hvis ophavsmanden i løbet af det nævnte tidsrum bliver angivet i overensstemmelse med § 7, eller hvis det bliver oplyst, at han er død, før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter stk. 1.

Stk. 4.

For værker, som ikke er offentliggjort, og hvis ophavsmanden ikke er kendt, varer ophavsretten i 70 år efter udgangen af det år, hvor værket blev skabt.

Kapitel 5

Fremstillere af fotografiske billeder

§ 70.

Den, som fremstiller et fotografisk billede (fotografen), har eneret til at råde over billedet ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden.

Stk. 2.

Retten til et fotografisk billede varer, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet.

Stk. 3.

Bestemmelserne i § 2, stk. 2 og 3, §§ 3, 7, 9 og 11, § 12, stk. 1 og stk. 2, nr. 4, §§ 13-16, § 17, stk. 1, 3 og 5, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, §§ 20, 21 og 23, § 24, stk. 1 og 2, §§ 25, 27, 28, 30, 31, 33-35, § 36, stk. 2, §§ 39-47, 49-58 og §§ 60-62 finder tilsvarende anvendelse på fotografiske billeder. Er et fotografisk billede genstand for ophavsret efter § 1, kan denne også gøres gældende.

Fremstillere af kataloger m.v.

§ 71.

Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger, må ikke eftergøres uden samtykke fra den, som har fremstillet dem, før 10 år er forløbet efter udgangen af det år, da arbejdet blev offentliggjort. Beskyttelsen ophører dog senest når 15 år er forløbet efter udgangen af det år, da arbejdet blev fremstillet.

Stk. 2.

Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for ophavsret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Stk. 3.

Bestemmelserne i §§ 6-9, § 11, stk. 2, § 12, stk. 1 og stk. 2, nr. 4, §§ 13-17, § 18, stk. 1 og 2, §§ 22, 27, 28, 30-35, § 36, stk. 2, § 47 og 49-52 finder tilsvarende anvendelse på kataloger m.v.

Kapitel 7

Erstatning og godtgørelse

§ 83.

Den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder en af de i §§ 76 og 77 nævnte bestemmelser, har pligt til at udrede rimeligt vederlag for udnyttelsen samt erstatning for den yderligere skade, som overtrædelsen måtte have medført.

Stk. 2.

Selv om overtrædelsen er begået i god tro, kan der tilkendes den forurettede vederlag og erstatning efter bestemmelsen i stk. 1, i det omfang det skønnes rimeligt. Vederlaget og erstatningen kan dog ikke overstige den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

Stk. 3.

En ophavsmand, fotograf eller udøvende kunstner, hvis ret er krænket ved retsstridigt forhold, har krav på godtgørelse for ikkeøkonomisk skade.

Patentloven

Uddrag af Patentloven
(lovbekendtgørelse nr. 824
af 13. september 1996,
med senere ændringer)

Kapitel 1

Almindelige bestemmelser

§ 1.

Den, der har gjort en opfindelse, som kan udnyttes industrielt, eller den, til hvem opfinderens ret er overgået, har i overensstemmelse med denne lov ret til efter ansøgning at få patent på opfindelsen og derved opnå eneret til at udnytte den erhvervsmæssigt.

Stk. 2.

Som opfindelser anses især ikke, hvad der alene udgør

- 1) opdagelser, videnskabelige teorier og matematiske metoder,
- 2) kunstneriske frembringelser,
- 3) planer, regler eller metoder for intellektuel virksomhed, for spil eller for erhvervsvirksomhed eller programmer for datamaskiner,
- 4) fremlæggelse af information.

Stk. 3.

Fremgangsmåder til kirurgisk eller terapeutisk behandling eller til diagnosticering, som anvendes på mennesker eller dyr, anses heller ikke som opfindelser. Dette er ikke til hinder for, at der meddeles patent på produkter, herunder stoffer og stoffblandinger, til brug i disse fremgangsmåder.

Stk. 4.

Patent meddeles ikke på:

- 1) opfindelser, hvis udnyttelse ville stride mod sædelighed eller offentlig orden, eller
- 2) plantesorter eller dyreracer eller væsentligt biologiske fremgangsmåder til fremstilling af planter eller dyr. Patent kan dog meddeles på mikrobiologiske fremgangsmåder og produkter af sådanne fremgangsmåder.

Kapitel 2

Patentansøgninger og deres behandling m.v.

§ 8.

Ansøgning om patent indleveres til patentmyndigheden eller i de i kapitel III nævnte tilfælde til patentmyndigheden i fremmed stat eller til en international organisation.

Stk. 2.

Ansøgningen skal indeholde en beskrivelse af opfindelsen omfattende tegninger, når sådanne er nødvendige, samt en bestemt angivelse af, hvad der søges beskyttet ved patentet (patentkrav). Den omstændighed, at opfindelsen angår en kemisk forbindelse, medfører ikke, at en bestemt anvendelse skal angives i patentkravet. Beskrivelsen skal være så tydelig, at en fagmand på grundlag deraf kan udøve opfindelsen. En opfindelse, som vedrører eller indebærer brugen af biologisk materiale, skal i de tilfælde, som er angivet i § 8 a, kun anses tilstrækkelig tydeligt angivet, såfremt betingelserne i § 8 a tillige er opfyldt.

Stk. 3.

Ansøgningen skal endvidere indeholde et sammendrag af beskrivelse og patentkrav. Sammendraget skal alene tjene som teknisk information og må ikke tillægges betydning i andre henseender.

Stk. 4.

I ansøgningen skal opfinderens navn angives. Søges patent af en anden end opfinderen, skal ansøgeren godtgøre sin ret til opfindelsen.

Stk. 5.

Ansøgeren skal betale det fastsatte ansøgningsgebyr. For patentansøgning skal også betales det fastsatte årsgebyr for hvert gebyrår, som påbegyndes, inden ansøgningen endeligt afgøres. Årsgebyret omfatter et år og regnes første gang fra den dag, da ansøgningen blev indleveret, og derefter fra den tilsvarende dag i kalenderåret.

UVVU-reglerne

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Vejledning for udformning af undersøgelsesplaner, datadokumentation og opbevaring af data inden for klinisk og klinisk-epidemiologisk forskning

Det er væsentligt for ethvert projekts gennemførelse, at forsker, vejleder og evt. andre medvirkende har gensidig informationsforpligtelse vedrørende de originale forsøgsresultater, deres bearbejdning og fortolkning. En hensigtsmæssig udformning og opbevaring af undersøgelsesplaner m.m. er derfor af afgørende betydning.

1. Undersøgelsesplaner, spørgeskemaer, personbilag (case report forms) og andre bilag skal være overskuelige og utvetydige for alle implicerede parter, ikke alene for dem der planlægger og udfører forskningen, men også for dem, der eventuelt senere skal vurdere resultaterne. Brug derfor skrivemaskine eller PC og en standardiseret opstilling af undersøgelsens titel, formål, materialer, procedurer, rådata og beregninger, som disposition for hver undersøgelsesplan.
2. Undersøgelsesplaner skal udformes i så god tid, at der bliver tid til at teste personbilagens praktiske anvendelighed, indhente videnskabsetisk accept, m.m.
3. Undersøgelsesplaner og -bilag skal være så detaljerede, at det bliver muligt at vurdere, hvorvidt en stikprøve er repræsentativ i forhold til den population, den stammer fra. Der skal derfor være præcise inklusionskriterier for undersøgte personer og beskrivelse af indgang til undersøgelsen, fx om den er planlagt at være konsekutiv, ligesom betingelser for udgang af undersøgelsen før tiden (drop outs) skal omtales.
4. Personrelaterede data fra klinisk-videnskabelige undersøgelser skal kunne identificeres sikkert, og de skal dateres og signeres. Rubrikker, der ikke udfyldes, udstreges.
5. Personbilagens data skal i så stor udstrækning som muligt omfatte originale rådata i letlæselig form, fx som papirdokumentation af elektroniske data, opklæbede strimler fra printere, kurveskrivere, automatiske vægte, tællere, autoanalytatorer og regnemaskiner. Kopi af væsentlige elektroniske originaldata bør snarest muligt efter undersøgelsens afslutning arkiveres i en fælles database, som skal bero i institutionen. De deltagende forskere kan disponere over egne kopier.
6. Bilag til undersøgelsesrapporten skal indeholde udførte beregninger, herunder observationsberegninger, korrektioner og disses forudsætninger, som nødvendig dokumentation og for at lette forståelsen af de opnåede resultater.
7. Der skal foreligge oplysninger om kvalitetskontrol af væsentlige data, og det skal anføres hvilke statistiske metoder og edb-programmer, der er anvendt.

8.

Det skal være muligt ud fra undersøgelsesbilag og spørgeskemaer at identificere de originale observationer, som indgår i publicerede tabeller og figurer.

9.

Indhentede tilladelser fra det videnskabssetiske komitéssystem, Registertilsynet, Strålehygiejnisk Laboratorium, Sundhedsstyrelsen og eventuelt andre berørte instanser, samt samtykkeerklæringer fra personer der indgår i undersøgelsen skal gemmes i henhold til de forordninger, der fremgår af gældende lovgivning, og under hensyn til eventuelle opfølgende undersøgelser. Det samme gælder interview eller spørgeskemaer og personbilag. Alt sådant materiale skal opbevares separat, ikke i journaler, og gemmes i mindst 10 år. Dansk Data Arkiv er velegnet til opbevaring af data, specielt fra samfundsmedicinsk forskning. Anvendte koder til anonymisering skal ligeledes gemmes, i den udstrækning lovgivningen tillader det.

Det påhviler forskningsinstitutionens ledelse og projektvejledere at gøre ovenstående retningslinier bekendt for alle involerede parter, enten i den foreliggende form eller som en af institutionen udarbejdet vejledning, baseret på lignende principper.

Ebba Nexø

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

Hans Henrik Brydenscholt

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Juni 1996

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Vejledning for udformning af forsøgsprotokoller og forsøgsrapporter, datadokumentation og opbevaring af data inden for sundhedsvidenskabelig basalforskning.

Det er væsentligt for ethvert projekts gennemførelse, at forsker, vejleder og evt. andre medvirkende har gensidig informationsforpligtelse vedrørende de originale forsøgsresultater, deres bearbejdning og fortolkning. En hensigtsmæssig udformning og opbevaring af forsøgsprotokoller m.m. er derfor af afgørende betydning.

1.

Forsøgsprotokollers overordnede afsnit bør skrives inden forsøgene udføres, således at der bliver tid til at forberede arbejdet. Forsøgsrapporten bør skrives færdig snarest muligt efter forsøgets afslutning og skal indeholde oplysninger om beregninger, foretagne korrektioner og deres forudsætninger i den udstrækning, det er nødvendigt for forståelsen af de opnåede resultater.

2.

Forsøgsprotokoller skal føres med angivelse af dato og identifikation af den, der har ansvar for forsøgenes udførelse. Det er forfatterens ansvar, at protokoller, rapporter og bilag (også fra de forsøg, som ikke publiceres) opbevares forsvarligt i en for alle medvirkende umiddelbart tilgængelig form i mindst 10 år. Index skal regelmæssigt ajourføres. Den projektansvarlige skal have adgang til at medtage kopi af data ved ansættelsens ophør.

3.

Forsøgsprotokoller skal være overskuelige og utvetydige for alle implicerede parter, ikke alene for dem, der planlægger og udfører forsøgene, men også for dem, der eventuelt senere skal vurdere resultaterne. Det kan derfor være en fordel at anvende en standardiseret opstilling af forsøgets titel, formål, materialer, metoder, tidsplaner, rådata og beregninger som disposition for hver forsøgsprotokol.

4.

Forsøgsprotokoller skal udformes så forsøgsomstændighederne kan reproduceres, selv flere år senere eller i andre laboratorier. Derfor kan det være nødvendigt at beskrive nye forsøgsobjekter, apparater, kemikalier, isotoper, etc., når de anvendes for første gang.

5.

Forsøgsrapporter skal indeholde tilstrækkelige oplysninger om eventuelle fejl og afvigelser fra den planlagte arbejdsgang og de anvendte materialer. Dette kan blive afgørende for, om visse data skal udgå af en opgørelse, hvortil kommer, at sådanne ændringer i forsøgsbetingelserne kan belyse nye aspekter, og derfor kan være af videnskabelig værdi. Hvis der foretages rettelser, skal det kunne ses, hvad der oprindeligt har stået.

6.

Forsøgsrapporters data skal i så stor udstrækning som muligt omfatte originale rådata i en letlæselig form, fx som papirdokumentation af elektroniske data, opklæbte strimler fra printere, kurveskrivere, automatiske vægte, tællere, autoanalyser og regnemaskiner. Kopi af væsentlige elektroniske data bør snarest muligt arkiveres i en fælles database, som skal bero i institutionen. De deltagende forskere kan disponere over egne kopier.

7.

Forsøgsbilag skal muliggøre en kvalitetsvurdering, dvs. en bedømmelse af resultaternes statistiske variation, reproducerbarhed og evt. systematiske fejl, såvel inden for det enkelte forsøg som mellem flere forskellige. Det skal være muligt at identificere de originale observationer, som ingår i de publicerede data (fx ved protokolnummer).

Det påhviler forskningsinstitutionens ledelse og projektvejledere at gøre ovenstående retningslinier bekendt for alle involverede parter, enten i den foreliggende form eller som en af institutionen udarbejdet vejledning, baseret på lignende principper.

Ebba Nexø
Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd

Hans Henrik Brydensholt
Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Juni 1996

Vancouverreglerne

Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals

This is the fifth edition of Uniform Requirement for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals, an instruction to authors of scientific medical articles by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE, also known as "The Vancouver Group"). Over the years, issues have arisen that go beyond manuscript preparation. Some of these issues are now covered in the Uniform Requirements; others are addressed in separate statements.

Issues to consider before submitting a manuscript

Redundant or duplicate publication

Redundant or duplicate publication is publication of a paper that overlaps substantially with one already published.

Readers of primary source periodicals deserve to be able to trust that what they are reading is original unless there is a clear statement that the article is being republished by the choice of the author and editor. The bases of this position are international copyright laws, ethical conduct, and cost-effective use of resources.

Most journals do not wish to receive papers on work that has already been reported in large part in a published article or is contained in another paper that has been submitted or accepted for publication elsewhere, in print or in electronic media.

This policy does not preclude the journal considering a paper that has been rejected by another journal, or a complete report that follows publication of a preliminary report such as an abstract or poster displayed for colleagues at a professional meeting. Nor does it prevent journals considering a paper that has been presented at a scientific meeting but not published in full or that is being considered for publication in a proceeding or similar format. Press reports of scheduled meetings will not usually be regarded as breaches of this rule, but such reports should not be amplified by additional data or copies of tables and illustrations.

When submitting a paper, an author should always make a full statement to the editor about all submissions and previous reports that might be regarded as redundant or duplicate publication of the same or very similar work. The author should alert the editor if the work includes subjects about whom a previous report has been published. Any such work should be referred to and referenced in the new paper. Copies of such material should be included with the submitted paper to help the editor decide how to deal with the matter.

If redundant or duplicate publication is attempted or occurs without such notification, authors should expect editorial action to be taken. At the least, prompt rejection of the submitted manuscript should be expected. If the editor was not aware of the violations and the article has already been published, then a notice of redundant or duplicate publication will probably be published with or without the authors explanation or approval.

Preliminary release, usually to public media, of scientific information described in a paper that has been accepted but not yet published violates the policies of many journals. In a few cases, and only by arrangement with the editor, preliminary release of data may be acceptable, for example, if there is a public health emergency.

Acceptable secondary publication

Secondary publication in the same or another language, especially in other countries, is justifiable, and can be beneficial, provided all of the following conditions are met.

1.
The authors have received approval from the editors of both journals; the editor concerned with secondary publication must have a photocopy, reprint, or manuscript of the primary version.
2.
The priority of the primary publication is respected by a publication interval of at least one week (unless specifically negotiated otherwise by both editors).
3.
The paper for secondary publication is intended for a different group of readers; an abbreviated version could be sufficient.
4.
The secondary version reflects faithfully the data and interpretations of the primary version.
5.
A footnote on the title page of the secondary version informs readers, peers, and documenting agencies that the paper has been published in whole or in part and states the primary reference. A suitable footnote might read: This article is based on a study first reported in [title of journal, with full reference].
Permission for such secondary publication should be free of charge.

Protection of patients rights to privacy

Patients have a right to privacy that should not be infringed without informed consent. Identifying information should not be published in written description, photographs, and pedigrees unless the information is essential for scientific purposes and the patient (or parent or guardian) gives written informed consent for publication. Informed consent for this purpose requires that the patient be shown the manuscript to be published.

Identifying details should be omitted if they are not essential, but patient data should never be altered or falsified in an attempt to attain anonymity. Complete anonymity is difficult to achieve, and informed consent should be obtained if there is any doubt. For example, masking the eye region in photographs of patients is inadequate protection of anonymity.

The requirement for informed consent should be included in the journals instructions for authors. When informed consent has been obtained it should be indicated in the published article.

Requirements for submission of manuscripts

Preparation of manuscript

The text of observational and experimental articles is usually (but not necessarily) divided into sections with the headings Introduction, Methods, Results and Discussion. Long articles may need subheading within some sections (especially the Results and Discussion sections) to clarify their content. Other types of articles, such as case reports, reviews and editorials, are likely to need other formats. Authors should consult individual journals for further guidance.

Type or print out the manuscript on white bond paper, 216 X 279 mm (8 1/2 X 11 inches), or ISO A4 (212 X 297 mm), with margins of at least 25 mm (1 inch). Type or print on only one side of the paper. Use double spacing throughout, including for the title page, abstract, text, acknowledgments, references, individual tables, and legends. Number pages consecutively, beginning with the title page. Put the page number in the upper or lower right-hand corner of each page.

Manuscripts on disks

For papers that are close to final acceptance, some journals require authors to pro-

vide a copy in electronic form (on a disk); they may accept a variety of word-processing formats or text (ASCII) files.

When submitting disks, authors should:

1. Be certain to include a print-out of the version of the article that is on the disk;
2. Put only the latest version of the manuscript on the disk;
3. Name the file clearly;
4. Label the disk with the format of the file and the file name;
5. Provide information on the hardware and software used.

Authors should consult the journals instructions to authors for acceptable formats, conventions for naming files, number of copies to be submitted, and other details.

Title page

The title page should carry (a) the title of the article, which should be concise but informative; (b) the name by which each author is known, with his or her highest academic degree(s) and institutional affiliation; (c) the name of the department(s) and institution(s) to which the work should be attributed; (d) disclaimers, if any; (e) the name and address of the author responsible for correspondence about the manuscript; (f) the name and address of the author to whom requests for reprints should be addressed or a statement that reprints will not be available from the authors; (g) source(s) of support in the form of grants, equipment, drugs, or all of these; and (h) a short running head or foot line of no more than 40 characters (count letters and spaces) at the foot of the title page.

Authorship:

All persons designated as authors should qualify for authorship. Each author should have participated sufficiently in the work to take public responsibility for the content.

Authorship credit should be based only on substantial contributions to (a) conception and design, or analysis and interpretation of data; and to (b) drafting the article or revising it critically for important intellectual content; and on (c) final approval of the version to be published. Conditions (a), (b), and (c) must all be met. Participation solely in the acquisition of funding or the collection of data does not justify authorship. General supervision of the research group is not sufficient for authorship. Any part of an article critical to its main conclusions must be the responsibility of at least one author.

Editors may ask authors to describe what each contributed; this information may be published. Increasingly, multicenter trials are attributed to a corporate author. All members of the group who are named as authors, either in the authorship position below the title or in a footnote, should fully meet the above criteria for authorship. Group members who do not meet these criteria should be listed, with their permission, in the Acknowledgments or in an appendix (see Acknowledgments). The order of authorship should be a joint decision of the coauthors. Because the order is assigned in different ways, its meaning cannot be inferred accurately unless it is stated by the authors. Authors may wish to explain the order of authorship in a footnote. In deciding on the order, authors should be aware that many journals limit the number of authors listed in the table of contents and that the National Library of Medicine lists in MEDLINE only the first 24 plus the last author.

Abstract and key words

The second page should carry an abstract (of no more than 150 words for unstructured abstracts or 250 words for structured abstracts). The abstract should state the purposes of the study or investigation, basic procedures (selection of study subjects or laboratory animals; observational and analytical methods), main findings (giving specific data and their statistical significance, if possible), and the principal conclusions. It should emphasize new and important aspects of the study or observations.

Below the abstract authors should provide, and identify as such, 3-10 key words or short phrases that will assist indexers in cross-indexing the article and may be published with the abstract. Terms from the medical subject headings (MeSH) list of Index Medicus should be used; if suitable MeSH terms are not yet available for recently introduced terms, present terms may be used.

Introduction

State the purpose of the article and summarize the rationale for the study or observation. Give only strictly pertinent references and do not include data or conclusions from the work being reported.

Methods

Describe your selection of the observational or experimental subjects (patients or laboratory animals, including controls) clearly. Identify the age, sex, and other important characteristics of the subjects. The definition and relevance of race and ethnicity are ambiguous. Authors should be particularly careful about using these categories.

Identify the methods, apparatus (give the manufacturers name and address in parentheses), and procedures in sufficient detail to allow other workers to reproduce the results. Give references to established methods, including statistical methods (see below); provide references and brief descriptions for methods that have been published but are not well known; describe new or substantially modified methods, give reasons for using them, and evaluate their limitations. Identify precisely all drugs and chemicals used, including generic name(s), dose(s), and route(s) of administration.

Reports of randomized clinical trials should present information on all major study elements including the protocol (study population, interventions or exposures, outcomes, and the rationale for statistical analysis), assignment of interventions (methods of randomization, concealment of allocation to treatment groups), and the method of masking (blinding).

Authors submitting review manuscripts should include a section describing the methods used for locating, selecting, extracting, and synthesizing data. The methods should also be summarized in the abstract.

Ethics: When reporting experiments on human subjects, indicate whether the procedures followed were in accordance with the ethical standards of the responsible committee on human experimentation (institutional or regional) and with the Helsinki Declaration of 1975, as revised in 1983. Do not use patients names, initials, or hospital numbers, especially in illustrative material. When reporting experiments on animals, indicate whether the institutions or a national research councils guide for, or any national law on, the care and use of laboratory animals was followed.

Statistics: Describe statistical methods with enough detail to enable a knowledgeable reader with access to the original data to verify the reported results. When possible, quantify findings and present them with appropriate indicators of measurement error or uncertainty (such as confidence intervals). Avoid relying solely on statistical hypothesis testing, such as the use of P values, which fails to convey important quantitative information. Discuss the eligibility of experimental subjects.

Give details about randomization. Describe the methods for and success of any blinding of observations. Report complications of treatment. Give numbers of observations. Report losses to observation (such as dropouts from a clinical trial). References for the design of the study and statistical methods should be to standard works when possible (with pages stated) rather than to papers in which the designs or methods were originally reported. Specify any general-use computer programs used.

Put a general description of methods in the Methods section. When data are summarized in the Results section, specify the statistical methods used to analyze them. Restrict tables and figures to those needed to explain the argument of the paper and to assess its support. Use graphs as an alternative to tables with many entries; do not duplicate data in graphs and tables. Avoid non-technical uses of technical terms in statistics, such as random (which implies a randomizing device), normal significant, correlations, and sample. Define statistical term, abbreviations, and most symbols.

Results

Present your results in logical sequence in the text, tables, and illustrations. Do not repeat in the text all the data in the tables or illustrations; emphasize or summarize only important observations.

Discussion

Emphasize the new and important aspects of the study and the conclusions that follow from them. Do not repeat in detail data or other material given in the Introduction or the Results section. Include in the Discussion section the implications of the findings and their limitations, including implications for future research. Relate the observations to other relevant studies.

Link the conclusions with the goals of the study but avoid unqualified statements and conclusions not completely supported by the data. In particular, authors should avoid making statements on economic benefits and costs unless their manuscript includes economic data and analyses. Avoid claiming priority and alluding to work that has not been completed. State new hypotheses when warranted, but clearly label them as such. Recommendations, when appropriate, may be included.

Acknowledgments

At an appropriate place in the article (the titlepage footnote or an appendix to the text; see the journals requirements) one or more statements should specify (a) contributions that need acknowledging but do not justify authorship, such as general support by a departmental chair; (b) acknowledgments of technical help; (c) acknowledgments of financial and material support, which should specify the nature of the support; and (d) relationships that may pose a conflict of interest (see Conflict of Interest).

Persons who have contributed intellectually to the paper but whose contributions do not justify authorship may be named and their function or contribution described, for example scientific adviser, critical review of study proposal, data collection, or participation in clinical trial. Such persons must have given their permission to be named. Authors are responsible for obtaining written permission from persons acknowledged by name, because readers may infer their endorsement of the data and conclusions.

Technical help should be acknowledged in a paragraph separate from those acknowledging other contributions.

References

References should be numbered consecutively in the order in which they are first

mentioned in the text. Identify references in text, tables, and legends by Arabic numerals in parentheses. References cited only in tables or in legends to figures should be numbered in accordance with the sequence established by the first identification in the text of the particular table or figure.

Use the style of the examples below, which are based on the formats used by the US National Library of Medicine in Index Medicus. The titles of journals should be abbreviated according to the style used in Index Medicus. Consult the List of Journals Indexed in Index Medicus, published annually as a separate publication by the library and as a list in the January issue of Index Medicus. The list can also be obtained through the library's web site: <http://www.nlm.nih.gov>.

Avoid using abstracts as references. References to papers accepted but not yet published should be designated as in press or forthcoming; authors should obtain written permission to cite such papers as well as verification that they have been accepted for publication. Information from manuscripts submitted but not accepted should be cited in the text as unpublished observations with written permission from the source.

Avoid citing a personal communication unless it provides essential information not available from a public source, in which case the name of the person and date of communication should be cited in parentheses in the text. For scientific articles, authors should obtain written permission and confirmation of accuracy from the source of a personal communication.

The references must be verified by the author(s) against the original documents. The Uniform Requirements style (The Vancouver style) is based largely on an ANSI standard style adapted by the U. S. National Library of Medicine (NLM) for its databases. Notes have been added where Vancouver style differs from the style now used by NLM.

Examples of correct forms of references

Articles in Journals

1. Standard journal article

List the first six authors followed by et al. (Note: NLM now lists up through 25 authors; if there are more than 25 authors, NLM lists the first 24, then the last author, then et al.)

Vega KJ, Pina I, Krevsky B. Heart transplantation is associated with an increased risk for pancreatobiliary disease. *Ann Intern Med* 1996 Jun 1;124(11):980-3.

As an option, if a journal carries continuous pagination throughout a volume the month and issue number may be omitted. (Note: For consistency, the option is used throughout the examples in Uniform Requirements. NLM does not use the option.)

Vega KJ, Pina I, Krevsky B. Heart transplantation is associated with an increased risk for pancreatobiliary disease. *Ann Intern Med* 1996;124:980-3.

More than six authors

Parkin DM, Clayton D, Black RJ, Masuyer E, Friedl HP, Ivanov E, et al. Childhood leukaemia in Europe after Chernobyl: 5 year follow-up. *Br J Cancer* 1996;73:1006-12.

2. Organization as author

The Cardiac Society of Australia and New Zealand. Clinical exercise stress testing. Safety and performance guidelines. *Med J Aust* 1996;164:282-4.

3. No author given

Cancer in South Africa [editorial]. *S Afr Med J* 1994;84:15.

4. Article not in English

Note: NLM translates the title to English, encloses the translation in square brackets, and adds an abbreviated language designator.

Ryder TE, Haukeland EA, Solhaug JH. Bilateral infrapatellar seneruptur hos tidligere frisk kvinne. *Tidsskr Nor Laegeforen* 1996;116:41-2.

5. Volume with supplement

Shen HM, Zhang QF. Risk assessment of nickel carcinogenicity and occupational lung cancer. *Environ Health Perspect* 1994;102 Suppl 1:275-82.

6. Issue with supplement

Payne DK, Sullivan MD, Massie MJ. Women's psychological reactions to breast cancer. *Semin Oncol* 1996;23 (1 Suppl 2):89-97.

7. Volume with part

Ozben T, Nacitarhan S, Tuncer N. Plasma and urine sialic acid in non-insulin dependent diabetes mellitus. *Ann Clin Biochem* 1995;32(Pt 3):303-6.

8. Issue with part

Poole GH, Mills SM. One hundred consecutive cases of flap lacerations of the leg in ageing patients. *N Z Med J* 1994;107(986 Pt 1):377-8.

9. Issue with no volume

Turan I, Wredmark T, Fellander-Tsai L. Arthroscopic ankle arthrodesis in rheumatoid arthritis. *Clin Orthop* 1995;(320):110-4.

10. No issue or volume

Browell DA, Lennard TW. Immunologic status of the cancer patient and the effects of blood transfusion on antitumor responses. *Curr Opin Gen Surg* 1993;325-33.

11. Pagination in Roman numerals

Fisher GA, Sikic BI. Drug resistance in clinical oncology and hematology. Introduction. *Hematol Oncol Clin North Am* 1995 Apr;9(2):xi-xii.

12. Type of article indicated as needed

Enzenberger W, Fischer PA. Metronome in Parkinson's disease [letter]. *Lancet* 1996;347:1337.

Clement J, De Bock R. Hematological complications of hantavirus nephropathy (HVN) [abstract]. *Kidney Int* 1992;42:1285.

13. Article containing retraction

Garey CE, Schwarzman AL, Rise ML, Seyfried TN. Ceruloplasmin gene defect associated with epilepsy in EL mice [retraction of Garey CE, Schwarzman AL, Rise ML, Seyfried TN. In: *Nat Genet* 1994;6:426-31]. *Nat Genet* 1995;11:104.

14. Article retracted

Liou GI, Wang M, Matragoon S. Precocious IRBP gene expression during mouse development [retracted in *Invest Ophthalmol Vis Sci* 1994;35:3127]. *Invest Ophthalmol Vis Sci* 1994;35:1083-8.

15. Article with published erratum

Hamlin JA, Kahn AM. Herniography in symptomatic patients following inguinal hernia repair [published erratum appears in West J Med 1995;162:278]. West J Med 1995;162:28-31.

Books and other monographs

Note: Previous Vancouver style incorrectly had a comma rather than a semicolon between the publisher and the date.

16. Personal author(s)

Ringsven MK, Bond D. Gerontology and leadership skills for nurses. 2nd ed. Albany (NY): Delmar Publishers; 1996.

17. Editor(s), compiler(s) as author

Norman IJ, Redfern SJ, editors. Mental health care for elderly people. New York: Churchill Livingstone; 1996.

18. Organization as author and publisher

Institute of Medicine (US). Looking at the future of the Medicaid program. Washington: The Institute; 1992.

19. Chapter in a book

Note: Previous Vancouver style had a colon rather than a p before pagination. Phillips SJ, Whisnant JP. Ypertension and stroke. In: Laragh JH, Brenner BM, editors. Hypertension: pathophysiology, diagnosis and management. 2nd ed. New York: Raven Press; 1995.p. 465-78.

20. Conference proceedings

Kimura J, Shibasaki H, editors. Recent advances in clinical neurophysiology. Proceedings of the 10th International Congress of EMG and Clinical Neurophysiology; 1995 Oct 15-19; Kyoto, Japan. Amsterdam: Elsevier; 1996.

21. Conference paper

Bengtsson S, Solheim BG. Enforcement of data protection, privacy and security in medical informatics. In: Lun KC, Degoulet P, Piemme TE, Rienhoff O, editors. MEDINFO 92. Proceedings of the 7th World Congress on Medical Informatics; 1992 Sep 6-10; Geneva, Switzerland. Amsterdam: North-Holland; 1992.p. 1561-5.

22. Scientific or technical report

Issued by funding/sponsoring agency:

Smith P, Golladay K. Payment for durable medical equipment billed during skilled nursing facility stays. Final report. Dallas (TX): Dept. of Health and Human Services (US), Office of Evaluation and Inspections; 1994 Oct. Report No.: HHSI-GOEI69200860.

Issued by performing agency:

Field MJ, Tranquada RE, Feasley JC, editors. Health services research: work force and educational issues. Washington: National Academy Press; 1995. contract No.: AHCP282942008. Sponsored by the Agency for Health Care Policy and Research.

23. Dissertation

Kaplan SJ. Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization [dissertation]. St. Louis (MO): Washington Univ.; 1995.

24. Patent

Larsen CE, Trip R, Johnson CR, inventors; Novoste Corporation, assignee. Methods for procedures related to the electrophysiology of the heart. US patent 5,529,067. 1995 Jun 25.

Other published material

25. Newspaper article

Lee G. Hospitalizations tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. The Washington Post 1996 Jun 21;Sect.A:3 (col. 5).

26. Audiovisual material

HIV+/AIDS: the facts and the future [videocassette]. St. Louis (MO): Mosby-Year Book; 1995.

27. Legal material

Public Law: Preventive Health Amendments of 1993, Pub. L. No. 103-183, 107 Stat. 2226 (Dec.14, 1993).

Unenacted bill: Medical Records Confidentiality Act of 1995, S. 1360, 104th Cong., 1st Sess. (1995).

Code of Federal Regulations: Informed Consent, 42 C.F.R. Sect. 441.257 (1995).

Hearing: Increased Drug Abuse: the Impact on the Nation's Emergency Rooms: Hearings Before the Subcomm. on Human Resources and Intergovernmental Relations of the House Comm. on Government Operations, 103rd Cong., 1st Sess. (May 26, 1993).

28. Map

North Carolina. Tuberculosis rates per 100,000 population, 1990 [demographic map]. Raleigh: North Carolina Dept. of Environment, Health and Natural Resources, Div. of Epidemiology; 1991.

29. Book of the Bible

The Holy Bible. King James version. Grand Rapids (MI): Zondervan Publishing House; 1995. Ruth 3:1-18.

30. Dictionary and similar references

Stedman's medical dictionary. 26th ed. Baltimore: Williams & Wilkins; 1995. Apraxia; p.119-20.

31. Classical material

The Winter's Tale: act 5, scene 1, lines 13-16. The complete works of William Shakespeare. London: Rex; 1973.

Unpublished Material

32. In press

Note: NLM prefers "forthcoming" because not all items will be printed.
Leshner AI. Molecular mechanisms of cocaine addiction. N Engl J Med. In press 1996.

Electronic material

33. Journal article in electronic format

Morse SS. Factors in the emergence of infectious diseases. *Emerg Infect Dis* [serial online] 1995 Jan-Mar [cited 1996 Jun 5];1(1):[24 screens]. Available from: URL: <http://www.cdc.gov/ncidod/EID/eid.htm>

34. Monograph in electronic format

CDI, clinical dermatology illustrated [monograph on CD-ROM]. Reeves JRT, Maibach H. CMEA Multimedia Group, producers. 2nd ed. Version 2.0. San Diego: CMEA; 1995.

35. Computer file

Hemodynamics III: the ups and downs of hemodynamics [computer program]. Version 2.2. Orlando (FL): Computerized Educational Systems; 1993.

Tables

Type or print out each table with double spacing on a separate sheet of paper. Do not submit tables as photographs. Number tables consecutively in the order of their first citation in the text and supply a brief title for each. Give each column a short or abbreviated heading. Place explanatory matter in footnotes, not in the heading. Explain in footnotes all non-standard abbreviations that are used in each table. For footnotes use the following symbols, in this sequence: *, (, ||, * *, (,, etc. Identify statistical measures of variations such as standard deviation and standard error of the mean.

Do not use internal horizontal and vertical rules.

Be sure that each table is cited in the text.

If you use data from another published or unpublished source, obtain permission and acknowledge them fully.

The use of too many tables in relation to the length of the text may produce difficulties in the layout of pages. Examine issues of the journal to which you plan to submit your paper to estimate how many tables can be used per 1000 words of text.

The editor, on accepting a paper, may recommend that additional tables containing important backup data too extensive to publish be deposited with an archival service, such as the National Auxiliary Publication Service in the United States, or made available by the authors. In that event an appropriate statement will be added to the text. Submit such tables for consideration with the paper.

Illustrations (Figures)

Submit the required number of complete sets of figures. Figures should be professionally drawn and photographed; freehand or typewritten lettering is unacceptable. Instead of original drawings, x ray films, and other material, send sharp, glossy, black-and-white photographic prints, usually 127 X 173 mm (5 X 7 inches) but no larger than 203 X 254 mm (8 X 10 inches). Letters, numbers, and symbols should be clear and even throughout and of sufficient size that when reduced for publication each item will still be legible. Titles and detailed explanations belong in the legends for illustrations, not on the illustrations themselves.

Each figure should have a label pasted on its back indicating the number of the figure, authors name, and top of the figure. Do not write on the back of figures or scratch or mar them by using paper clips. Do not bend figures or mount them on cardboard.

Photomicrographs should have internal scale markers. Symbols, arrows, or letters used in photomicrographs should contrast with the background. If photographs of people are used either the subjects must not be identifiable or their pictures must

be accompanied by written permission to use the photograph (see Protection of Patients Rights to Privacy).

Figures should be numbered consecutively according to the order in which they have been first cited in the text. If a figure has been published, acknowledge the original source and submit written permission from the copyright holder to reproduce the material. Permission is required irrespective of authorship or publisher, except for documents in the public domain.

For illustrations in colour, ascertain whether the journal requires colour negatives, positive transparencies, or colour prints. Accompanying drawings marked to indicate the region to be reproduced may be useful to the editor. Some journals publish illustrations in colour only if the author pays for the extra cost.

Legends for illustrations: Type or print out legends for illustrations using double spacing, starting on a separate page, with Arabic numerals corresponding to the illustrations. When symbols, arrows, numbers, or letters are used to identify parts of the illustrations, identify and explain each one clearly in the legend. Explain the internal scale and identify the method of staining in photomicrographs.

Units of measurement

Measurements of length, height, weight, and volume should be reported in metric units (metre, kilogram, or litre) or their decimal multiples.

Temperatures should be given in degrees Celsius. Blood pressures should be given in millimetres of mercury.

All haematological and clinical chemistry measurements should be reported in the metric system in terms of the International System of Units (SI). Editors may request that alternative or non-SI units be added by the authors before publication.

Abbreviations and symbols

Use only standard abbreviations. Avoid abbreviations in the title and abstract. The full term for which an abbreviation stands should precede its first use in the text unless it is a standard unit of measurement.

Sending the manuscript

Send the required number of copies of the manuscript in a heavy-paper envelope, enclosing the copies and figures in cardboard, if necessary, to prevent photographs being bent. Place photographs and transparencies in a separate heavy-paper envelope.

Manuscripts must be accompanied by a covering letter signed by all coauthors. This must include (a) information on prior or duplicate publication or submission elsewhere of any part of the work as defined earlier in this document; (b) a statement of financial or other relationships that might lead to a conflict of interest (see below); (c) a statement that the manuscript has been read and approved by all the authors, that the requirements for authorship as stated earlier in this document have been met, and that each author believes that the manuscript represents honest work; and (d) the name, address, and telephone number of the corresponding author, who is responsible for communicating with the other authors about revisions and final approval of the proofs. The letter should give any additional information that may be helpful to the editor, such as the type of article in the particular journal that the manuscript represents and whether the author(s) would be willing to meet the cost of reproducing colour illustrations.

The manuscript must be accompanied by copies of any permission to reproduce published material, to use illustrations or report information about identifiable people, or to name people for their contributions.

Summary of technical requirements

Double space all parts of manuscripts.

Begin each section or component on a new page.

Review the sequence: title page, abstract and key words, text, acknowledgments, references, tables (each on separate page), legends.

Illustrations. unmounted prints, should be no larger than 203 X 254 mm (8 X 10 inches).

Include permission to reproduce previously published material or to use illustrations that may identify human subjects.

Enclose transfer of copyright and other forms.

Submit required number of paper copies.

Keep copies of everything submitted.

Statements

Definition of a peer-reviewed journal

A peer-reviewed journal is one that has submitted most of its published articles for review by experts who are not part of the editorial staff. The number and kind of manuscripts sent for review, the number of reviewers, the reviewing procedures, and the use made of the reviewers opinions may vary, and therefore each journal should publicly disclose its policies in its instructions to authors for the benefit of readers and potential authors.

Editorial freedom and integrity

Owners and editors of medical journals have a common endeavour - the publication of a reliable and readable journal, produced with due respect for the stated aims of the journal and for costs. The functions of owners and editors, however, are different. Owners have the right to appoint and dismiss editors and to make important business decisions, in which editors should be involved to the fullest extent possible. Editors must have full authority for determining the editorial content of the journal. This concept of editorial freedom should be resolutely defended by editors even to the extent of their placing their positions at stake. To secure this freedom in practice, the editor should have direct access to the highest level of ownership, not only to a delegated manager.

Editors of medical journals should have a contract that clearly states the editors rights and duties in addition to the general terms of the appointment and that defines mechanisms for resolving conflict.

An independent editorial advisory board may be useful in helping the editor establish and maintain editorial policy.

All editors and editors organizations have the obligation to support the concept of editorial freedom and to draw major transgressions of such freedom to the attention of the international medical community.

Conflict of interest

Conflict of interest for a given manuscript exists when a participant in the peer review and publication process - author, reviewer, and editor - has ties to activities that could inappropriately influence his or her judgment, whether or not judgment is in fact affected. Financial relationships with industry (for example, through employment, consultancies, stock ownership, honoraria, expert testimony), either directly or through immediate family, are usually considered to be the most important conflicts of interest. However, conflicts can occur for other reasons, such as personal relationships, academic competition, and intellectual passion.

Public trust in the peer review process and the credibility of published articles depend in part on how well conflict of interest is handled during writing, peer review, and editorial decision making. Bias can often be identified and eliminated by careful attention to the scientific methods and conclusions of the work. Financial relation-

ships and their effects are less easily detected than other conflicts of interest. Participants in peer review and publication should disclose their conflicting interests, and the information should be made available so that others can judge their effects for themselves. Because readers may be less able to detect bias in review articles and editorials than in reports of original research, some journals do not accept reviews and editorials from authors with a conflict of interest.

Authors: When they submit a manuscript, whether an article or a letter, authors are responsible for recognizing and disclosing financial and other conflicts of interest that might bias their work. They should acknowledge in the manuscript all financial support for the work and other financial or personal connections to the work.

Reviewers: External peer reviewers should disclose to editors any conflicts of interest that could bias their opinions of the manuscript, and they should disqualify themselves from reviewing specific manuscripts if they believe it appropriate. The editors must be made aware of reviewers conflicts of interest to interpret the reviews and judge for themselves whether the reviewer should be disqualified. Reviewers should not use knowledge of the work, before its publication, to further their own interests.

Editors and staff: Editors who make final decisions about manuscripts should have no personal financial involvement in any of the issues they might judge. Other members of the editorial staff, if they participate in editorial decisions, should provide editors with a current description of their financial interests (as they might relate to editorial judgments) and disqualify themselves from any decisions where they have a conflict of interest. Published articles and letters should include a description of all financial support and any conflict of interest that, in the editors judgment, readers should know about. Editorial staff should not use for private gain the information gained through working with manuscripts.

Corrections, retractions and expressions of concern about research findings

Editors must assume initially that authors are reporting work based on honest observations. Nevertheless, two types of difficulty may arise. Errors may be noted in published articles that require the publication of a correction or erratum of part of the work. It is conceivable that an error could be so serious as to vitiate the entire body of the work, but this is unlikely and should be handled by editors and authors on an individual basis. Such an error should not be confused with inadequacies exposed by the emergence of new scientific information in the normal course of research. The latter require no corrections or withdrawals.

The second type of difficulty is scientific fraud. If substantial doubts arise about the honesty of work, either submitted or published, it is the editors responsibility to ensure that the question is appropriately pursued (including possible consultation with the authors). However, it is not the task of editors to conduct a full investigation or to make a determination; that responsibility lies with the institution where the work was done or with the funding agency. The editor should be promptly informed of the final decision, and, if a fraudulent paper has been published, the journal must print a retraction. If this method of investigation does not result in a satisfactory conclusion, the editor may choose to publish an expression of concern, with an explanation.

The retraction or expression of concern, so labelled, should appear on a numbered page in a prominent section of the journal, be listed in the contents page, and include in its heading the title of the original article. It should not simply be a letter to the editor. Ideally, the first author should be the same in the retraction as in the ar-

ticle, although under certain circumstances the editor may accept retractions by other responsible people. The text of the retraction should explain why the article is being retracted and include a bibliographic reference to it.

The validity of previous work by the author of a fraudulent paper cannot be assumed. Editors may ask the authors institution to assure them of the validity of earlier work published in their journals or to retract it. If this is not done they may choose to publish an announcement to the effect that the validity of previously published work is not assured.

Confidentiality

Manuscripts should be reviewed with due respect for authors confidentiality. In submitting their manuscripts for review, authors entrust editors with the results of their scientific work and creative effort, on which their reputation and career may depend. Authors rights may be violated by disclosure of the confidential details of the review of their manuscript. Reviewers also have rights to confidentiality, which must be respected by the editor. Confidentiality may have to be breached if dishonesty or fraud is alleged but otherwise must be honoured.

Editors should not disclose information about manuscripts (including their receipt, their content, their status in the reviewing process, their criticism by reviewers, or their ultimate fate) to anyone other than the authors themselves and reviewers. Editors should make clear to their reviewers that manuscripts sent for review are privileged communications and are the private property of the authors. Therefore reviewers and members of the editorial staff should respect the authors rights by not publicly discussing the authors work or appropriating their ideas before the manuscript is published. Reviewers should not be allowed to make copies of the manuscript for their files and should be prohibited from sharing it with others, except with the permission of the editor. Editors should not keep copies of rejected manuscripts.

Opinions differ on whether reviewers should remain anonymous. Some editors require their reviewers to sign the comments returned to authors, but most either request that reviewers comments not be signed or leave the choice to the reviewer. When comments are not signed the reviewers identity must not be revealed to the author or anyone else.

Some journals publish reviewers comments with the manuscript. No such procedure should be adopted without the consent of the authors and reviewers. However, reviewers comments may be sent to other reviewers of the same manuscript, and reviewers may be notified of the editors decision.

Medical journals and the popular media

The publics interest in news of medical research has led the popular media to compete vigorously to get information about research as soon as possible. Researchers and institutions sometimes encourage the reporting of research in the popular media before full publication in a scientific journal by holding a press conference or giving interviews.

The public is entitled to important medical information without unreasonable delay, and editors have a responsibility to play their part in this process. Doctors, however, need to have reports available in full detail before they can advise their patients about the reports conclusions. In addition, media reports of scientific research before the work has been peer reviewed and fully published may lead to the dissemination of inaccurate or premature conclusions.

Editors may find the following recommendations useful as they seek to establish policies on these issues.

- 1.

Editors can foster the orderly transmission of medical information from researchers, through peer-reviewed journals, to the public. This can be accomplished by an agreement with authors that they will not publicize their work while their manuscript is under consideration or awaiting publication, and an agreement with the media that they will not release stories before publication in the journal, in return for which the journal will cooperate with them in preparing accurate stories (see below).

2.

Very little medical research has such clear and urgently important clinical implications for the public's health that the news must be released before full publication in a journal. In such exceptional circumstances, however, appropriate authorities responsible for public health should make the decision and should be responsible for the advance dissemination of information to physicians and the media. If the author and the appropriate authorities wish to have a manuscript considered by a particular journal, the editor should be consulted before any public release. If editors accept the need for immediate release, they should waive their policies limiting pre-publication publicity.

3.

Policies designed to limit pre-publication publicity should not apply to accounts in the media of presentations at scientific meetings or to the abstracts from these meetings (see Redundant or Duplicate Publication). Researchers who present their work at a scientific meeting should feel free to discuss their presentations with reporters, but they should be discouraged from offering more detail about their study than was presented in their talk.

4.

When an article is soon to be published, editors may wish to help the media prepare accurate reports by providing news releases, answering questions, supplying advance copies of the journal, or referring reporters to the appropriate experts. This assistance should be contingent on the media's cooperation in timing their release of stories to coincide with the publication of the article.

Advertising

Most medical journals carry advertising, which generates income for their publishers, but advertising must not be allowed to influence editorial decisions. Editors must have full responsibility for advertising policy. Readers should be able to distinguish readily between advertising and editorial material. The juxtaposition of editorial and advertising material on the same products or subjects should be avoided, and advertising should not be sold on the condition that it will appear in the same issue as a particular article.

A journal should not be dominated by advertising, but editors should be careful about publishing advertisements from only one or two advertisers as readers may perceive that the editor has been influenced by these advertisers.

Journals should not carry advertisements for products that have proved to be seriously harmful to health - for example, tobacco. Editors should ensure that existing standards for advertisements are enforced or develop their own standards. Finally, editors should consider for publication all criticisms of advertisements.

Supplements

Supplements are collections of papers that deal with related issues or topics, are published as a separate issue of the journal or as a second part of a regular issue, and are usually funded by sources other than the journal's publisher. Supplements can serve useful purposes: education, exchange of research information, ease of access to focused content, and improved cooperation between academic and corporate entities. Because of the funding sources, the content of supplements can re-

flect biases in choice of topics and viewpoints. Editors should therefore consider the following principles.

1.

The journal editor must take full responsibility for the policies, practices, and content of supplements. The journal editor must approve the appointment of any editor of the supplement and retain the authority to reject papers.

2.

The sources of funding for the research, meeting, and publication should be clearly stated and prominently located in the supplement, preferably on each page. Whenever possible, funding should come from more than one sponsor.

3.

Advertising in supplements should follow the same policies as those in the rest of the journal.

4.

Editors should enable readers to distinguish readily between ordinary editorial pages and supplement pages.

5.

Editing by the funding organization should not be permitted.

6.

Journal editors and supplement editors should not accept personal favours or excessive compensation from sponsors of supplements.

7.

Secondary publication in supplements should be clearly identified by the citation of the original paper. Redundant publication should be avoided.

The role of the correspondence column

All biomedical journals should have a section carrying comments, questions, or criticisms about articles they have published and where the original authors can respond. Usually, but not necessarily, this may take the form of a correspondence column. The lack of such a section denies readers the possibility of responding to articles in the same journal that published the original work.

Competing manuscripts based on the same study

Editors may receive manuscripts from different authors offering competing interpretations of the same study. They have to decide whether to review competing manuscripts submitted to them more or less simultaneously by different groups or authors, or they may be asked to consider one such manuscript while a competing manuscript has been or will be submitted to another journal. Setting aside the unresolved question of ownership of data, we discuss here what editors ought to do when confronted with the submission of competing manuscripts based on the same study.

Two kinds of multiple submissions are considered: submissions by coworkers who disagree on the analysis and interpretation of their study, and submissions by coworkers who disagree on what the facts are and which data should be reported. The following general observations may help editors and others dealing with this problem.

Differences in analysis or interpretation: Journals would not normally wish to publish separate articles by contending members of a research team who have differing analyses and interpretations of the data, and submission of such manuscripts should be discouraged. If coworkers cannot resolve their differences in interpretation before submitting a manuscript, they should consider submitting one manu-

script containing multiple interpretations and calling their dispute to the attention of the editor so that reviewers can focus on the problem. One of the important functions of peer review is to evaluate the authors analysis and interpretation and to suggest appropriate changes to the conclusions before publication. Alternatively, after the disputed version is published, editors may wish to consider a letter to the editor or a second manuscript from the dissenting authors. Multiple submissions present editors with a dilemma. Publication of contending manuscripts to air authors disputes may waste journal space and confuse readers. On the other hand, if editors knowingly publish a manuscript written by only some of the collaborating team they could be denying the rest of the team their legitimate coauthorship rights.

Differences in reported methods or results: Workers sometimes differ in their opinions about what was actually done or observed and which data ought to be reported. Peer review cannot be expected to resolve this problem. Editors should decline further consideration of such multiple submissions until the problem is settled. Furthermore, if there are allegations of dishonesty or fraud, editors should inform appropriate authorities.

The cases described above should be distinguished from instances in which independent, non-collaborating authors submit separate manuscripts based on different analyses of data that are publicly available. In this circumstance, editorial consideration of multiple submissions may be justified, and there may even be a good reason for publishing more than one manuscript because different analytical approaches may be complementary and equally valid.

Domsregister

Dansk domspraksis

U1965.720Ø, s. 49

U1975.258V, s. 27

U1982.179H, s. 33

U1988.991H, s. 48

U1989.1016H, s. 44

U1993.17H, s. 21

U1993.130H, s. 48

U1995.782V, s. 60

Utrykt SS (Retten i Århus) af 11.12. 1996, s. 37f.

U 1997.644Ø, s. 33

Amerikansk domspraksis

(alfabetisk efter sagsøgers navn)

The Boots Co. v. Analgesic Association (1993), s. 52

General Motors Corp. v. Toyota Motor Co., Ltd. (1981), s. 52

Monsanto v. Kamp (1967), s. 50

Regents of University of California v. Symbiotics Corp. (1993), s. 51

Sewall v. Walters (1994), s. 51

University of California v. Symbiotics Corp. (1994), s. 51

Anvendt litteratur

Mads Bryde Andersen: Lov om arbejdstageres opfindelser med kommentarer (1995).

Mads Bryde Andersen: Praktisk aftaleret (1995).

Mads Bryde Andersen: Lægers rettigheder over videnskabeligt arbejde. Ugeskrift for Læger, 1990.1420 ff.

Niklas Bruun: Joint inventors/Joint patentees. NIR 1993. 590.

Danmarks Forskningsråd: Generelle bestemmelser for bevillinger (december 1994)

Mogens Koktvedgaard: Lærebog i immaterialret (1996, 4. udgave).

Rigshospitalets Forskningspolitik udarbejdet som led i Rigshospitalets handlingsplan 1993-1996 med supplement, der indeholder uddybende og supplerende afsnit til Rigshospitalets Forskningspolitik med mere detaljerede forslag og retningslinier samt litteraturreferencer.

Povl Riis & Daniel Andersen: Videnskabeligt forfatterskab. Artikel i UVVU Beretning 1996, s. 31 ff.

Peter Schønning: Ophavsretsloven med kommentarer (1995)

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed: Vejledning for udformning af forsøgsprotokoller og forsøgsrapporter, datadokumentation og opbevaring af data inden for sundhedsvidenskabelig basal-forskning. (Juni 1996).

Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd, Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed: Vejledning for udformning af undersøgelsesplaner, datadokumentation og opbevaring af data inden for klinisk og klinisk- epidemiologisk forskning. (Juni 1996).

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed: Beretning 1993, 1994, 1995 og 1996, Forskningsrådene (april 1994, januar 1995, januar 1996 og februar 1997).

Rettighedsproblemer i forskningssamarbejder - en vejledning fra UBVA

Vejledningen er udarbejdet af:
professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen, Københavns Universitet,
og konsulent, cand. jur. Eva Hau, AC,
i samarbejde med arbejdsudvalget
for AC's Udvalg til Beskyttelse
af Videnskabeligt Arbejde (UBVA)

UBVA's arbejdsudvalg havde i 1998 følgende sammensætning:
Formand: Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen
Forstander, dyrlæge Nils Bille
Forskningsadjunkt, Ph.D. Sidsel Eriksen
Forskningsbibliotekar, cand.scient. Lilian Madsen
Professor, cand.scient.pol. Mogens N. Pedersen
Lektor, dr.med. Ole Sonne

UBVA's sekretær:
Konsulent, cand.jur. Eva Hau

Copyright: ©Mads Bryde Andersen, Eva Hau og
Akademikernes Centralorganisation
København 1998
ISBN 87-982780-6-1

Udgivet 1998 af:
Akademikernes Centralorganisation
Nørre Voldgade 29
1358 København K
Telefon: 33 69 40 40
E-mail: ac@ac.dk

Grafisk tilrettelæggelse: Dorete Dandanell
Tryk: NOTAT Grafisk
Oplag: 1.000

Forsideillustration: Linda Gil

Vejledningen kan købes hos AC. Pris: 100,00 kr.